

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Boj proti terorismu v rámci společné bezpečnostní a obrané politiky Evropské unie

The Fight against Terrorism within the Framework of the Common Security and Defence
Policy of the European Union

Student: Jana Ostárková

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Radomír Kaňa, Ph.D.

Ostrava 2018

Zadání bakalářské práce

Student:

Jana Ostárková

Studijní program:

B6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor:

6210R004 Eurospráva

Téma:

Boj proti terorismu v rámci společné bezpečnostní a obranné politiky
Evropské unie
Fight Against Terrorism Within the Framework of the Common Security
and Defense Policy of the European Union

Jazyk vypracování:

čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Terorismus, jeho základní charakteristika, vývoj a členění
3. Společná bezpečnostní a obranná politika Evropské unie
4. Klíčová protiteroristická opatření v rámci společné bezpečnostní a obranné politiky Evropské unie
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

FOJTÍKOVÁ, Lenka a kol. *Postavení Evropské unie v podmínkách globalizované světové ekonomiky*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2014. 390 s. ISBN 978-80-248-3333-0.

MERLINGEN, Michael. *EU security policy: what it is, how it works, why it matters*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 2011. 283 s. ISBN 978-1-58826-774-0.

PIKNA, Bohumil. *Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. 432 s. ISBN 978-80-7380-611-8.

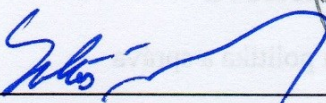
Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

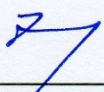
Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Radomír Kaňa, Ph.D.**

Datum zadání: 24.11.2017

Datum odevzdání: 11.05.2018

Ing. Lukáš Melecký, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Zdeněk Zmeškal
děkan fakulty

Místopřísežné prohlášení

Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně.

V Ostravě dne 10. května 2018

Jana Poláková

Na tomto místě bych chtěla poděkovat svému vedoucímu bakalářské práce, Ing. Radomíru Kaňovi, Ph.D., za vedení, odbornou pomoc, veškerý věnovaný čas a cenné připomínky, které mi pomohly při psaní mé bakalářské práce.

Obsah

1.	Úvod	5
2.	Terorismus, jeho základní charakteristika, vývoj a členění	6
2.1.	Definice terorismu	6
2.2.	Cíle terorismu	8
2.3.	Typologie terorismu	8
2.3.1.	<i>Terorismus vs. guerilla.....</i>	<i>10</i>
2.4.	Historie terorismu	13
2.4.1.	<i>Čtyři vlny terorismu</i>	<i>14</i>
2.5.	Způsoby financování terorismu	17
2.5.1	<i>Státy sponzorující terorismus</i>	<i>18</i>
2.6.	Nejvýznamnější teroristické organizace	20
2.7.	Teroristické útoky	22
2.8.	Metody terorismu	26
2.9.	Kyberterorismus	28
3.	Společná bezpečnostní a obranná politika Evropské unie	30
3.1.	Vznik Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU	30
3.2.	Cíle a nástroje SZBP EU	33
3.3.	Institucionální zabezpečení SZBP	34
3.4.	Vývoj společné bezpečnostní a obranné politiky Evropské unie	36
3.5.	Institucionální zabezpečení SBOP	38
3.6.	Operace Společné bezpečnostní a obranné politiky	40
3.6.1.	<i>Současné zahraniční mise Evropské unie.....</i>	<i>41</i>
3.7.	Financování	49
4.	Klíčová protiteroristická opatření v rámci Společné bezpečnostní a obranné politiky Evropské unie	53
4.1.	Vývoj protiteroristické politiky EU	53

4.2.	Politické nástroje Evropské unie	54
4.2.1.	<i>Evropská bezpečnostní strategie</i>	55
4.2.2.	<i>Prohlášení k útokům v Madridu (2004) a Londýně (2005)</i>	57
4.2.3.	<i>Strategie EU pro boj proti terorismu s Akčním plánem</i>	58
4.2.4.	<i>Globální strategie EU pro zahraniční a bezpečnostní politiku</i>	62
4.3.	Úspěšnost EU v boji proti terorismu	64
4.4.	Názory na úspěšnost opatření EU pro boj proti terorismu	69
5.	Závěr	75
	Seznam použité literatury	77
	Seznam zkratk	87
	Seznam tabulek, obrázků a grafů	
	Seznam příloh	
	Přílohy	

1. Úvod

Terorismus je neodmyslitelnou součástí globalizovaného světa 21. století. Tato globální hrozba, jež nezná hranic, představuje přímou hrozbu pro bezpečnost občanů zemí po celém světě, a především pro jejich mezinárodní stabilitu a prosperitu. Aby mohla být zajištěna bezpečnost obyvatel po celém světě, angažují se do boje proti terorismu mezinárodní a nadnárodní integrační seskupení. Evropská unie, jako příklad takového integračního celku hraje v řešení této problematiky důležitou roli.

Cílem práce je zhodnotit účinnost protiteroristických opatření Evropské unie v rámci Společné bezpečnostní a obranné politiky.

První kapitola zaměřující se na problematiku definování terorismu, charakteristiku cílů a typologii, podává mimo jiné ucelený pohled na historii terorismu a způsoby financování teroristických organizací. Dále je součástí kapitoly charakteristika nejvýznamnějších teroristických organizací, teroristických útoků a metody, které teroristé využívají.

O příčinách vzniku Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU a vývoji, který vedl ke vzniku Společné obranné a bezpečnostní politiky Evropské unie pojednává kapitola druhá. Součástí kapitoly je charakteristika institucionálního zabezpečení zmíněných politik, v jehož rámci je neodmyslitelnou součástí i rozhodovací proces a financování. Jsou zde definovány cíle a nástroje SZBP, jako i operace, které se uskutečňují v rámci SBOP.

Kapitola třetí se zaměřuje na vývoj protiteroristické politiky Evropské unie a vyhodnocuje účinnost jednotlivých protiteroristických opatření, která EU přijala v rámci boje proti terorismu. Úspěšnost jednotlivých opatření, která Unie podstoupila v rámci boje proti terorismu, jsou porovnávána vzhledem k počtu teroristických útoků, které se odehrály na území členských států EU a počtu teroristů které se podařilo zadržet. Obsahem kapitoly je charakteristika nástrojů, které Unie užívá v rámci boje proti terorismu. Dále se práce věnuje jednotlivým protiteroristickým opatřením, která EU přijala v průběhu své existence od roku 2003 až do současnosti. Součástí poslední části kapitoly je zhodnocení dotazníkového šetření, které zohledňuje současné názory občanů České republiky na stávající bezpečnostní situaci v ČR a v Unii.

2. Terorismus, jeho základní charakteristika, vývoj a členění

Terorismus představuje přímou hrozbu pro bezpečnost občanů zemí po celém světě, a především pro jejich mezinárodní stabilitu a prosperitu. Je to přetrvávající globální hrozba, která nepozná hranice, národnost či náboženství (NATO, 2018). Následující kapitola se zaměřuje na problematiku definování terorismu, charakteristiku jeho cílů a jeho typologii. Část se zaměřuje na historii terorismu a způsoby financování teroristických organizací. Jsou zde charakterizovány i nejvýznamnější teroristické organizace, teroristické útoky a jejich metody.

2.1. Definice terorismu

Termín terorismus, ačkoliv je pojmem novodobým, má kořen slova v samostatném pojmu „*teror*“, který vychází z latinského slova „*terrere*“ – vyděsit, postrašit (Ministerstvo obrany a armáda České republiky, 2018). Poprvé byl pojem teror oficiálně použit v roce 1798 v souvislosti s Velkou francouzskou revolucí, kdy politický režim té doby byl označován jako „*régime de terreur*“. Teror vyjadřoval souhrn násilných postupů a metod aplikovaných státem proti jeho oponentům (la Corte Ibáñez, 2009).

Definovat terorismus, jako samostatný pojem je velice obtížné, to je také důvodem proč navzdory všem snahám odborníků jednotné vymezení tohoto pojmu stále schází. Odborníci se shodují, že terorismus je obtížně definovatelný právě díky tomu, že se mimo jiné jedná o komplikovaný psychologický fenomén, který se projevuje různými formami (Souleimanov, 2010). Právě díky tomuto faktu existuje nespočet definic, které se liší dle místa a času vzniku, a také díky okolnostem, které nutně vedly k jejich definování.

Pro lepší přehlednost je zde vyjmenováno pět nejznámějších a nejužívanějších definic. Jsou zde uvedeny definice z národních a mezinárodních organizací jako jsou FBI, NATO, OSN, EU a BIS.

Federální úřad pro vyšetřování – **FBI**, je policejní institucí Spojených států amerických. Po teroristických útcích na území USA vytvořila FBI následující definici: „*Terorismus je nezákonné použití síly a násilí proti osobám či majetku se záměrem zastrašit nebo donutit vládu, civilní obyvatelstvo či jeho určitou skupinu a tím dosáhnout politických nebo společenských cílů*“ (Terorismus, 2018).

Severoatlantická aliance **NATO** uvádí tuto definici „*Terorismus, neoprávněné použití nebo vyhrožování používání síly nebo násilí, vyvolávání strachu a teroru proti jednotlivcům nebo majetku ve snaze přitáhnout nebo zastrašit vlády nebo společnosti nebo získat kontrolu nad obyvatelstvem, k dosažení politických, náboženských nebo ideologických cílů*“ (NATO, 2018).

Organizace spojených národů **OSN**, má pro terorismus nespočet definic. Jednotlivé definice navržené jednotlivými členskými státy se navzájem mísí. Nejpresněji terorismus vystihuje následující definice. „*Různá hrozba násilí nebo násilné činy, které vydávají v nebezpečí životy nevinných lidí nebo způsobují jejich smrt anebo vystavují riziku základní práva, a které uskutečňuje jedna osoba nebo skupina osob na cizím území, na volném moři nebo na palubě letadla s cílem zavedení teroru a dosažení nějakého politického cíle*“ (David, Malacka, 2005, str. 76).

V prosinci roku 2001 se poprvé objevila jednotná definice terorismu, která platí v rámci **EU**, tato definice byla schválena v dokumentu Radou EU a zní takto: „*Teroristické činy jsou definovány jako úmyslné jednání, které může závažně poškodit zemi nebo mezinárodní organizaci zastrašením obyvatelstva, různými druhy protiprávního donucování nebo destabilizací či zničením základní politické, ústavní, hospodářské nebo sociální struktury* Seznam teroristických činů obsahuje:

- *útoky ohrožující lidský život nebo tělesnou integritu člověka;*
- *únos nebo brání rukojmí;*
- *způsobení rozsáhlého poškození veřejných nebo soukromých zařízení, včetně informačního systému;*
- *zmocnění se prostředků veřejné dopravy, například letadla a lodi;*
- *výroba, držení, získání, přeprava nebo užití zbraní, výbušnin nebo zbraní jaderných, biologických nebo chemických;*
- *vypouštění nebezpečných látek nebo zakládání požárů, vyvolání povodní nebo zavinění výbuchů;*
- *narušení nebo přerušování dodávek vody, elektrické energie nebo jiného základního přírodního zdroje;*
- *vedení teroristické skupiny nebo účast na jejích činnostech, například dodáváním materiálních zdrojů nebo financováním jejích činností.*“ (Eurlex, 2010).

V České republice platí definice Bezpečnostních informačních složek ČR **BIS** „*Terorismus je násilná forma prosazování politických zájmů stoupenců určité radikální ideologie (politické, náboženské, nacionalistické, separatistické, ekologické a jiné), cílem násilností je zpravidla civilní obyvatelstvo.*“ Aktuálně je hlavním myšlenkovým zdrojem mezinárodního terorismu džihádismus, nejradikálnější odnož islamistických ideologií (Bezpečnostní informační služba, 2018).

2.2.Cíle terorismu

Existuje nespočet důvodů k terorismu, hlavním důvodem je upozornit na sebe skrze utlačování obyvatelstva a to, jak udržováním obyvatel konstantně v nejistotě anebo útočit bez zjevného důvodu. Hlavním cílem je oslabit společnost zastrašováním, a tím se dostat k moci. Cíle terorismu lze rozdělit do tří základních kategorií cílů:

- **Reklamní cíl** – dochází k tomu, že teroristé chtějí zaujmout veřejnost pomocí hromadných sdělovacích prostředků. Právě násilnou akcí se snaží dát vědět o existenci nebo programu teroristické organizace. A právě tomu dnešní sdělovací prostředky, které jsou dychtivé po dramatických a drastických exkluzivních zprávách, velkou měrou napomáhají.
- **Jednorázový násilný akt** – jde o docílení konkrétních cílů, kterými jsou likvidace určitých osob nebo zničení konkrétních objektů. Teroristická akce slouží k zastrašení politické moci nebo náporu na ni. Mnohdy k takovéto akci dochází z důvodu doplnění své vlastní výzbroje, k opatření financí nebo propuštění vězňů – jiných teroristů apod. Oběťmi takového útoku se stávají často zcela nevinní lidé.
- **Strategický cíl** – v tomto cíli jde především o to, že terorismus zde představuje jakýsi prostředek vedoucí k destabilizaci režimu. Jedná se o takovou teroristickou akci, kdy vyprovokují státní moc k takovým útlakům a násilí, jejichž důsledkem má být vzbouření mas (Řehák, Foltin, Stojar, 2008).

2.3.Typologie terorismu

Terorismus je velice těžké kategorizovat, a to z toho důvodu, že se tento fenomén neustále a velmi rychle vyvíjí. Pro typologii terorismu existují různé pohledy a přístupy, které vycházejí ze zkušeností a poznatků o jednotlivých teroristických aktivitách, které již proběhly. Jak je již výše zmíněno, existuje mnoho pohledů na věc, jeden z klíčových se zaměřuje na motivaci teroristů, podle něj lze vypracovat typologii zahrnující i „**nepolitické formy**“ terorismu:

- terorismus kriminální – jde o takové napadení, které je zaměřené na získání privátních materiálních výhod,
- terorismus patologický – teroristické akce prováděné za účelem dosažení psychického sebeuspokojení,
- terorismus politický, resp. ideologický – akce provedené ze skupinových důvodů bez hledání přímých hmotných výhod (Ministerstvo vnitra České republiky, 2009). Odborníci se shodují, že se tato kategorie může dále dělit na:
 - **státní terorismus** – jde o aktivity k zastrašování obyvatelstva ze strany státních orgánů (armáda, policie a ostatní státní složky),
 - **nestátní terorismus** – aktivity, které se snaží o rozvrácení systému na území jiného státu.

Státní a nestátní terorismus lze dále členit na (Souleimanov, 2010):

1) Státní terorismus:

- a) **Represivní** – teroristické aktivity užívané uvnitř státu, ze strany vedení státu vůči jiným členům (opozici):
 - **establishmentu** (režimu) – aktivity na udržení režimu proti politické opozici,
 - **okupační či válečný** (barbarismus) – teroristické aktivity jsou uplatňovány ozbrojenými silami vlády na okupovaném území za účelem potlačení opozice (či vzpoury proti systému), v tomto případě se jedná o politiku zastrašování a psychologického nátlaku za účelem dosažení politických cílů.
- b) **Subverzivní** – opak terorismu represivního, odpor proti státní či okupační moci, za účelem dosažení zájmů určité politické komunity;
 - **realizovaný státem** – aktivity, páchané speciálními jednotkami jednoho státu na území druhého státu, za účelem potlačení nebo likvidace skupin či jednotlivců (exilové vlády, opozice),
 - **sponzorovaný státem** – aktivity ze strany třetího aktéra, sponzorovaného státem a namířené proti vládě a občanům jiných států.

2) Nestátní terorismus:

- a) **Represivní** – vnitroskupinové teroristické aktivity uplatňované ze strany vedení teroristické skupiny vůči níže postaveným členům.
- b) **Subverzivní:**
 - **revoluční** – cílem je celková transformace systému,

- **náboženský** – cíle náboženských, ultralevicových či ultrapravicových teroristických uskupení se mohou lišit (některé můžou usilovat o celkovou reformu systému, jiné jen o dílčí),
- **ultralevicový** – vychází z krajně levicových ideologií, především anarchismem a komunismem,
- **ultrapravicový** – vychází z krajně pravicových ideologie a je realizován různými nacionalistickými, neofašistickými a neonacistickými skupinami nebo jednotlivci,
- **anarchistický** – motivem aktivit je transformace politického, sociálního a ekonomického systému.
- **Subrevoluční** – cílem je dílčí přeměna systému:
 - **ultralevicový**,
 - **etnicko-separatistický** – záměrem je vytvoření vlastního státu nebo získání autonomie,
 - „**single-issue**“ (monotematický, jednosložkový) - činnosti páchané jednotlivci nebo skupinami s posláním specifické dílčí společenské změny, např. proti potratům,
 - **vigilantistický** – činnosti prováděné jednotlivci nebo skupinami, kterým jde o právo a pořádek, který údajně stát není schopen zajistit,
 - **náboženský** – cílem je zavedení náboženských norem.

2.3.1. Terorismus vs. guerilla

Guerilla neboli doslovným překladem ze španělštiny „*malá válka*“, také známá jako partyzánská válka, je jedním ze způsobů válčení. Tento pojem se poprvé objevil v 19. století na Pyrenejském poloostrově, jako reakce místního obyvatelstva na napoleonské okupační armády. Ve 20. století zažila tato taktika, kdy probíhají nečekané útoky na infrastrukturu a okupanty jednotkami skupin ozbrojenců z řad domobrany, jistou oblibu, jelikož se stala účinným nástrojem národněosvobozeneckých hnutí po celém světě.

Hlavním znakem guerilly je snaha získat moc nad daným územím, které považují za vlastní, a také získat podporu místního obyvatelstva, které bere partyzány za své a pomáhá jim. Z toho také vyplývá hlavní rozdíl mezi terorismem a guerillou. Guerilla je výhradně teritoriální, je vázaná na aktuální dění v daném regionu, z čehož vyplývá, že je nutná jasná politická organizace. Jde jim převážně o potlačení politického hnutí a oslabení vojenského potenciálu

nepřítele, které v dané oblasti utlačuje menšiny a národnostní obyvatelstvo. Teroristé páchají útoky tak, aby se nedalo předvídat, kdy a kde proběhnou, stejně tak dobře může být útok v USA a stejně tak ve Francii, což jsou dva velice vzdálené regiony. Jejich cílem je především psychický nátlak.

Dalším rozdílem je fakt, že se partyzáni zaměřují na ozbrojené jednoty a likvidaci okupačních vojsk, sice se nevylučuje možnost útoku na civilisty, ale nebývá to zvykem. Naopak teroristé se zaměřují převážně na civilní obyvatelstvo, které je nechráněno. Mimo výše zmíněné, se členové guerillového hnutí drží mimo společnost, zatímco teroristé se pohybují ve společnosti zcela volně. Dále to jsou uniformy, guerillové jednotky mají uniformy, ale teroristé ne. Rozdílné je i jejich využívání zbraní, guerillová hnutí používají převážně vojenské zbraně, ale teroristé se zaměřují i na další specializované zbraně, jako jsou například bomby v autech, odpalované na dálku, na těle a další. Zatímco teroristé mohou pracovat v menších skupinách, jednotky guerillového hnutí se dělí na čtyři, roty a jejich počet může převýšit i tisíce (Souleimanov, 2010).

Následující tabulka 2.1 shrnuje hlavní rozdíly mezi konvenční válkou, guerillou a terorismem pomocí klíčových charakteristických znaků a lépe tak znázorňuje hlavní rozdíly mezi terorismem a guerillou.

Tab. 2.1. Srovnávací tabulka charakteristik konvenční války, partyzánské války a teroristické kampaně¹

	Konvenční válka	Partyzánská válka	Terorismus
Velikost operativních jednotek	Velká (vojska sbory, divize)	Střední (čety, družstva, prapory)	Malá (obvykle méně než deset osob)
Výzbroj	Kompletní řada těžkých zbraní (letectvo, obrněné cesty, dělostřelectvo atd.)	Především lehké pěchotní zbraně a někdy i dělostřelecké kusy	Ruční zbraně, granáty, útočné pušky, výbušniny a speciální zbraně (auta-bomby, bomby s dálkovým ovládáním apod.)
Taktika	Obvykle různé kombinace za spolupráce rozdílných vojenských jednotek	Typ komando	Specifické metody: únosy, vraždy, aktivace výbušnin, sebevražedné útoky atd.
Cíle útoků	Především vojenské jednotky, průmysl a dopravní a komunikační infrastruktura	Především vojenské, policie, zaměstnanci státní správy a rovněž tak političtí oponenti	Státní symboly, političtí představitelé a všeobecně zástupci nebojujícího obyvatelstva
Sledovaný dopad	Materiální destrukce	Především fyzické opotřebení nepřítele	Psychologický nátlak, zastrasování
Chtějí kontrolovat území?	Ano	Ano	Ne
Vystupují v uniformách?	Ano	Často	Nikdy
Bojové oblasti	Válka se odehrává v geografických vymezeních, veřejně známých	Střety jsou omezeny na zemi, v níž se odehrává spor	Neuznávají se bojové zóny, neexistují geografické hranice ani scénáře, které by agresori předem odmítali

Zdroj: la Corte Ibáñez (2009), s. 22; vlastní zpracování 2018

¹ Teroristické kampaně v souvislosti s výsledky voleb v roce 2006, kdy vyhrála volby organizace Hamás (la Corte Ibáñez, 2009).

2.4.Historie terorismu

Terorismus provází lidstvo od počátku jeho existence. Přestože je podstata terorismu napříč historií v obecném pojetí stejná, samotné metody a motivy se neustále vyvíjejí společně se světem samotným. Svou roli sehraává napříč dějinami nejen proměna společnosti, technologický pokrok, ale zejména politické prostředí a nacionalismus ve spojení s ideologií (Filipec, 2017).

Historie terorismu je tak dávná jak lidstvo samo. Únosy, napadání malých i větších skupin osob, odstrašující vraždy, vypalování vesnic a ničení zdrojů potravy probíhaly již od dob Římské říše, a i dávno před ní. Tyto činy byly motivovány náboženským fanatismem. Již v této době se náboženští fanatici shlukovali do skupin, tedy náboženských sekt. Můžeme vidět i jistou analogii se současností v činech assassinů², kteří v 8. až 13. století prováděli systematické útoky, kdy se převlékali za křesťany, aby mohli proniknout k nepříteli. Své činy pojímali jako doklady o pravé náboženské poslušnosti, a stejně jako mnoho současných džihádistů věřili, že je smrt v boji přenese přímo do ráje. Poprvé o terorismu historici mluví až v souvislosti a Velkou francouzskou revolucí, a to v souvislosti s jakobínskou hrůzovládou diktaturou známou jako „*régime de terreur*“ (1793–1794). V této době probíhaly odstrašující popravy, které se odehrávaly na veřejnosti tak, aby měly co největší dopad na společnost a zastrašily ji, začíná se hovořit o „*státním terorismu*“. Po této době se mnoho států dopouštělo státního teroru. Nejvyšší stupeň teroristického státu v minulosti představoval nacistický a stalinistický režim 20. století, v jejich případě se jednalo o totalitní režim. Ve dvacátém století se obecně hovoří spíše o státním terorismu, který není až tak hnán náboženským posláním, jako snahou ovládnout určité teritorium a dosažením absolutní politické moci. V mnoha případech se pod touto záminkou odehrávaly genocidy a etnické čistky, např. v 90. letech na Balkáně, nebo po roce 2000 v Zimbabwe (la Corte Ibáñez, 2009).

Při pohledu na historický vývoj terorismu se analytici potýkají se stejným problémem, jako při jeho definování. Existuje nespočet možností, jak nahlížet na vývoj terorismu. Jednou z možností je sledování tří vývojových etap, podle Jana Eichlera (2010), z hlediska zeměpisné působnosti:

- **národní terorismus** (uskutečňován na území jednoho státu s cílem vnitřních politických změn),

² Assassiní, skupina, která se vytvořila uvnitř šíitské sektě ismailitů, kteří se na území Persie a Sýrie dopouštěli násilí na křesťanech a sunitských muslimech (la Corte Ibáñez, 2009).

- **mezinárodní terorismus** (jedná se o „přeshraniční terorismus“, cílem je změna zahraniční politiky, daného státu),
- **globální terorismus** (datuje se k 11. září 2001, je charakteristický vysokým počtem obětí a jeho dopady zasahují celý svět).

Dle Filipce (2017) existuje další možnost pohledu na dějiny terorismu. Rozlišuje dva typy terorismu, podle teroristických metod užívaných v dané době – tradiční a novodobý. Toto dělení poskytuje mnoho výhod, jelikož umožňuje opomenout některé detaily, a nezohledňuje geografickou podmíněnost terorismu. Podrobnější přístup nabízí Rapoportovo historické členění terorismu na čtyři vlny.

2.4.1. Čtyři vlny terorismu

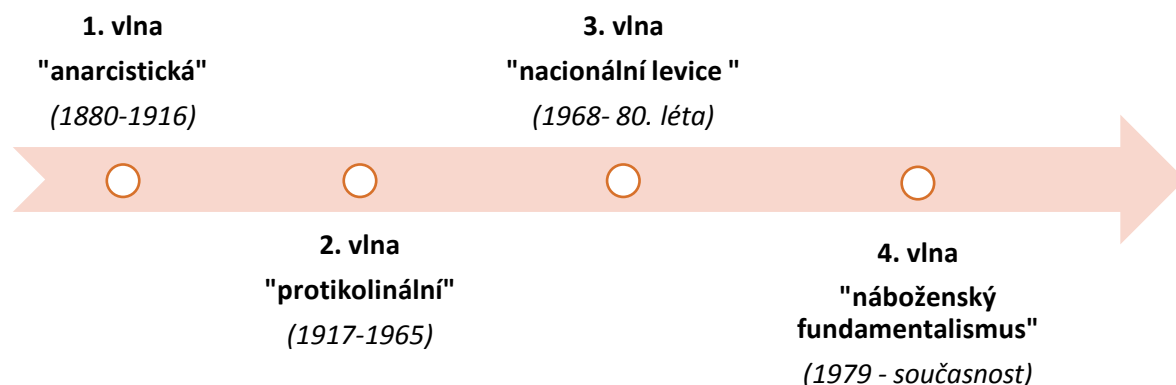
Podle jednoho z nejuznávanějších historiků současného terorismu, Davida C. Rapoporta³, poznal svět čtyři teroristické vlny. Tyto vlny jsou jakési časové cykly, v nichž se odehrával terorismus. Podle Rapoporta, s výjimkou posledního období, ve kterém se nacházíme, docházelo k teroristickým útokům co 35 až 40 let. Je třeba zdůraznit, že se jednotlivé etapy liší, a to jak v ideologických rysech, metodách tak politických cílech.

V roce 1880 vypukla **první teroristická vlna** v Rusku. Tato vlna by se dala označovat také za „anarchistickou“, právě díky tomu, že ruští anarchisté systematicky vraždili politické osobnosti a terorizovali společnost. Tyto praktiky ospravedlňovali svými revolučními cíli, které byli až posvátné. To jim dovoľovalo upouštět od veřejného mínění, jelikož jedine zastrašením společnosti mohli naplnit svá poslání. Revoluce byly tak úspěšné, že je přejala i mnohá zahraničních hnutí. Obecně platilo, že *„terorismus je humánnějším způsobem revoluce, neboť je počet jejích obětí mnohem menší než při masových bojích“* (la Corte Ibáñez, 2009, str. 7). Označení „teroristé“ nebylo pro protagonisty první vlny nijak problémové. Bombové útoky a vraždy politických vůdců, jim napomáhaly k naplnění revolučních poslání. Takovéto praktiky měly ohlas i v jiných zemích po celém světě, umožnily vznik podobných hnutí a kampaní v Arménii, Polsku, na Balkáně, ve Francii, Španělsku, Itálii, Spojených státech a Indii.

³ David Rapoport, emeritní profesor politologie na Kalifornské univerzitě v Los Angeles (UCLA). Je jedním ze zakládajících osobností teroristických studií. V roce 1989 založil odborný časopis Terorismus a politické násilí a je jeho šéfredaktorem. Napsal a publikoval šest knih a padesát akademických článků (UCLA, 2018).

Druhá vlna, jinak také známá jako „protikoloniální“, začala v roce 1917 a trvala přibližně do roku 1965. V této etapě bylo hlavním ospravedlněním právo na sebeurčení národů. Po skončení první světové války, se poprvé začaly objevovat tendence vedoucí k dekolonizaci (Válka, 2001). Takovéto tendence se ještě více prohloubily koncem druhé světové války, ty byly podporovány i mnohými západními zeměmi, které se ztotožňovaly s principem sebeurčení. Vraždy politických vůdců, které charakterizují první vlnu, byly nahrazeny atentáty, které směřovaly nejen proti politikům, ale také proti policii a jiným pořádkovým silám. Jejich hlavním motivem bylo vyprovokovat brutální zásahy ze strany státu, a tak si vybudovat podporu terorismu široké veřejnosti, a následně poškodit systém kolonií a jejich vlád. Ačkoliv již v předchozí etapě teroristé pracovali s propagandou, až v této si jí plně uvědomovali a začali ji považovat za důležitou součást terorismu. Uvědomění, že je pro ně důležité, aby o jejich útocích věděla široká veřejnost a mezinárodní společenství, přispěla ke vzniku několika nezávislých států v Irsku, Izraeli, na Kypru a Alžírsku. Některé teroristické organizace, které vznikly v této vlně, zůstaly aktivní i po jejím skončení (la Corte Ibáñez, 2009).

Obr. 2.1. Čtyři vlny terorismu

Zdroj: la Corte Ibáñez (2009); vlastní zpracování 2018

Současně se společenskými otřesy roku 1968 proběhla **třetí vlna** ve směru „nové nacionalistické levice“. Ta trvala až do 80. let. V této době probíhalo mnoho politických konfliktů po celém světě (Válka, 2001). V tomto období vzniklo mnoho nových teroristických organizací po celém světě, jako RAF v Německu, Rudé brigády v Itálii, Symbiotická osvobozenecská armáda v USA nebo FRAP a GRAPO ve Španělsku atd. Tyto organizace se vyvinuly z radikálních politických hnutí, jejichž činnost přerostla v masové teroristické akce.

Terorismus páchaný organizacemi, ať už v Evropě nebo na Středním východě získal důležitý ideologický mezinárodní význam. Tak mnohé teroristické organizace začaly spolupracovat mezi sebou, a v některých případech podnikaly akce mimo země původu. Díky tomu, že se zpočátku jednalo především o radikální levicové organizace, začaly vznikat organizace extrémní pravice. Některé teroristické kampaně třetí vlny vznikly splnutím již dříve existujících hnutí z druhé vlny (ETA, IRA). Vznikala i nová hnutí, jako OOP (Organizace pro osvobození Palestiny), Al Fatah, Černé září a další. Ty působily až do 80. let. Tyto nové organizace s sebou přinesly i nové způsoby terorismu, jako únosy letadel, členů velvyslanectví, obsazení různých institucí a jiných brutálních akcí, jako útok na olympijskou vesnici v roce 1972 v Mnichově. Další novinkou mimo jiné bylo verbování zahraničních extremistů a vytváření mezinárodních brigád, které by operovaly kdekoliv na světě.

V Iránu v roce 1979 začala revolucí **čtvrtá teroristická vlna**. Tento rok je považován za počátek doby šíření náboženského fundamentalismu⁴. Hnutí, náboženské sekty a radikální skupiny, které spadají do této etapy, propagují vlastní dogmata a útočí na jednotlivce, skupiny a státy, které považují za nepřátele jejich náboženské komunity (Válka, 2001). Cílem takovýchto akcí je nastolení nových vlád a vytvoření nových států, které by naplňovaly jejich politické a náboženské představy. Extremismus těchto skupin je o to více nebezpečnější než v předcházejících vlnách, jelikož svá jednání považují za náboženskou povinnost či za boží příkaz. V roce 1983 Hizballáh provedl svůj první sebevražedný teroristický útok⁵ a tím otevřel dveře „novým možnostem“ terorismu, který později převzaly i jiné teroristické organizace. Dalším charakteristickým znakem čtvrté vlny je spojení osob se stejným cílem po celém světě a vytvoření velkých spletitých teroristických sítí, jako například Al-Kajda. Rozpínavost této organizace a jiných teroristických sítí se v současnosti ještě více umocnila. Teroristické útoky se objevovaly v metropolích po celém světě, ve Velké Británii, Francii, Španělsku, v USA, Turecku ale i v Iráku, Maroku, Indonésii a v dalších zemích (la Corte Ibáñez, 2009).

⁴ Tvrdošíjně trvání na starém, na starých principech a doktrínách. V případě náboženství vyžaduje přesné dodržování náboženských norem (la Corte Ibáñez, 2009).

⁵ V říjnu 1983 během občanské války v Libanonu usmrtili dva sebevražední útočníci svým činem přes 300 lidí, z toho 241 amerických a 58 francouzských vojáků. Tento sebevražedný teroristický útok je považován za jeden z nejhorších útoků na západní cíle ve světě od druhé světové války (Česká televize, 2013).

2.5. Způsoby financování terorismu

Vzhledem ke globálnímu rozšíření terorismu se současné vlády a mezinárodní organizace zaměřují na zabránění sponzoringu takovýchto protizákonných činností, a především pak teroristických organizací, které je realizují. Finanční stránka terorismu je zcela neodmyslitelná, a to v závislosti na faktu, že bez takovýchto prostředků by nebyla možná realizace útoků, ale ani samotný proces získávání nových aktivistů, jejich výcvik cestovní náklady, nákup zbraní a dalších činností a komodit, které jsou pro činnost organizace nezbytné.

Je velmi obtížné přesně vymezit finanční zdroje teroristických skupin. Při klasifikaci financí zdrojů lze vymezit dva základní pohledy, při kterých se zohledňují:

- finanční zdroje (může se jednat o vládní nebo ostatní finanční zdroje),
- původ finančních prostředků (zdroje pocházející z nelegální nebo nelegální činnosti) (Foltin, Řehák, 2008).

Následující tabulka 2.2 se zaměřuje se na původ a proces získávání finančních zdrojů. Původ finančních prostředků je rozdělen do čtyř kategorií a jim náležícím aktivitám, které umožňují získat prostředky.

Tab. 2.2. Hlavní zdroje financování terorismu podle Guanaratny (2001)

Původ	Proces
Politicky příbuzné skupiny a strany, emigrantské diaspory nebo komunity, etnické nebo náboženské referenční kolektivy, neziskové organizace (charita, asistenční nebo kulturní), náboženské komunity	Individuální neb kolektivní dobrovolné dary jednotlivých členů nebo zástupců těchto skupin a organizací
Státy nebo vlády a jiné veřejné instituce	Subvence ⁶ , skryté platby
Běžný a organizovaný zločin	Vydírání, podvody, zpronevěra, nelegální výroba, obchod s drogami, falšování dokumentů, výkupné za unesené osoby, loupeže a přepady bank, obchod s kradenými zbraněmi, praní špinavých peněz, obchod s lidmi
Legální ekonomické aktivity	Podniky, obchodní činnost, finanční investice.

Zdroj: la Corte Ibáñez (2009) s. 105; vlastní zpracování 2018

⁶ Subvence – systematická hmotná podpora z veřejných zdrojů (la Corte Ibáñez, 2009).

V praxi, ale nedochází k využívání pouze jednoho zdroje. Vzhledem k obvyklému nedostatku zdrojů obecně, dochází ke kombinaci jednotlivých finančních zdrojů a zároveň ke kombinaci podle jejich původu (la Corte Ibáñez, 2009). Některé příklady nezákonných zdrojů financování teroristických skupin zahrnují obchodování s narkotiky, obchodování s lidmi, vydírání, nezákonné těžební a bankovní transfery. Další možností je financování terorismu národností skupinou, která již nežije na daném území, ale snaží se o státní převrat ve svůj prospěch. Příkladem může být IRA, která byla během 70. let podporována finančními prostředky a zbraněmi irsko-americkou diasporou a irským výborem Noraid⁷. Mnoho teroristických organizací využívalo převody peněz přes Western Union, ta pro ně představovala bezpečnou anonymní cestu. Většinu těchto „cest“ zastavily nové právní předpisy a dodržování nadnárodních bankovních zákonů. Tato snaha se stává kontraproduktivní ve státech, jako je například Somálsko, jehož příjem tvoří převážně remittance⁸, které jsou těžko dohledatelné. Některé z největších teroristických skupin, které získaly kontrolu nad určitým územím, shromažďují kapitál skrz příjmy, jako jsou daně a činnosti podniků. Pro představu jedny z největších teroristických organizací mají roční příjmy podobné malým národním rozpočtům nebo velké společnosti. Odhady z roku 2016 naznačují, že se roční příjmy takových to teroristických organizací pohybují od 2 miliard amerických dolarů pro Islámský stát, 400 milionů amerických dolarů pro Taliban, 250 milionů dolarů pro Al-Káidu a 25 milionů amerických dolarů pro Boko Haram (Global Terrorism Index, 2017).

Existuje obecně vžitá představa, že většina kapitálu, které organizace získají, pramení z činností organizovaného zločinu nebo z příslušných politických skupin. Pravdou je, že se do sponzorování terorismu zapojují i jednotlivé státní celky, přestože podle analýz expertů od dob studené války poklesly státní platby teroristickým organizacím (la Corte Ibáñez, 2009).

2.5.1 Státy sponzorující terorismus

Několik let představoval terorismus boj mezi určitou skupinou lidí nebo organizací na jedné straně a suverénním státem na druhé straně. Tato situace se během druhé poloviny dvacátého století začíná měnit, některé státy začínají k prosazování svých zájmů používat teroristické organizace. V jistých případech byly některé organizace založeny samotnými státy, aby

⁷ Irish Northern Aid Committee (Noraid) americká organizace, která podporuje republikány v Severním Irsku (Global Terrorism Index, 2017).

⁸ Remittance – většinou se jedná o rodinné remittance, což jsou finanční prostředky, které emigranti posílají zpět do země původu. Tyto prostředky nepodléhají zdanění a nemohou být ani započítány do makroekonomických ukazatelů, neboť se nikde neuvádějí. Může se ale jednat i o remittance kolektivní, které posílají místní správě, na rozvoj oblasti (Rozvojovka.cz, 2017).

prosazovaly jejich cíle v regionálním i mezinárodním měřítku, v takových to případech se hovoří o „*loutkových teroristických organizacích*“. V ostatních případech se státy zapojují do financování již existujících teroristických organizací, se kterými je pojí společné politické či náboženské cíle. Ve většině případech, se stát schyluje k takovému jednání, kdy pro něj není efektivní využívat státní ozbrojené síly k dosažení svých cílů.

Již v roce 1979 Spojené státy vydaly seznam zemí světa, které označily jako státy sponzorující terorismus. Vlády těchto zemí podporovaly či stále podporují mezinárodní terorismus, ať už svou přímou účastí nebo dodávkami zbraní, poskytováním útočiště, diplomatickou ochranou a či jinou pomocí (Válka.cz, 2001a). Tyto země znázorňuje obrázek 2.2., zachycující státy sponzorující terorismus, jedná se o Írán, Irák, Libyi, Sýrii, Súdán, Kubu, Severní Koreu a bývalý jižní Jemen.

Obr. 2.2. Státy sponzorující terorismus

Zdroj: Npr.org (2015); vlastní zpracování 2018

Seznam zemí sponzorujících terorismus vydaný ministerstvem zahraničí Spojených států amerických se samozřejmě mění v závislosti na aktuální situaci, aby zde byla země zařazena, musí ministr zahraničí prokázat, že zmíněná vláda opakovaně poskytovala podporu mezinárodním teroristickým činům. Ze seznamu byly vyňaty země: Irák, Libye, Kuba, bývalý jižní Jemen. V současnosti se ve výčtu zemí financujících terorismus nachází Sýrie, Írán, Súdán a opět od 20. listopadu 2017 Severní Korea⁹ (US Department of State, 2018).

⁹ Severní Korea byla v roce 2008 ze seznamu vyňata v souvislosti s jaderným programem a závazky, které přijala (Nation public radio, 2015).

Přestože byl v posledních letech zaznamenán úpadek státem sponzorovaného terorismu (hlavně díky bilaterálním a multilaterálním sankcím), je i nadále nutné pokračovat v nátlaku na výše zmíněné země, aby přestaly financovat terorismus.

2.6. Nejvýznamnější teroristické organizace

V následujícím přehledu teroristických organizací se vychází ze seznamu teroristických skupin a organizací zveřejněných v oficiálním Úředním věstníku Evropské unie¹⁰. Níže uvedené teroristické organizace byly vybrány na základě historické významnosti a podle...

IRA (*Irish Republican Army*) – Irská republikánská armáda. Skupina založená 1919 na základě iniciativy prosazující jednotný irský stát oddělený od Velké Británie. IRA vedla v Irsku v letech 1923-1933 občanskou válku, kterou prohrála. IRA se v roce 1969 rozštěpila na dvě linie, oficiální (ORIA) a provizorní (PIRA), která pokračovala v teroristických útocích. Po většinu času se působnost této organizace orientovala pouze na Velkou Británii a Irsko a Irskou republiku, avšak také podporovala levicové povstalce v Kolumbii, v Íránu a na Kubě. Mezi jejich terče patřili vládní činitelé, vojenské a policejní jednotky. Ve snaze dosažení svých cílů používali bombové útoky, vraždy, únosy, vydírání i loupeže (David, Malacka, 2005). V současnosti je tato organizace v útlumu.

ETA (*Euskadi ta Askatasuna*) – Baskicko a svoboda. Tato separatistická skupina byla založena na konci 50. let s cílem vytvořit samostatný nezávislý baskický stát na severu Španělska a v jihozápadní Francii po obou stranách Pyrenejí. Ačkoliv teroristické útoky této skupiny probíhaly i mimo tuto oblast, ale hlavně se soustředily v této oblasti. Mezi aktivity skupiny patří hlavně útoky v oblastech cestovního ruchu a bombové útoky a únosy členů španělské správy, politiků a soudců. Od doby vzniku měla na svědomí přes tisíc obětí. Financování této skupiny pramení hlavně z únosů a vydírání, ačkoliv je tato skupina podporována i z vnějšku (David, Malacka, 2005). V současnosti je činnost této organizace v útlumu.

Hizballáh (*Hezbollah, Party of God*) - Strana boží, jinak také známá jako Organizace utlačovaných na Zemi. Vznikla v roce 1982 jako reakce na izraelskou invazi do Libanonu (David, Malacka, 2005). Vojensky silná ozbrojená šíitská skupina, jejímž cílem je zničení Izraele a snížení západního vlivu na území Blízkého východu. Nejvíce aktivní byla na počátku svého vzniku, zúčastnila se občanské války v Sýrii na Asadově straně (E15, 2017).

¹⁰ Společný postoj Rady 2009/468/SZBP, seznam 47 teroristických skupin a organizací v Příloze 1.

Tato teroristická organizace je příkladem moderní organizace, má svá vlastní média (noviny, televizi) a také institucionální zázemí (banky, školy, nemocnice a zástupce ve vládních institucích) (David, Malacka, 2005).

Hamas (*Islamix Resistance Movement*) – Islámské hnutí odporu. Hnutí bylo založeno v roce 1987, jako součást palestinského sunnitského politického hnutí v oblasti pásma Gazy¹¹. Organizace má snahu zničit Izrael. Hnutí Hamás dlouhou dobu spolupracovalo s Hizballáhem, rozpor mezi těmito organizacemi nastal v případě syrské války, kdy každá ze stran podporuje opačnou stranu (E15, 2017). Tato teroristická skupina také patří k těm nejbohatším skupinám, její roční obrat tvoří přibližně 1 miliardu dolarů (Security magazin, 2015).

Al-Káida (*al-Qaeda*). Organizace založena Usámou bin Ládinem v roce 1987 s úmyslem vytvořit panislámský kalifát¹² napříč celým světem za spolupráce s ostatními spřátelenými islámskými organizacemi. Al-Káidu lze označit za mezinárodní teroristickou organizaci, obecně se hlavně zaměřuje proti Američanům, ve kterých spatřuje největší hrozbu, ale obecně je proti všem lidem, kteří neuctívají islám. Cílem této organizace je vypudit všechny západní mocnosti z islámského území. Součástí její činnosti je také podpora a sponzorství jiných separatistických a teroristických skupin na světě, kontakty této organizace se rozprostírají po celém světě. Al-Káida je jednou z nejnebezpečnějších a nejbohatších teroristických organizací na světě a má na svědomí nejničivější teroristický útok na světě (11. září 2001) (David, Malacka, 2005).

Taliban (*Students of Islamic Knowledge Movement*) Islámská organizace, která se dostala k moci v roce 1994 a vládla až do roku 2001. V současné době vedou válku v Afghánistánu, aby znovu získali svou moc. Vytvoření Talibanu bylo podpořeno Pákistánem a Saúdskou Arábií po stažení vojsk Sovětského svazu v roce 1989. Taliban, nazývaný také Taleban, je proslulý zaváděním nejvíce extrémního typu šarije¹³ (islámského práva) v Afghánistánu. Cílem skupiny je zasadit interpretaci islámského práva v Agánistánu a odstranit cizí vliv ze země (Lisotvative, 2016). V současnosti s cílem udržet bezpečnost Rusů v Afganistánu,

¹¹ Pásmo Gaza je území při pobřeží Středozemního moře. Sousedící na jihozápadě s Egyptem a na jihu, východě a severu s Izraelem.

¹² Kalifát neboli chalífát je území, které se v minulosti rozprostíralo po celé severní Africe, blízkém východě, na pyrenejském poloostrově a sahalo přes současné Turecko a Řecko až k Vídni (History, 2018).

¹³ Právo šarija – přísný náboženský kód založený na tradičních islámských pravidlech a praktikách (History, 2018).

Rusko navázalo a udržuje styky s Talibanem, což Američané považují za maření jejich akcí (Lidovky, 2018).

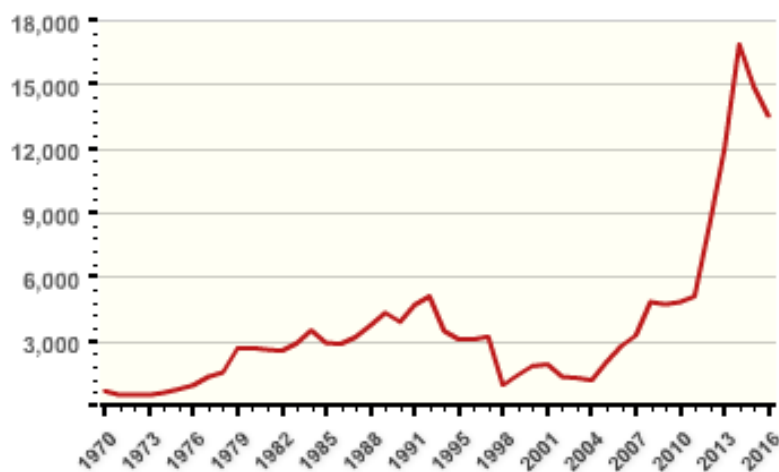
ISIS (Islámský stát Irák a Sýrie)¹⁴. Je označována za nejkrutější a nejbohatší teroristickou organizaci na světě (podle odhadů v roce 2014 její kapitál činil 2 miliardy amerických dolarů). Většina peněz z ISIS pochází z převzetí kontroly nad bankami, ropnými rafineriemi a z jiných aktivit na území, které zaujímá (jako jsou únosy, vydírání, rabování, prodej historických artefaktů). Tato organizace nese odpovědnost za stovky teroristických útoků na Středním východě a po celém světě, svou neblahou pověst si získala hlavně skrze své děsivé praktiky (kruté způsoby provádění poprav), které zveřejňovala na internetu. Mezi její další aktivity patří ničení národních památek. Tato silná skupina teroristických militantů, která ovládla velké oblasti Středního východu, se hlásí k nespočtu teroristickým útokům. Cílem skupiny je vytvoření islámského státu (kalifát) a zavedení práva šarije. Kořeny ISIS vyvrcholily v roce 2004, kdy vznikla organizace al-Káida, Abu Musab al-Zarqawi, který původně patřil k síti al-Kajdy, založil tuto militantní skupinu. Během občanské války v Sýrii bojoval IS proti syrským silám, a tak přišla k většině svého území v celém regionu (díky tomuto rozšíření se přejmenovala na ISIS – připojení Sýrie). Dnes již je považována tato organizace za poraženou (History, 2018).

2.7. Teroristické útoky

Jak znázorňuje graf 2.1, je výskyt teroristických útoků téměř padesát let kontinuální. Na grafu lze vidět, že v žádném roce (od roku 19170 až 2016) nedošlo k absolutnímu „teroristickému klidu“. I v současnosti neustále probíhají útoky, to především ve velkých metropolích a zemích kde se vyskytuje mnoho mezinárodního obyvatelstva. Z grafu je také zřejmé, že frekvence teroristických útoků sinusoidně klesá a stoupá v závislosti na politické situaci. Největší rozmach útoků nastal v letech 2010 až 2011, kdy se jejich počet vyšplhal až k téměř 18 000. Tento fenomén by se dal připsat na účet Arabského jara a následující migrační krizi. Porovnání grafu 2.1 s grafem 2.2, který zachycuje pouze úspěšné teroristické útoky za sledované období lze vidět, že počet je v řádově několika tisících menší.

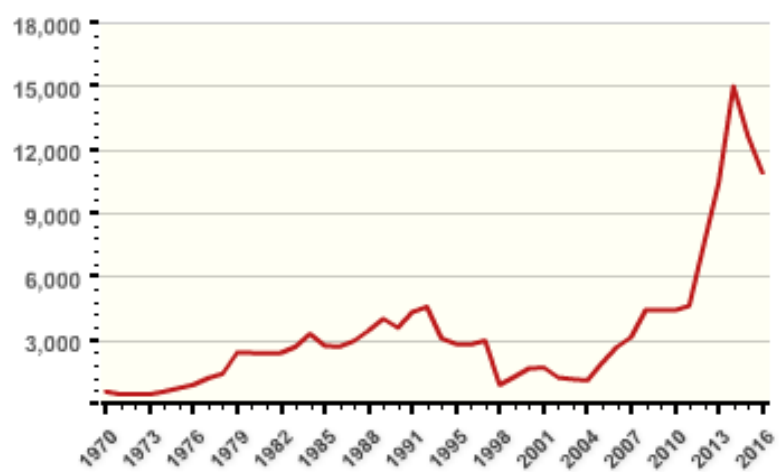
¹⁴ Mezi další známé označování skupiny patří ISIL (islámský stát Irák a Levant), IS (islámský stát), Daesh (překlad ISIS používaný na blízkém východě) (History, 2018).

Graf 2.1. Vývoj počtu všech zaznamenaných teroristických útoků na světě od roku 1970 do roku 2016

Zdroj: Start.umd.edu (2018); vlastní zpracování 2018

Graf 2.2. Vývoj počtu **úspěšných** teroristických útoků od roku 1970 až do roku 2016

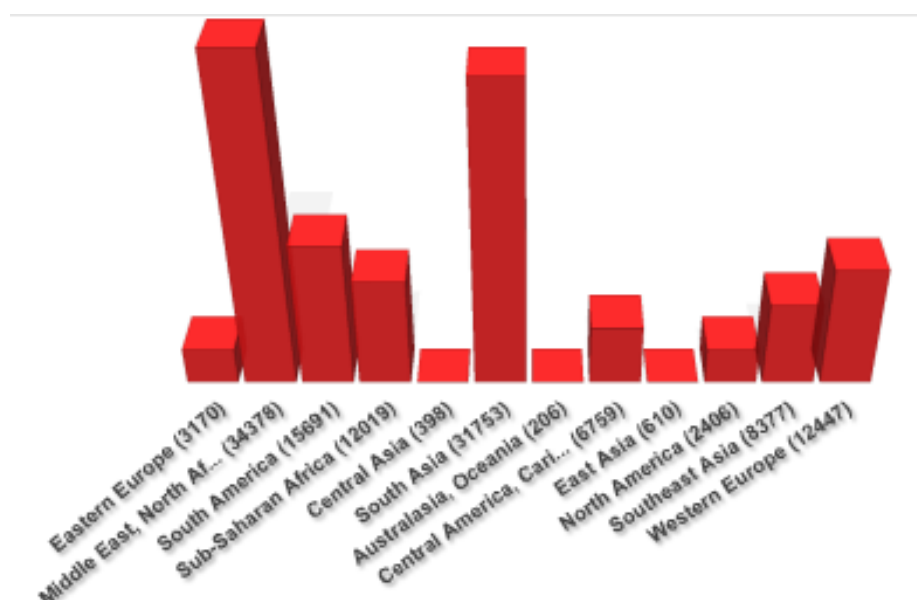

Zdroj: Start.umd.edu (2018a); vlastní zpracování 2018

Jak je zmíněno již v kapitolách výše, teroristické útoky provázejí lidskou historii téměř od jejího prvopočátku. V novodobé historii byly zaznamenány takové útoky, které měly globální dopad a otřásly téměř celým světem. Pravdou je, že většina teroristických útoků se odehrává v oblasti MENA¹⁵ a jižní Asie to potvrzuje níže zobrazený graf 2.3.

¹⁵ Middle East and North Africa – Střední východ a Severní Afrika.

Graf 2.3. Výskyt úspěšných teroristických útoků

Zdroj: Start.umd.edu (2018b); vlastní zpracování 2018

Následně zmíněné nejznámější teroristické útoky jsou seřazeny dle přibližného počtu obětí od nejvyššího po nejnižší.

11. září 2001: „den, kdy se svět zastavil“

Je zatím jedním z nejmasivnějších známých teroristických útoků na světě, který se odehrál ve Spojených státech amerických. Počet obětí na životě byl spočten na 2996, počet zraněných se uvádí v intervalu šesti až devíti tisíc. Jednalo se o sérii čtyř koordinovaných teroristických útoků, řízených islámskou teroristickou skupinou Al-Kájda. Nástrojem útoku se staly čtyři unesená letadla, z čehož dvě z nich narazila do Světového obchodního centra (jinak známé jako Dvojčata), další do Pentagonu a třetí do neobydlené oblasti, jelikož se pasažérům podařilo převzít kontrolu nad letadlem. Tento útok měl nedozírné následky, které pokračují i do současnosti (Database of Terrorist Attacks and Related Events, 2017).

Beslanský školní masakr

V Rusku, v severní Osetii se během tří dnů, počínaje 1. zářím 2004, uskutečnil teroristický útok čečenských separatistů s největším počtem obětí na dětech, o život přišlo přes 370 lidí, z toho přibližně 180 dětí. Útok se odehrál na místní základní škole, kdy došlo k zajetí rukojmích. Bezpečnostní složky zareagovaly útokem o dva dny později (Česká televize, 2014).

Let Air India 182

23. června 1985 proběhl bombový útok na palubě letadla pravidelného letu. Letadlo spolu s 329 pasažéry z toho 270 Kanadany bylo zničeno nad Atlantickým oceánem u pobřeží Irska. Spolu s tímto útokem také souvisí výbuch zavazadla na letišti ve Vancouveru, který měl podle teorii vybuchnout až na palubě letadla směrem do Tokia. Další bomba vybuchla na mezinárodním letišti v Tokiu během manipulace se zavazadlem. Celkový počet obětí tak stoupl na 331 (Database of Terrorist Attacks and Related Events, 2017a).

21. století – Evropa

V posledních letech se nejvíce rozšířily teroristické útoky v oblasti MENA a západní Evropy, a to hlavně v souvislosti s následky Arabského jara a migrační krize. Jak zmiňoval Pojar „*terorismus se je pouhou podmnožinou migrace*“. Ještě před vypuknutím migrační krize se v Madridu 11. března 2004 odehrál bombový útok, který usmrtil 191 osob a téměř dva tisíce zranil. Přestože se vláda původně domnívala, že za útokem stojí separatistická skupina ETA, byla strůjcem útoku Al-Kaida (ta o rok později v Londýně stála za dalším útokem) (Database of Terrorist Attacks and Related Events, 2017b). Po deseti letech klidu, přišel velký šok, 13. listopadu 2015 ve Francii, v hlavním městě Paříž, zahynulo přes 130 lidí při sérii šesti teroristických útoků, které se odehrály v centru města. K tomuto útoku a k mnoha dalším se přihlásil Islámský stát. Po tomto incidentu následovaly další útoky v evropských metropolích, především v hlavních městech Barceloně, Londýně, Bruselu, Berlíně, Kodani, Stockholmu ale i v jiných městech, jako Nice, Manchester (Český rozhlas, 2017). Zatím poslední útok se odehrál 22. března 2018 na jihu Francie ve městě Trébes, při útoku zemřeli tři lidé, k útoku se opět přihlásil Islámský stát (IDnes, 2018). Ačkoliv panuje všeobecný dojem, že počet útoků v Evropě nijak rapidně neklesá, je nutno zdůraznit, že počet obětí se stále snižuje.

Přestože jsou teroristické útoky jedním z nejhorších projevů terorismu, s ohledem na ohrožení bezpečnosti a na počtu obětí na životech je třeba upozornit, že většině teroristických útoků bylo zabráněno. Bohužel platí, že o zmařených teroristických útocích se nehovoří tak často, jako o těch úspěšných a jejich dohledatelnost je téměř nemožná.

2.8. Metody terorismu

Teroristé používají mnoho různých metod útoku. Vedle osvědčených metod, které využívali v minulosti, jsou schopni i inovovat. V nedávné době se zaznamenává, že jsou schopni využívat mnoho různých zbraní, a ještě je kombinovat a koordinovat zároveň. Mezi nejznámější metody patří:

- bombové útoky,
- chemické, biologické a jaderné útoky,
- ozbrojené útoky,
- únosy a „skyjacking“¹⁶,
- kybernetické útoky.

Bomby, bombové útoky

Bombové útoky jsou nejčastějším typem agrese teroristické organizace. Obvykle se jedná o výbušná zařízení, která jsou levná a snadno vyrobitelná. Složená tak, aby byla co nejmenší a těžko rozeznatelná. V mnoha případech se používají nevojenské komponenty, které jsou běžně dostupné na trhu. Ať už se jedná o vojenské či nevojenské typy výbušných zařízení mohou oba obsahovat velmi destruktivních schopností (Terrorism Research, 2018).

Zpravidla jsou takovéto útoky páčány na takových místech, aby způsobily co nejvíce škody. Cílem je narušení infrastruktury, a tím i dopravních spojů, porušení základů budov se záměrem, co nejvíce zničit tak, aby se omezila běžná funkce, která je pro každodenní činnost nezbytná. Dalším terčem bývají vládní budovy, a to jak na vlastním území státu, tak na území cizího státu, kde působí (velvyslanectví, konzuláty) (Ministerstvo vnitra České republiky, 2009). Bombové útoky jsou tak populární, protože mají nejefektivnější dopady jako: vysoký počet obětí z řad civilního obyvatelstva, narušení běžného života a psychologické dopady na veřejnosti, vyvoláním paniky a vytvořením pocitu nebezpečí. Za pozitivní důsledek by se dalo považovat zvýšení bezpečnosti na veřejných prostranstvích, ale za cenu určitého omezení osobních svobod.

¹⁶ Skyjacking - anglický výraz pro únosy letadel.

Jaderné, biologické, chemické teroristické útoky

Historicky nebyly jaderné, biologické a chemické (NBC¹⁷) zbraně nikdy použity k teroristickým útokům. A to díky jejich masivním ničivým účinkům a extrémně vysokému počtu obětí, proto jsou také souhrnně označovány, jako zbraně hromadného ničení.

Přestože způsobují takou destrukci, existuje řada států, která vlastní zbraně hromadného ničení a považují je za klíčový prvek svého obranného „repertoáru“ a mimo jiné tím umocňují svou globální pozici. Avšak většina takovýchto zemí vlastní zbraně hromadného ničení spíše jako prostředek k odstrašení nepřítele a tím zabránění následného válečného konfliktu, existují však země, které tyto zbraně používají naopak jako prostředek provokace a vytvoření konfliktu a destabilizace. To vede ke zvýšenému vývoji jaderných zbraní a jiných zbraní hromadného ničení. Některé z těchto států mají slabou bezpečnostní strukturu a jsou nestabilní, zvyšují riziko získání těchto zbraní do rukou teroristických organizací, které je následně používají jako odstrašující zbraň. Takovéto státy se ovšem mohou dát i na cestu prodeje nebo směny za nedostatkové statky. Nezávislé výzkumné činnosti nebo najímání kvalifikovaných odborníků v oboru teroristickými organizacemi je dalším způsobem, jak se teroristické organizace dostávají ke zbraním hromadného ničení. Teroristé však mohou použít „špinavé bomby“ s radioaktivním jaderným materiálem (který by měl ničivé důsledky pro celou zasaženou oblast) (Terrorism Research, 2018).

Ozbrojené útoky

Mezi ozbrojené pomocí ručních zbraní útoky řadíme ty, které se zaměřují na vybrané cíle – jednotlivce (atentáty) nebo ozbrojené útoky na civilní obyvatelstvo ve veřejných prostorech, kde se dá předpokládat největší výskyt osob. Takové to útoky se v minulosti odehrály na místech, jako jsou: metra, letiště, koncerty, plánované veřejné události, ale i na ulicích před státními budovami apod. (Ministerstvo vnitra České republiky, 2009). Opět se zde objevuje psychologický a reklamní cíl terorismu. V několika případech se teroristické organizace přihlásí k takovýmto útokům ještě dříve, než je prokázáno, že byly jimi opravdu organizovány. Historicky se teroristé zaměřovali na konkrétní osoby a skupiny lidí tak, aby to veřejnost zasáhlo co nejvíce. Následkem takovýchto útoků obvykle bývá zvýšení bezpečnosti v dané lokalitě či zemi (Terrorism Research, 2018).

¹⁷ NBC zkratka z anglického překladu jaderné, biologické a chemické – nuclear, biological and chemical.

Únosy a „Skyjacking“

Teroristé používají únosy a držení rukojmí, aby tak umocnili svou vyjednávací pozici a vybudovali si větší publicitu a tím také uvrhli společnost do většího strachu až paniky. Tímto způsobem teroristé získávají výkupné, vydání zajatců (nepřítelem) a již zmíněnou propagaci (Ministerstvo vnitra České republiky, 2009). To nutí společnost, úřady a vlády k dramatickým změnám, aby se tak vyhovělo podmínkám teroristů a byla zajištěna bezpečnost společnosti. Není třeba zdůrazňovat, že tyto únosy jsou navrženy tak, aby přitahovaly co největší mediální pozornost. Cílem této teroristické metody je osoba na straně „posluchače“, na straně veřejnosti, a nikoliv rukojmí, jak by se mohlo na první pohled zdát.

Dalším typem únosu je zajištění vozidla a jeho cestujících a nákladu. Jiným druhem, který získal svůj specifický název je takzvaný „skyjacking“. V tomto případě se jedná o únos letadla, které poskytuje únosům velké národnostní spektrum únosů a velkou mediální pozornost. Skyjacking také umožňuje v mnoha případech mobilitu teroristů, kdy přemísťují letadla do cílové země (která může a nemusí být zemí, která podporuje terorismus) a poskytuje tak teroristům lidský štít.

Kromě výše zmíněných násilných činů existuje také řada dalších typů násilí, které mohou být uplatňovány v rámci terorismu. Teroristické skupiny provádějí útoky (formou mučení a poprav) proti svým vlastním lidem, jako formu trestu za porušení bezpečnosti nebo únik tajných informací. Mimo jiné vydírají a páchají loupeže a loupežná přepadení, aby takto mohli financovat svou činnost, většinou v případě, kdy nemají jiné finanční zdroje. Další novodobou, moderní formou terorismu je kyberterorismus, který je podrobněji popsán v následující podkapitole (Terrorism Research, 2018).

2.9. Kyberterorismus

Znakem 21. století je internet, kyberprostor a možnost komunikovat v běžném životě s lidmi na druhé straně světa běžnou součástí každodenního života. To je ovšem i slabou stránkou současné společnosti, převážně té „západní“. Naše závislost na moderních technologiích je pro nás nebezpečná, a nejvíce pak závislost na počítačích a počítačových sítích. Proto se v současnosti stávají častým terčem útoků. Skrze počítače ovládáme celý svět, a hlavně elektrickou energii, bez které si většina společnosti neumí představit svůj život.

Už v 80. letech 20. století hackeři nabourávali vládní servery, aby tak oslabily ostatní nepřátelské státy. Takovéto útoky představují hrozbu, která se dá srovnat s účinky zbraní hromadného ničení. Skrze počítačové sítě jde ovládat elektřinu, zablokovat rozvody vody,

zemního plynu a i ropy. Chaos se tímto způsobem dá vyvolat velice rychle a poměrně jednoduše. Za největší nebezpečí se dá považovat fakt, že se v současnosti přes počítače řídí i armády, zbraně a letectvo, což může narušit nejenom bezpečnost jednotlivých států, ale také způsobit narušení mezinárodních smluv o neútočení a vyústit v ničivou válku (Ministerstvo vnitra České republiky, 2009a).

Dalším „sekundárním“ nebezpečím internetu a počítačových sítí je možnost využití této platformy k organizování zločinu. Internet nezná hranice států díky jeho celosvětové dostupnosti a možnosti, kterou poskytuje pro šíření informací, je v současnosti pro teroristické organizace snadnější šířit své ideologie. Média a sociální sítě tak stále víc umožňují zvyšovat povědomí a popularitu teroristických organizací a jejich činů (Bezpečnostní informační služba 2018a).

Přestože se bezpečnostní složky demokratických států snaží tento mezinárodní terorismus eliminovat, není to jednoduché. Protože ten, kdo chce, si svou anonymitu na internetu vždy zachová. Bohužel ani zpřísnění trestů téměř nic neřeší. *„Mezinárodní teroristé – k jejichž požadavkům patří změna vnitřní a zahraniční politiky, změna právního systému, propuštění vězněných teroristů či zaplacení výkupného a umožnění bezpečného úniku – jsou odhodláni ke všemu, nedají se zastrašit, často jsou připraveni zemřít při sebevražedném útoku“* (Ministerstvo vnitra České republiky, 2009a).

3. Společná bezpečnostní a obranná politika Evropské unie

Tato kapitola pojednává o příčinách vzniku Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU a vývoji který vedl ke vzniku Společné obranné a bezpečnostní politiky Evropské unie. Součástí je charakteristika institucionálního zabezpečení zmíněných politik, v jehož rámci je neodmyslitelnou součástí i rozhodovací proces a financování. Jsou zde definovány cíle a nástroje SZBP, jako i operace, které se uskutečňují v rámci SBOP.

3.1. Vznik Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU

Díky obavám z možného obnovení německé vojenské síly a případného válečného konfliktu se po roce 1945 začala formovat regionální integrace, která se později rozvinula ve Společenství a Unii s globálním vlivem, s hlavním motivem zabránit další světové válce a zajistit tak nejenom bezpečnost Evropy, ale i celého světa (Fojtíková a kol., 2014).

Evropské úsilí o vytvoření společného vojenského mandátu sahá až ke konci druhé světové války. Po skončení druhé světové války se Evropa potýkala s komplikovanou poválečnou situací. Existoval tu problém bipolárního světa rozděleného mezi USA a Sovětský svaz, který sdílel se západní Evropou své hranice. Díky tomuto a také ve snaze přimět Spojené státy podpořit oslabenou obranu, Belgie, Francie, Nizozemí, Lucembursko a Velká Británie společně vytvořily pak Západní unie¹⁸ (Merlingen, 2012).

Významnou roli v tomto procesu hrálo *Evropské společenství uhlí a oceli* (ESUO) jehož zakládající země Francie, Německo, Itálie, Belgie, Nizozemí a Lucembursko v roce 1952, svým samotným vznikem podnikly kroky k „bezpečnější Evropě“. V tomto procesu hrála Francie významnou roli iniciátora, především z obavy znovuvyzbrojení Německa. To vedlo ke snahám na počátku 50. let o vytvoření *Evropského obranného společenství* (EDC), které by nebylo závislé na NATO. Přesto v roce 1954 nedošlo k ratifikaci smlouvy Francouzským národním shromážděním, ačkoliv si Francie v rámci smlouvy vydobyla chtěné postavení, se kterým souhlasili tehdejší vlády všech členských zemí ESUO. Pak tedy po zániku těchto snah o vytvoření nadnárodní evropské armády, setrvala jako pozůstatek Západoevropská unie (ta přispěla k vývoji pozdější zahraniční a bezpečnostní politiky).

¹⁸ Západní unie založená v roce 1948 z níž vychází Západoevropská unie založená v roce 1954 tzv. Pařížskými dohodami (později zatlačena NATO a aktivitami ES v oblasti bezpečnosti), se skládala z deseti členských zemí a šesti přidružených zemí (včetně Česka), sedmi přidružených partnerů a pěti pozorovatelů. Oficiálně ukončila svou činnost v roce 2001 (Navrátil, Kaňa, Zlý, 2012).

V 60. letech se opět projeví snahy ze strany francouzského prezidenta Charlese de Gaulla, o vytvoření společenství evropských národů, to prezentoval tzv. *Fouchetův plán*. Hlavní prioritou tohoto plánu bylo vytvoření zahraničněpolitické spolupráce. Tyto snahy, stejně jako předešlé, ztroskotaly hlavně na nejistotě ohledně postavení Velké Británie, obavy z nezávislosti na NATO a příliš silnému mezivládnímu charakteru. Snahy o vytvoření spolupráce v zahraničních věcech ale neustaly ani na konci 60. let, kdy na summitu v Haagu vznikla v roce 1969 dohoda o posílení spolupráce, která byla v rámci tzv. *Davingovy zprávy* na summitu v Lucemburku přijata. Díky tomuto kroku měla v oblasti zahraniční politiky možnost vzniknout *Evropská politická spolupráce* (EPS). EPS fungovalo na pravidelném setkávání ministrů zahraničních věcí členských zemí.

Velký přínos měl vznik Evropské rady v roce 1974, který celkově posílil postavení EPS. Zasedání Evropské rady v roce 1981 dalo příležitost vzniku *Londýnské zprávy*, jejíž největší přínos spočíval v zavedení speciálního mechanismu rychlé reakce v případě krize.

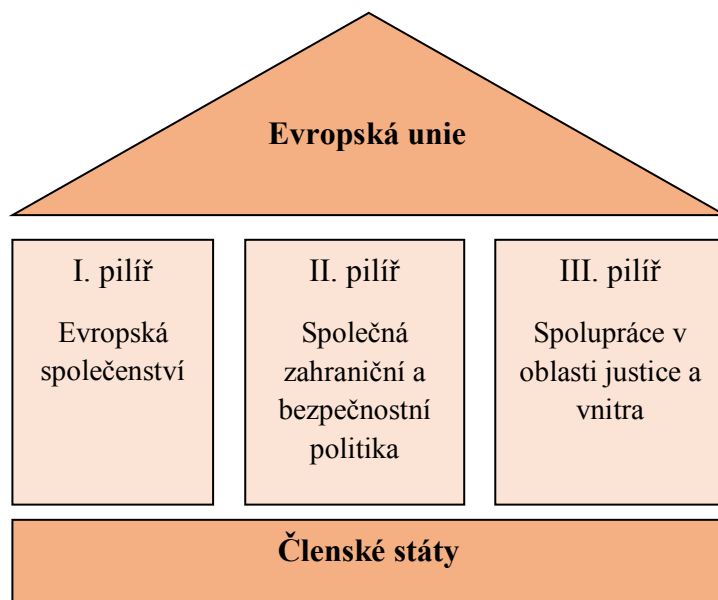
Další posílení společné zahraniční a bezpečnostní politiky umožnil Jednotný evropský akt (JEA)¹⁹. Tato smlouva přinesla významnou inovaci, již byla úprava zahraničněpolitické spolupráce mezi jednotlivými členskými státy společenství (Hlava III – Ustanovení o evropské spolupráci v oblasti zahraniční politiky). Vznikla struktura EPS složená z Evropské rady, Rady ministrů zahraničních věcí, Politického výboru, pracovních výborů a tzv. Evropské skupiny dopisovatelů. To bylo zárodkem pozdější struktury druhého pilíře EU.

V reakci na evropské a celosvětové globální změny, které přinesly 90. léta 20. století, Společenství podepsala v Maastrichtu smlouvu o Evropské unii, která vstoupila v platnost 1. 11. 1993. Tato smlouva je známá pro svou třípilířovou strukturu, zobrazeno na obrázku 3.1, která se také jinak nazývá Maastrichtský chrám. Touto smlouvou byla založena *Společná zahraniční a bezpečnostní politika*, která tvořila druhý ze tří pilířů. Evropská komise ani Evropský parlament nemohl v dané oblasti rozhodovat, jelikož byl tento pilíř vybudován striktně na mezivládní úrovni. Mezi základní prostředky spolupráce patřilo vedení konzultací, vzájemná informovanost členských států, zastoupení konzulárních a diplomatických zastoupení, zastoupení Komise a mise u mezinárodních organizací. Evropská rada spolu

¹⁹JEA – Jednotný evropský akt, smlouva podepsána roku 1986 v Haagu, byla prvním dokumentem primárního práva, který revidoval dosavadní zakládající integrační smlouvy Evropských společenství (Fojtíková a kol. 2014).

s předsedajícím státem (za asistence Komise a dalších členů trojky²⁰) byla pověřena koordinací SZBP, přijímáním obecných směrů a strategických zásad. Rada EU byla hlavní institucí SZBP s pomocným orgánem COREPER (Výbor stálých zástupců). (Merlingen 2012; Fojtíková a kol., 2014).

Obr. 3.1. Maastrichtský chrám

Zdroj: Lacina (2016); vlastní zpracování, 2018

Po implementaci Maastrichtské smlouvy došlo ke zjevnému zlepšení a k určitému pokroku v oblasti SZBP. Stále ale existovaly nedostatky v podobě absence jednoho zástupce EU, který by reprezentoval zahraniční zájmy celé unie jako celku a potřeba jednomyslné shody při hlasování nepůsobila nijak produktivně. Díky těmto dvou hlavním faktorům byly vytyčené cíle EU velice těžko dosažitelné.

Změny nastaly *Amsterdamskou smlouvou* (1997), která vyřešila tyto dva přetrvávající problémy. Ustanovila *Vysokého zmocněnce pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku*, který se také stal generálním tajemníkem Rady (aby tak došlo k zplnohodnotnění funkce). Došlo také ke zpružnění a zrychlení rozhodovacího procesu na této úrovni díky zavedení konstruktivní neúčasti (absence), volení kvalifikovanou většinou a také možnost blokování rozhodovacího procesu, pokud byly vážně ohroženy zájmy národní politiky daného členského státu. Dále pak *smlouva z Nice* (2003) odstranila ZEU z druhého pilíře, dále byla státům

²⁰ Trojka je výraz označující tři země, které se v rámci předsednictví v Radě EU společně podílejí na úzké spolupráci (Fojtíková a kol., 2014).

umožněna tzv. posílená spolupráce v oblasti společných zájmů (ne však vojenského charakteru).

Ačkoliv *Lisabonská smlouva* (2009) zrušila piliřovou strukturu EU, zachovala nezávislost SZBP, tím že se stala součástí Smlouvy o EU a nestala se součástí Smlouvy o fungování Evropské unie jako ostatní politiky EU. V rámci této smlouvy nastala institucionální změna v podobě vytvoření funkce *Vysokého představitele pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku*, který stojí v čele Rady pro zahraniční věci a zároveň je předsedou Komise (v současnosti vykonává tento post Federica Mogherini). Smlouvou byla zřízena nová instituce, na pomoc Vysokému představiteli Evropská služba pro vnější činnost. Dále byla do primárního práva Lisabonskou smlouvou zakotvena Evropská obranná agentura (EDA), která se stává koordinačním, kontrolním a správním centrem společných sil členských stát EU (Fojtíková a kol., 2014).

3.2.Cíle a nástroje SZBP EU

Mezi hlavní cíle zahraniční a bezpečnostní politiky EU patří:

- zachovávat mír a posilovat mezinárodní bezpečnost,
- podporovat mezinárodní spolupráci,
- rozvíjet a upevňovat,
 - demokracii,
 - zásady právního státu,
 - dodržování lidských práv a základních svobod (Evropská unie, 2018).

Lze říci že se hlavní cíle SZBP jsou odrazem základních principů Evropské unie, jako integrace, která si klade za cíl dodržování základních lidských práv a svobod, rozvoj demokracie a podpora zahraniční spolupráce na mezinárodní scéně.

Nástroje SZBP jinak také formy, kterými je SZBP prováděna jsou zobrazeny v následující tabulce 3. obecně se rozdělují na právně vymezené nástroje a ostatní nástroje.

Tab. 3.1. Nástroje SZBP

<i>Právně vymezené nástroje</i>	<i>Další nástroje</i>
Obecné směry či strategické zájmy a cíle vytvořené Evropskou radou	Deklarace, demarše
Rozhodnutí přijímána Radou vymezující	Politický dialog
<ul style="list-style-type: none"> • Akce, které má Unie provést • Postoje, která má Unie zaujmout • Podrobnosti k těmto dvěma výše uvedeným rozhodnutím 	Volební pozorovací mise
	Omezující opatření²¹
Systematická spolupráce mezi státy	
Uzavírání mezinárodních smluv	

Zdroj: Mzv.cz 2018; vlastní zpracování (2018)

Na rozdíl od ostatních oblastí společných politik nemůže být v rámci SZBP přijat žádný legislativní akt. Mezi další nástroje SZBP se řadí deklarace (prohlášení), demarše a politický dialog.

3.3. Institucionální zabezpečení SZBP

Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU má mezivládní charakter, z toho důvodu zde platí zásada jednomyslnosti při řešení otázek v rámci této politiky. Zároveň se zde nevyžaduje bezpodmínečný aktivní souhlas všech členských zemí. Existence Institutu konstruktivní abstinence umožňuje určitému počtu členských zemí zdržet se hlasování, aniž by to ohrozilo schvalovací proces. Signifikantní je zde pozice Rady EU, která zde znázorňuje mezivládní charakter SZBP. Jsou zde potlačeny pravomoci nadnárodních institucí EU, jako Komise a Parlamentu (popřípadě Soudního dvoru EU).

Evropská rada vymezuje politické směry a priority Unie a je jejím základním politickým orgánem. Je složena z hlav států a vlád všech členských zemí EU, které se pravidelně schází na summitech, a to nejméně čtyřikrát za rok. Od Maastrichtské smlouvy je dána Evropské radě pravomoc určovat strategické zájmy a cíle SZBP (Merlingen, 2012). Díky Lisabonské

²¹ Omezující opatření, která EU používá k prosazování politických cílů. Příkladem je uvalení sankcí. V tomto ohledu je nutno rozlišovat sankce autonomní, o kterých rozhoduje EU sama (např. vůči Zimbabwe, Rusku, Barmě) a sankce které jsou EU zaváděny v návaznosti na rezoluce Rady bezpečnosti OSN. EU v takových to případech používá tzv. cílená opatření jako zmrazení účtu, zákaz vstupu do země, zákaz investování a embargo na dovoz zbraní (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2018).

smlouvě došlo, jak již bylo zmíněno k promíchání postavení institucí v rámci SZBP a vnějších vztahů. Byl zřízen post stálého *předsedy Evropské rady* (v současnosti tuto funkci vykonává bývalý polský premiér Donald Tusk), který nejen reprezentuje EU jako celek na venek, ale také zabývá se otázkami SZBP (Euroskop, 2018).

Rada EU je výkonným orgánem SZBP. Na základě směrů SZBP vymezených Evropskou radou přijímá rozhodnutí týkající se této oblasti. Jednotlivá ministerstva zahraničních věcí členských států EU řeší příslušný program v rámci *Rady pro zahraniční věci* (Fojtíková a kol., 2014). Rada pro zahraniční věci odpovídá za vnější činnost EU (spadá zde zahraniční politika, ochranná a bezpečnost, obchod, rozvojová spolupráce a humanitární pomoc). Radě předsedá *Vysoká představitelka Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku* (Euroskop, 2018).

Vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku (High Representative of the European Union for Foreign Affairs and Security Policy), je místopředsedou Evropské komise a personálně propojuje Radu EU a Komisi. Samotné zvolení Vysokého představitele je schváleno nejenom předsedou Komise, ale také Radou EU. Jeho hlavním úkolem je zastoupení Unie navenek v rámci SZBP. Mezi další úkoly vysokého představitele patří přispívat návrhy k formování zahraniční a bezpečnostní politiky EU. Obhajovat při jednáních o bezpečnostních a zahraničně politických otázkách dohodnutá východiska institucí a členských států a zajišťovat provádění přijatých rozhodnutí. Mimo jiné také předsedá Radě pro zahraniční věci, a to bez hlasovacího práva. Vysoký představitel také vede Evropskou službu pro vnější činnost. Díky Lisabonské smlouvě tvoří „most“ mezi původně oddělenými oblastmi SZBP a vnějších vztahů Unie. Toto spojení mělo vytvořit lepší postavení pro vyjednávání a reprezentaci Unie, jako celku v mezinárodním prostředí. Mezi jeho další povinnosti patří vedení Evropské obranné agentury a Ústavu Evropské unie pro studium bezpečnosti (Eurlex, 2015; Euroskop, 2018).

Evropská služba pro vnější činnost (EEAS – European External Action Service) centrum evropské diplomacie nebo také diplomatická služba EU. Je instituce zřízená na návrh Vysoké představitelky za účelem asistence Vysokému představiteli při plnění jeho povinností (Fojtíková a kol., 2014). Cílem EEAS je posílit soudržnost a účinnost zahraniční politiky Unie, a tím zvýšit její vliv na mezinárodní scéně. Také udržovat diplomatické vztahy a strategická partnerství se zeměmi mimo Unii. Mezi její další úkoly patří spolupráce s diplomatickými službami zemí EU, OSN a dalších světových mocností. Budování míru, zajišťování bezpečnosti v rámci SZBP, udržování dobrých vztahů v rámci politiky sousedství EU, humanitární pomoc, řešení krizových situací a angažovanost v lidských právech a změny

klimatu jsou dalšími oblastmi jimiž se EEAS zabývá. (Evropská unie, 2018a). EEAS je tvořen diplomatickým aparátem, jehož organizace je založena na geografickém a tematickém principu. Je jakýmsi institucionálním mostem mezi úřednickým aparátem Komise, Rady (generální sekretariát) a členských států, přičemž je jejich rozložení rovnoměrné. Součástí jsou i delegace EU ve třetích zemích (Euroskop, 2018) Existuje ještě mnoho dalších institucí, další významné jsou popsány v kapitole 3.5.

3.4. Vývoj společné bezpečnostní a obranné politiky Evropské unie

Přestože pojem Evropská bezpečnostní a obranná politika (EBOP) byl použit již v roce 1999 (na summitu EU v Kolíně), vyvíjely se náznaky společné obranné a bezpečnostní politiky již v minulosti. Příkladem je již zmíněná Západoevropská unie (ZEU), která měla posílit vojenskou pozici Evropy v rámci NATO. Především díky názorové odlišnosti jednotlivých členů ZEU a EU vedly k neschopnosti rychlé a efektivní reakce ZEU v rámci bezpečnosti Evropy (nejvíce se tento fakt projevil při krizových situacích v bývalé Jugoslávii, Albánii nebo ve Rwandě). Ke zlomu došlo až v roce 1998, kdy došlo díky shodě mezi Velkou Británií a Francií v oblasti posílení vojenských možností EU.

Vznikem EBOP došlo k jmenování Vysokého představitele pro SZBP (J. Solana) a vytvoření Politického a bezpečnostního výboru a Vojenského výboru EU. Sjednala se dohoda o mechanismech koordinace v případě krizových situací se záměrem vytvoření vojenských kapacit (Fojtíková a kol., 2014).

Summitem v Helsinkách (1999) došlo k dalším klíčovým krokům pro rozvoj EBOP. Vytvoření tzv. *Evropského základního cíle*, v rámci, kterého byly upřesněny požadavky na vojenské jednotky a jejich realizace misí včetně mírových operací. A přesun kompetencí řídicích orgánů ZEU na EU v oblasti krizového řízení a rozhodovací pravomoc o zřízení politicko-vojenských orgánů. Následující rok došlo ke zřízení pracovní skupiny mezi EU a NATO se záměrem zajištění efektivitu Evropského základního cíle (Merlingen, 2012).

V rámci summitu v Nice (2000) došlo k definitivnímu ustanovení koncepce vojenské struktury SZBP a EBOP, kdy následně od roku 2001 začaly fungovat *Politický a bezpečnostní výbor*, *Vojenský výbor EU* a *Vojenský štáb EU*. Poté pak smlouva z Nice (2003) začlenila EBOP do primárního práva, definovala instituce odpovídající za fungování EBOP a potvrdila koncepci vojensko-politických struktur.

S cílem vymezit postavení EU a určit hrozby jimiž čelí byl přijat v roce 2003 strategický dokument Unie *Evropská bezpečnostní strategie*²². V rámci tohoto dokumentu Unie vymezila pět největších bezpečnostních hrozeb: terorismus, proliferaci zbraní hromadného ničení, regionální konflikty, nefunkční státy a organizovaný zločin. Současně byly navrženy způsoby, jak těmto hrozbám čelit, kdy je zde kromě tzv. měkkých nástrojů, zmíněno použití vojenské síly.

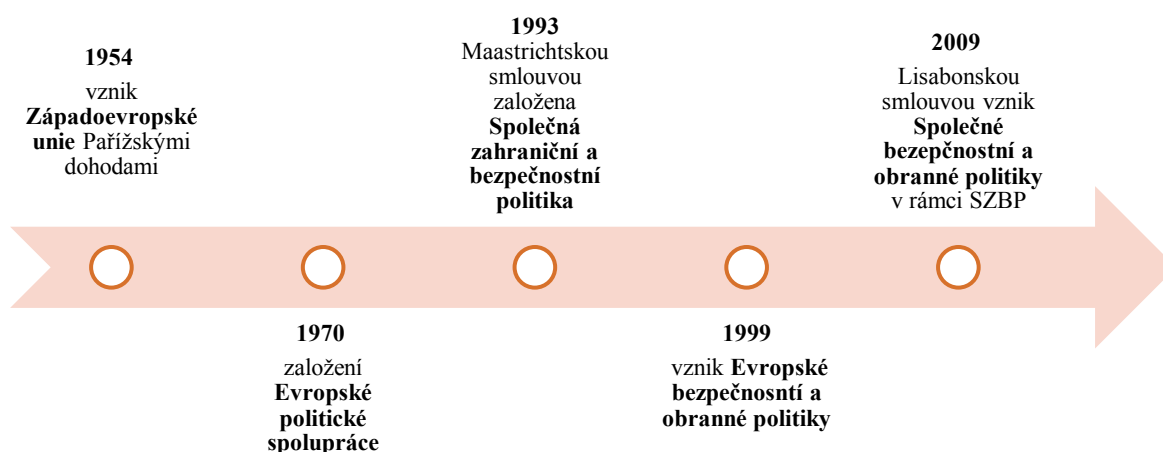
Zásadním posunem v EBOP bylo vytvoření *EU Battlegroups Concept*, kdy tato bojová uskupení EU (vojenské jednotky velikosti cca 1500) mají poskytnout EU rychle zasáhnout v konfliktech nižší intenzity, jako jsou evakuace, humanitární akce a preventivní opatření. Tyto jednotky musí být schopny operovat do deseti dnů od rozhodnutí Rady EU (Fojtíková a kol., 2014).

Lisabonskou smlouvou (2009) došlo k nahrazení termínu EBOP pojmem *Společná bezpečnost a obranná politika* (SBOP), která je i nadále součástí SZBP (Merlingen, 2012). V rámci této smlouvy byl zaveden tzv. Startovací fond pro vojenské operace EU, který doplňuje stávající fond ATHENA. Ratifikací smlouvy (2009) došlo ke vzniku Ředitelství pro zvládání krizí a plánování v rámci Rady EU, díky čemuž dochází k integraci civilní a vojenské dimenze strategického plánování a zvládání krizí. *Stálá strukturovaná spolupráce v oblasti obrany*²³ se stala novým nástrojem zavazujícím zúčastněné státy k intenzivnějšímu rozvoji svých obranných schopností a poskytování svých ozbrojených sil pro plánované operace (Fojtíková a kol., 2014). V prosinci 2017 Rada zřídila stálou strukturovanou spolupráci PESCO za účasti 25 členských států (vyjma Dánska, Malty a Velké Británie). „*Tento stálý rámec pro obrannou spolupráci umožní členským státům, které tak chtějí a mohou učinit, aby společně rozvíjely obranné schopnosti, investovaly do společných projektů a posílily operační připravenost a příspěvek svých ozbrojených sil*“ (Evropská Rada, 2017).

²² V roce 2008 došlo k revidování této strategie, kdy byly definovány i nové hrozby, mezi něž patří energetická bezpečnost, hrozby související se změnou klimatu a kybernetická bezpečnost (Fojtíková a kol., 2014).

²³ Stálá strukturovaná spolupráce podléhá schválení Rady EU, ta o ní rozhoduje na základě kvalifikované většiny na žádost zúčastněných států (Fojtíková a kol., 2014).

Obr. 3.2. Časová osa vývoje bezpečnostní politiky EU

Zdroj: Fojtíková a kol. (2014); vlastní zpracování

3.5. Institucionální zabezpečení SBOP

Ačkoliv bezpečnostní a obranná politika EU vychází z obecného rámce SZBP, vymezení jednotlivých otázek ve vojenském a civilním krizovém řízení si vyžádaly vytvoření řady specifických institucí.

Politický a bezpečnostní výbor (COPS, PSC) se Schází na úrovni velvyslanců. To umožňuje přijímání každodenních rozhodnutí, která jsou nutná pro operativní rozhodnutí, jež jsou nezbytná pro řízení misí. Hlavní funkce PSC je sledování mezinárodní situace a pomoc při definování politiky v rámci SZBP (Euroskop, 2018a). Poskytuje Radě svá stanoviska a dohlíží na realizaci rozhodnutí Rady a stanovuje rámec pro rozvoj vojenských schopností (Fojtíková a kol., 2014). *Rada pro zahraniční věci*, která je složena z ministrů zahraničí členských států je hlavním rozhodovacím orgánem, který se na této úrovni schází jedenkrát měsíčně (Euroskop, 2018a).

Jelikož je složení PSC tvořeno diplomaty byly vytvořeny dva výbory s cílem doplnit chybějící odbornost v krizovém řízení. *Vojenský výbor Evropské unie* (EUMC) je nejvyšší vojenským orgánem zřízeným v rámci Rady a je složen z náčelníků generálního štábu členských států. Ti se takto scházejí a radí COPS v otázkách vojenství a využití vojenské síly v operacích. *Výbor pro civilní aspekty řešení krizí* (CIVCOM) asistuje při civilních operacích.

Je třeba zdůraznit, že na úrovni EU neexistuje evropská armáda nebo evropský policejní sbor. A to díky tomu, že se EU při implementaci SBOP spoléhá převážně na prostředky členských států. Tak při plánování vojenských operací Unie využívá národní operační centra členských

států nebo plánovacího centra NATO (SHAPE). *Vojenský štáb EU* (EUMS), je tak jedinou stálou integrovanou vojenskou strukturou existující v rámci generálního sekretariátu Rady. Ten slouží k dlouhodobému strategickému plánování a včasnému varování. *Stálé operační centrum na úrovni EU* (CPCC) je útvar vytvořený na podporu civilních operací. *Ředitelství pro zvládání krizí a plánování* je orgánem, který má zajistit, aby EU dokázala účinně využívat své nejsilnější stránky. Schopnost spojovat vojenský a civilní přístup ke krizovému managementu (Euroskop, 2018a).

Evropská obranná agentura (EDA European Defence Agency) působí v oblasti evropské obrany, kde poskytuje podporu projektům spolupráce a zajišťuje platformu pro kooperaci mezi ministry obrany členských zemí EU. Cílem agentury je napomáhat 27 členským státům EU (s výjimkou Dánska) v rozvíjení jejich vojenských zdrojů²⁴. Pomáhá s rozvojem společné obranyschopnosti a v rámci toho prosazuje spolupráci, vytváří nové iniciativy a navrhuje nové možnosti zlepšení. V čele agentury stojí Vysoký představitel. Agentura je rozdělena na tři operativní ředitelství (Plánování a podpora činností spolupráce, Obranyschopnost, vyzbrojení a technologie, Evropské synergie a inovace). Odbornost pracovníků a rozvinutá síť kontaktů umožňuje agentuře obsáhnout značné spektrum otázek obranné politiky, jako jsou:

- harmonizace požadavků na operační schopnosti,
- výzkum a inovace v oblasti vývoje technologických demonstrátorů,
- odborná příprava a praktický výcvik na podporu operací v rámci společné bezpečnosti a obranné politiky.

zástupci členských zemí se v květnu 2017 dohodli na posílení mandátu agentury, která by v důsledku toho měla působit, jako hlavní provozovatel činností souvisejících s obranou, které jsou financované z rozpočtu EU (Evropská unie, 2018b).

Další agenturou je *Ústav EU pro bezpečnostní studia*, jehož úkolem je zpracování analýz pro Radu EU a Vysokého představitele. Dále pak mezi jeho činnosti spadá organizace výzkumné činnosti a diskuzí v oblasti bezpečnosti. Mimo jiné také rozvoj transatlantického dialogu, poskytování stáží a výměnných kontaktů mezi výzkumnými institucemi s podobným zaměřením v oblasti EU i mimo ni. K poskytování analýz bylo zřízeno Satelitní středisko EU, které získává svá data z družicových snímků, leteckým snímkováním (Fojtíková a kol., 2014).

²⁴ Agentura rovněž uzavřela dohody se zeměmi mimo EU, jako je Norsko, Srbsko, Švýcarsko a Ukrajina (Evropská unie, 2018b).

3.6. Operace Společné bezpečnostní a obranné politiky

V rámci společné bezpečnostní a obranné politiky jsou zahraniční operace Evropské unie pokládány za nejdůležitější nástroj EU nejen k zajištění vlastní bezpečnosti, ale i k podpoře stability ve svém okolí a na světě. Ovšem, členské státy se nepodílejí na zahraničních misích stejným dílem, za to vždy se jedná o účast zemí pod záštitou EU (Fojtíková a kol., 2014).

První zahraniční operace byla zahájena v roce 2003, od té doby Unie zahájila více než 35 zahraničních misí s účastí vojáků, policistů, ale i soudců nebo úředníků. Mezi případy pro operace SBOP patří:

- akce v oblasti odzbrojení,
- humanitární a záchranné mise,
- poradní a pomocné mise ve vojenské oblasti,
- mise pro předcházení konfliktům a udržení míru,
- mise bojových sil nasazované při vzniku krizí, např. mise pro prosazování míru
- stabilizační operace po ukončení konfliktů (Euroskop 2018a).

Za hlavní přidanou hodnotu operací SBOP se dá považovat kombinace vojenských a civilních schopností pod jedním institucionálním rámcem i tak Evropská unie rozlišuje tři typy těchto operací:

- **vojenské operace** (dohled evropských vojáků na udržování míru či jeho vynucování),
- **policejní operace** (asistence v cílových destinacích při výcviku místních policejních jednotek případně nutnosti úplné převzetí jejich úkonů),
- **a mise na podporu právního státu** (škála asistenčních a výcvikových misí zaměřených na upevnění důležitých institucí v cílové zemi) (Fojtíková a kol., 2014).

Výše zmíněné operace nejsou na rozdíl od civilních operací hrazeny z rozpočtu Unie (vojenské operace platí vždy zúčastněné státy samy z vlastních zdrojů). Důvodem k tomuto kroku je fakt, že členské státy v zájmu zachování své suverenity nechtějí umožnit angažovanost institucí Evropské Unie, zejména pak Komisi a Parlamentu. Jelikož se toto považovalo a velkou překážku byl v březnu 2015 vytvořen *mechanismus ATHENA*²⁵, který má za úkol spravovat společné náklady států²⁶ na vojenské operace v rámci SBOP EU.

²⁵ Rozhodnutí Rady (SZBP) 2015/528 – financování společných nákladů operací EU v souvislosti s vojenstvím nebo obranou (ATHENA).

²⁶Na mechanismu ATHENA neparticipuje Dánsko, které se nepodílí na žádných aktivitách s vojenskou tematikou (Euroskop, 2018a).

Z právního hlediska je ATHENA neziskovou organizací a má tedy způsobilost k právním úkonům, jako je uzavírání smluv (Euroskop, 2018a).

3.6.1. Současné zahraniční mise Evropské unie

Evropská unie v rámci své společné bezpečnostní a obranné politiky (SBOP) uskutečnila řadu zahraničních operací s použitím civilních a vojenských nástrojů v několika zemích na třech kontinentech (Evropa, Afrika a Asie). Každá mise Unie pracuje v kontextu komplexního přístupu. Mise pracuje na základě dohody a koordinace s delegacemi EU v téže oblasti a v rámci regionálních politik EU. Rozhodnutí o rozmístění a řízení mise jsou přijímána zeměmi EU během Rady pro zahraniční věci (European Union External Action, 2016). V současné době má Evropská Unie významnou úlohu při zajišťování bezpečnosti. Následující tabulka (tab. 3.2.) zachycuje přehled současných misí a operací EU.

Tab. 3.2. Přehled současných misí a operací EU

	<i>Název</i>	<i>Místo realizace</i>	<i>Typ</i>	<i>Rok začátku</i>
1.	ALTHEA / BiH	Bosna a Hercegovina	vojenská operace	2004
2.	EUBAM Rafáh	Palestina	civilní mise	2005
3.	EUPOL COPPS / palestinské území	Palestina	civilní mise	2006
4.	EULEX Kosovo	Kosovo	civilní mise	2008
5.	EUMM Gruzie	Gruzie	civilní mise	2008
6	EUTM Somálsko	Somálsko	vojenská operace	2008
7.	EU NAVFOR ATHALANTA Somálsko	Somálsko	vojenská operace	2010
8.	EUCAP Somálsko	Somálsko	civilní mise	2012
9.	EUCAP Sahel Niger	Nigérie	civilní mise	2012
10.	EUBAM Libye	Libye	civilní mise	2013
11.	EUTM-Mali	Maliská republika	vojenská operace	2013
12.	EUAM Ukrajina	Ukrajina	civilní mise	2014
13.	EUCAP Sahel Mali	Mali	civilní mise	2014
14.	EUNAVFOR MED Operation SOPHIA	Středozevní moře	vojenská operace	2015
15.	EUTM RCA	Středoafriická republika	vojenská operace	2016
16.	EUAM Irák	Irák	civilní mise	2017

Zdroj: Eeas.europa.eu (2016); vlastní zpracování, 2018

Z výše uvedených 16 současných operací bylo vybráno k bližšímu popisu šest operací.

ALTHEA Bosna a Hercegovina

Bosna a Hercegovina (BiH), jedna z 6 republik, která tvořila bývalou Jugoslávii, vstoupila v roce 1992 do občanské války, ve které přišlo o život více než 100 000 lidí. V roce 1995 byla za pomoci mezinárodního společenství a NATO válka ukončena podepsáním Daytonských dohod v Paříži. Poté začala dlouhá cesta k obnovení míru a prosperity v této oblasti.

Soluňskou deklarací z roku 2003 se potvrdilo, že budoucnost západního Balkánu, jejíž součástí je mimo jiné i Bosna a Hercegovina, spočívá ve spolupráci s Evropské unií.

Evropská unie zahájila 9 let po ukončení války, dne 2. prosince 2004 operaci ALTHEA. Stalo se tak po rozhodnutí NATO předat vlastní mírovou misi, která od konce války působila v BiH s cílem zachovat bezpečnost v regionu. EU nasadila silnou vojenskou sílu (EUFOR) o stejném počtu v jakém zde působily jednotky NATO (těsně pod 7 000 vojáků), aby tak zajistila trvalý soulad s Daytonskou dohodou²⁷ a přispěla k bezpečnému prostředí v Bosně a Hercegovině. ALTHEA se uskutečňuje s využitím prostředků a schopností NATO na základě dohody s NATO ("Berlin Plus"²⁸).

ALTHEA je třetí a největší vojenská operace EU. Je součástí komplexního a soudržného závazku Evropské unie vůči Bosně a Hercegovině. Doplnuje další rozměr stávající politické angažovanosti, programů pomoci, policejních a monitorovacích misí, které již probíhají. V rámci operace ALTHEA jednotky EU plní tři klíčové cíle:

- poskytuje budování kapacit a školení ozbrojeným silám Bosny a Hercegoviny,
- podporuje úsilí Bosny a Hercegoviny o zachování bezpečného a bezpečného prostředí v Bosně a Hercegovině,
- poskytuje podporu celkové globální strategii EU pro Bosnu a Hercegovinu (Eufor, 2018).

Od doby spuštění mise proběhlo několik restrukturalizací. V roce 2007 byl početní stav vojsk snížen na přibližně 1600 vojáků poté, co Evropská rada přezkoumala probíhající bezpečnostní situaci v BiH, a usoudila, že by mohly být změněny silové úrovně EUFOR. Po dalším restrukturalizačním procesu se v roce 2012 počet vojsk EUFOR snížil na přibližně 600 a nyní se zaměřuje hlavně na budování kapacit a výcvik ozbrojených sil v Bosně a Hercegovině. Stále si zachovala své povinnosti podporovat orgány Bosny a Hercegoviny při udržování bezpečného prostředí. Na misi ALTHEA se podílí 21 států. Z členských států EU se na misi podílí: Bulharsko, Česko, Finsko, Irsko, Itálie, Maďarsko, Nizozemí, Polsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, Švédsko a Velká Británie. Mimo jiné i pět nečlenských států EU (Albánie, Švýcarsko, Makedonie, Turecko, Chile).

²⁷ Obecná rámcová dohoda o míru v Bosně a Hercegovině.

²⁸ „Berlin Plus“ je souhrnným názvem pro několik dohod, uzavřených 16. prosince 2002 mezi Severoatlantickou aliancí a Evropskou unií (Fojtíková a kol., 2014).

EU uplatňuje v rámci Bosny a Hercegoviny komplexní přístup, zaměřený na obranu a bezpečnost, rozvoj a diplomacii, aby se tak BiH stala členem Evropské rodiny národů. EU se zaměřuje na reformu institucí na státní úrovni a podporu Bosny a Hercegoviny při dosahování hospodářského pokroku. Mimo jiné je také cílem podpořit BiH v pokroku v oblasti bezpečnosti (aby se stala poskytovatelem bezpečnosti, a ne pouhým příjemcem) (EUFOR, 2018).

ATALANTA Somálsko

Evropská unie se zabývá nebezpečím moderního pirátství a ozbrojených loupeží na moři u Afrického rohu a v západním Indickém oceánu. Somálské pirátství je charakterizováno činností zločinců, kteří přebírají kontrolu nad plavidly, které projíždějí oblastí s vysokým rizikem a vyžadují výkupné za posádku, plavidlo a jeho náklad (to vše jsou znaky organizovaného zločinu). Rukojmí často čelí zajištění po dlouhou dobu (průměr je 5 měsíců), ačkoli najdou se i případy držení po dobu tří let. Mimo jiné má pirátství dopad na mezinárodní obchod, bezpečnost námořní dopravy a na hospodářské činnosti a bezpečnost zemí v regionu.

V důsledku toho a v rámci komplexního přístupu k Somálsku zahájila EU v prosinci 2008 v rámci SBOP a v souladu s příslušnými nařízeními OSN o námořních silách Evropské unie operaci ATALANTA. Dne 28. listopadu 2016 Rada EU prodloužila mandát operace do prosince 2018. Údaje shromážděné od roku 2008 ukazují, že se EU NAVFOR ve spolupráci se svými partnery proti pirátství stala vysoce účinnou, a to zejména v oblasti předcházení útokům.

Od zahájení operace v roce 2008 operace ATALANTA dosáhla stoprocentní úspěšnosti při poskytování ochrany plavidlům Světového potravinového programu²⁹, které dodávají potravu obyvatelstvu v Somálsku. Dále pak přispěla svou činností k odvrácení, předcházení a potlačení pirátství a ozbrojených loupeží na moři u pobřeží Somálska. Navíc uskutečnila a podporovala záchranné mise v této oblasti a pomáhala místním, regionálním a mezinárodním obchodním a rybářským plavidlům v nouzi.

EU NAVFOR vychází z rozhodnutí Rady Evropské unie v souladu s příslušnými rezolucemi Rady bezpečnosti OSN a mezinárodním právem. Jednotky EU NAVFOR mohou zadržovat podezřelé osoby (osoby s úmyslem páchat pirátství nebo ozbrojené loupeže na moři). Mohou

²⁹ Světový potravinový program (The World Food Programme – WFP) – organizace OSN zabývající se bezpečností potravin.

zabavit plavidla podezřelých, která jsou v rukou pirátů nebo ozbrojených lupičů, stejně jako majetek na palubě. Podezřelé osoby mohou být stíhány členským státem EU, regionálními státy nebo jinými třetími státy, se kterými má EU dohody, a které si přejí vykonávat svoji soudní pravomoc nad podezřelými piráty. Podezřelí piráti nesmějí být převedeni do třetího státu, pokud nejsou splněny podmínky týkající se mezinárodního práva, zejména mezinárodního práva v oblasti lidských práv (EUNAVFOR, 2018).

Obr. 3.3. Mapa pirátských útoků uskutečněných v roce 2017

Zdroj: Eeas.europa.eu (2018); vlastní zpracování, 2018

EU NAVFOR působí v oblasti operací zahrnující jižní Rudé moře, Adenský záliv a velkou část Indického oceánu, včetně Seychel, Mauricia a Komor. Oblast operací zahrnuje také pobřežní území Somálska, jakož i jeho územní a vnitřní vody. To představuje oblast přibližně 8,700,000 čtverečních kilometrů. Válečné lodě EU NAVFOR také provádějí hlídky v Mezinárodně doporučeném tranzitním koridoru (IRTC) v Adenském zálivu a Indickém oceánu. Navíc válečné lodě a námořní hlídkové a průzkumné letadlo (MPRA) provádějí průzkumné a sledovací operace. Vojenské lodě a jejich doprovodné týmy běžně provádějí vizuální nebo fyzické kontroly plavidel přepravujících oblast s vysokým rizikem. Významným cílem EU NAVFOR je odstrašování a narušení pirátství a ozbrojených loupeží na volném moři.

Účast v EU NAVFOR přesahuje rámec členských států EU, na misi se také podílejí Norsko, Černá Hora, Srbsko, Ukrajina a Nový Zéland. Mezi příspěvky, jakým země přispívají do EU NAVFOR patří: námořní plavidla, námořní hlídka a průzkumná letadla, týmy ochrany proti odcizení plavidel, poskytování vojenského a civilního personálu. Složení EU NAVFOR se neustále mění kvůli častému střídání jednotek a mění se podle monzunových období v Indickém oceánu. Obvykle se však jedná o přibližně 1200 zaměstnanců a 4 až 6 povrchových bojových plavidel. Vedle jednotek EU NAVFOR je v této oblasti rozmístěna značná mezinárodní vojenská námořní síla zahrnující *Kombinované námořní síly* a nezávislé národní jednotky ze zemí jako Čína, Indie, Japonsko, Korea, Rusko a další (všechny se zavázaly proti pirátství). EU NAVFOR udržuje úzké styky s těmito silami s cílem odstranit konflikt a koordinovat aktivity v rámci oblasti operací. Vojenské prostředky a personál jsou poskytovány přispívajícími státy skrze mechanismus ATHENA (Eunavfor, 2018).

EULEX Kosovo

Jednotná akce EU z února 2008, EULEX Kosovo, pomáhá soudním orgánům a donucovacím orgánům v Kosovu v jejich pokroku směrem k udržitelnosti a odpovědnosti a při dalším rozvoji a posílení nezávislého multietnického soudního systému a multietnické policejní a celní služby a zajišťuje, aby tyto instituce nebyly politicky zasahovány a dodržování mezinárodně uznávaných norem a evropských osvědčených postupů.

Mise se zaměřuje na poskytování podpory kosovským institucím na podporu právního státu v zájmu usnadnění trvalého a udržitelného pokroku místních orgánů, včetně soudních orgánů a policejních služeb. EULEX poskytuje monitorování, školení a poradenství na ústředích a vyšších řídicích orgánech příslušných institucí na podporu právního státu za účelem posílení řetězce trestního soudnictví. Důraz na boj proti politickým zásahům a sledování citlivých případů. V úzké spolupráci se zvláštním zástupcem EU v Kosovu poskytne podporu dialogu Bělehrad-Priština, který pomůže při provádění zbývajících dohod o dialogu v oblasti právního státu.

EULEX zajišťuje, aby byly poskytovány služby právního státu, dokud pokrok místních orgánů neumožní úplný přechod výkonných funkcí na místní orgány. Mise podporuje rozhodování o ústavní a občanské spravedlnosti, jakož i stíhání a rozhodování o vybraných trestních věcech. zapojit další kosovské soudní, trestní a vyšetřovací orgány, aby mohly v těchto oblastech vybudovat kosovské kapacity.

V zásadě jsou všechna vyšetřování trestných činů a nová trestní řízení vedena kosovskými orgány, přičemž soudní komise je složena z kosovských soudců. Soudci a prokurátoři EULEXu jsou i nadále zastoupeni v kosovských institucích a slouží v souladu s kosovským zákonem. EULEX se plně věnuje začlenění lidských práv a genderové perspektivy do všech svých činností, a to jak v rámci mise, tak při práci s kosovskými institucemi.

V současné době se na misi podílí 800 zaměstnanců. Vedoucím mise je Alexandra Papadopoulou. EULEX podporuje všechny 28 členských států Evropské unie a pět přispívajících států (Kanada, Norsko, Švýcarsko, Turecko a Spojené státy). Mandát této mise je do 14. června 2018 (EULEX, 2018).

EUNAVFOR MED Sophia

Operace EUNAVFOR MED Sophia je pouze jedním z prvků širší komplexní reakce EU na problematiku migrace. Tato mise, která začala v roce 2015, se snaží řešit nejen její fyzickou složku migrace, ale také její základní příčiny, včetně konfliktu, chudoby, změny klimatu a pronásledování. Hlavním úkolem mise je systematicky usilovat o identifikaci, zachycování a likvidaci plavidel u kterých existuje podezření, že působí jako pašeráci či obchodníci s lidmi. Účelem je přispění k širšímu úsilí EU o narušení obchodního modelu pašování a obchodování s lidmi v jižním středomořském Středomoří a zabránit dalším ztrátám na moři.

Operace EUNAVFOR MED Sophia byla navržena ve 4 fázích:

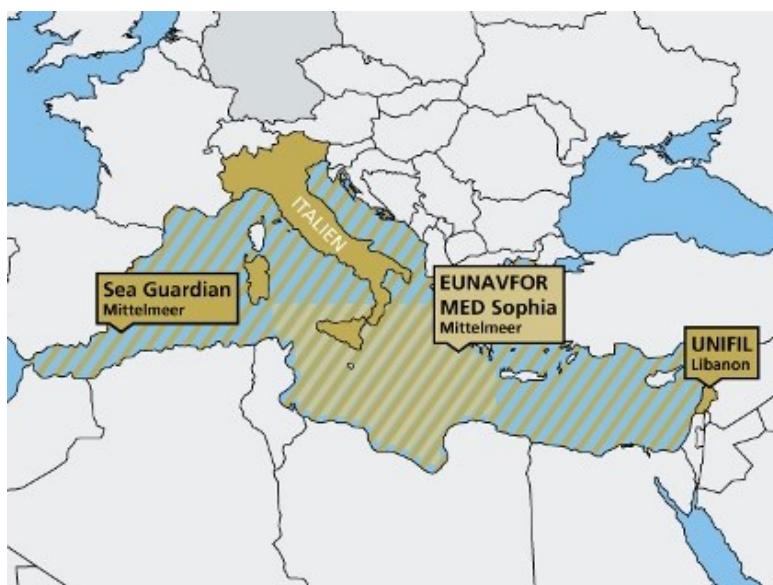
- první se skládá z rozmístění sil a vytváření komplexního chápání pašerácké činnosti a metod (fáze je nyní dokončena),
- fáze druhá předpokládá nástup, prohlídku, zabavení a odklon pašeráckých plavidel na volném moři za podmínek stanovených platným mezinárodním právem,
- třetí fáze se váže na fázi druhou, po přijetí operačních opatření proti plavidlům, u nichž existuje podezření, že jsou používány k pašování nebo obchodování s lidmi na území pobřežních států.,
- čtvrtá tvoří stažení sil a dokončení operace.

Evropská rada odpovídá za posouzení, zda byly splněny podmínky pro přechod mezi fázemi. Všechny činnosti prováděné v každé fázi dodržují a respektují mezinárodní právo, včetně lidských práv, humanitární a uprchlické právo.

Evropská rada schválila v červnu 2016 další podpůrné úlohy operace Sophia, mezi které patří školení libyjské pobřežní stráže a námořnictva, přispívat k provádění zbrojního embarga OSN

na volném moři mimo pobřeží Libye podle rezolucí Rady bezpečnosti OSN. Dále v červnu 2017 rozšířila tyto podpůrné úlohy, mezi které patří zavést monitorovací mechanismus dlouhodobé účinnosti výcviku libyjské pobřežní stráže a námořnictva. Provádět nové činnosti dozoru a shromažďovat informace o nezákonném obchodování s ropnými produkty z Libye v souladu s rezolucemi Rady bezpečnosti OSN a v neposlední řadě posílit možnost sdílení informací o obchodování s lidmi s donucovacími orgány členských států, agenturou Frontex³⁰ a Europol³¹ (EUNAVFOR MED Operation Sophia, 2018).

Obr. 3.4. Oblast působení EUNAVFOR MED Sophia

Zdroj: Bmvg.net (2017); vlastní zpracování, 2018

Dle aktuálních zpráv operace Sophia, doposud pomohla zadržet více než 137 podezřelých pašeráků a obchodníků s lidmi a neutralizovala 537 plavidel používaných zločinci (EUNAVFOR MED, 2018).

³⁰ Frontex – Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž, je agenturou EU, jejíž hlavním úkolem je ochrana vnějších hranic EU a Schengenského prostoru (Frontex, 2018).

³¹ Europol – Agentura EU v oblasti prosazování práva, s cílem napomáhat členským státům v boji proti organisovanému zločinu a terorismu (Navrátil, Kaňa, Zlý, 2012).

EUTM-Mali

EUTM Mali je "*nebojová mise*", tj. vyslaní vojáci se nepodílejí na bojových činnostech a neprovozují jednotky Mali v operacích. Tato operace je zaměřena na obnovu trvalého míru na Mali. Je zásadní pro dlouhodobou stabilitu v regionu Sahel³², stejně jako pro Afriku a Evropu.

Na žádost vlády Mali a na základě rezolucí OSN (zejména rezoluce Rady bezpečnosti OSN), členské státy EU souhlasily s vytvořením mise pro výcvik ozbrojených sil v Mali v rámci SBOP. První mandát, pro misi odborné přípravy EU v Mali, byl založen v únoru 2013. Nyní je mise na konci třetího mandátu, který končí v květnu roku 2018 s cílem pokračovat v poskytování vojenského výcviku a poradenství ozbrojeným silám. EUTM Mali v rámci svého mandátu školí, radí a vzdělává ozbrojené jednotky Mali pod kontrolou oprávněných civilních orgánů s cílem přispět k obnově jejich vojenské kapacity a s cílem umožnit jim vykonávat vojenské operace zaměřené na obnovu územní integrity, ochranu obyvatelstva a snížení hrozby teroristických organizací. Během třetího mandátu operace EUTM Mali postupně přechází z původně centralizovaných činností směrem k decentralizovanějšímu přístupu v regionech, což umožňuje místním jednotkám stále více přebírat odpovědnost za vojenský systém vzdělávání a odborné přípravy.

Třetí mandát EUTM Mali se skládá ze 4 fází: Tvarování, počáteční decentralizace, celková decentralizace a přenos autority. V současné době se mise účastní 27 zemí. Celkově je v EUTM Mali nasazeno přibližně 575 vojáků a. Mise je vedena brigádním generálem Enriquem Millánem Martínezem (Španělsko) (EUTM Mali, 2018).

3.7.Financování

Jelikož je SBOP součástí SZBP, je tudíž financována z prostředků určených pro tuto politiku, které pocházejí z následujících zdrojů:

- rozpočet EU,
- mimorozpočtové financování,
- finanční nástroje pomoci třetím zemím,
- Evropský rozvojový fond.

Celkové výdaje se člení do dvou základních skupin, na administrativní výdaje a operativní výdaje. Administrativní výdaje, jsou hrazeny z rozpočtu EU. Operativní výdaje jsou hrazeny

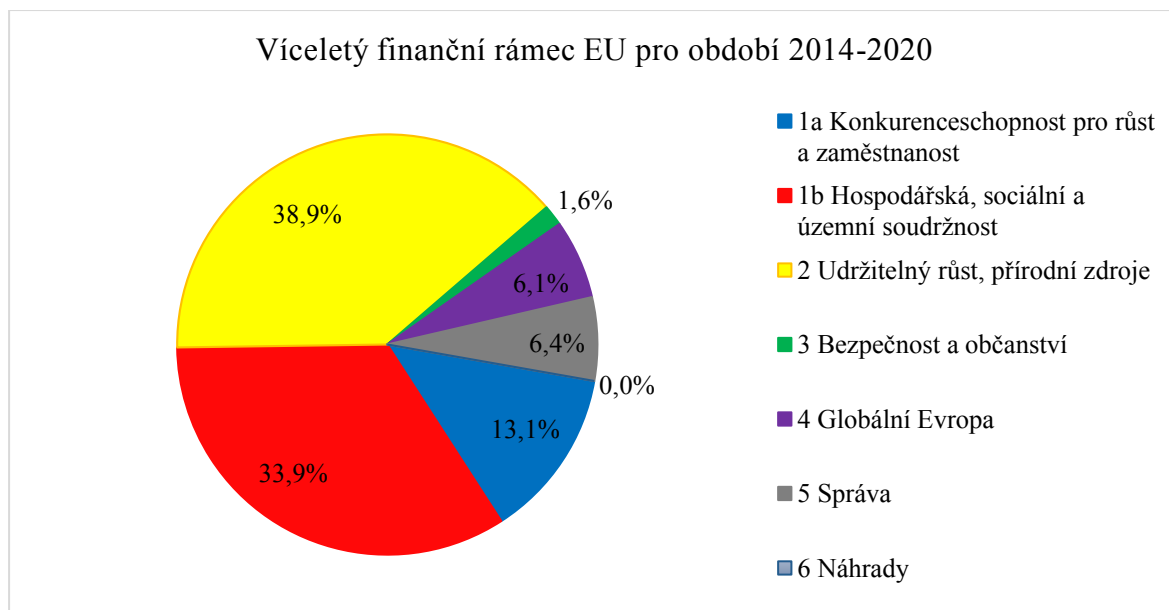
³² Sahel – oblast na území severní Afriky, kam spadají státy jako Senegal, Gambie, Mauretánie, Mali, Niger, Čad, Súdán, Etiopie a Somálsko.

z rozpočtu EU s výjimkou výdajů na operace související s obranou a vojenským. Operativní výdaje jsou hrazeny formou mimorozpočtového financování (formou příspěvků odvozených dle výše HDP členských států nebo jinou formou způsobu financování). Za účelem provádění operací EU související s obranou a vojenským byl zřízen mechanismus ATHENA, který spadá pod jiné formy způsobu financování (Fojtíková a kol., 2014). Čl. 41 Smlouvy o EU je pramenem rozhodování o financování opatření v oblasti SZBP.

Rozpočet EU je přijímán v podobě tzv. víceletého finančního rámce, který je přijímán na 7 let. Součástí sedmileté finanční perspektivy je programování rozpočtu s cílem zajistit rozpočtovou disciplínu. V listopadu 2013 byl přijat finanční rámec pro období 2014-2020, kde jsou zahraničně politické aktivity financovány z kapitoly 4 „Globální Evropa“, která představuje 6,1 % rozpočtu EU. Evropská unie tudíž může vynaložit prostředky ve výši až 58,70 miliard EUR (v cenách roku 2011). Přičemž většina těchto výdajů je určena na činnost na mezinárodní úrovni (Evropská Rada, 2017a).

V porovnání s ostatními okruhy rozpočtu spadá okruh 4 mezi kategorie s nižším rozsahem. Jak lze vidět na grafu 3.1 prostředky určené pro kapitolu Globální Evropa jsou menší než prostředky určené pro správu.

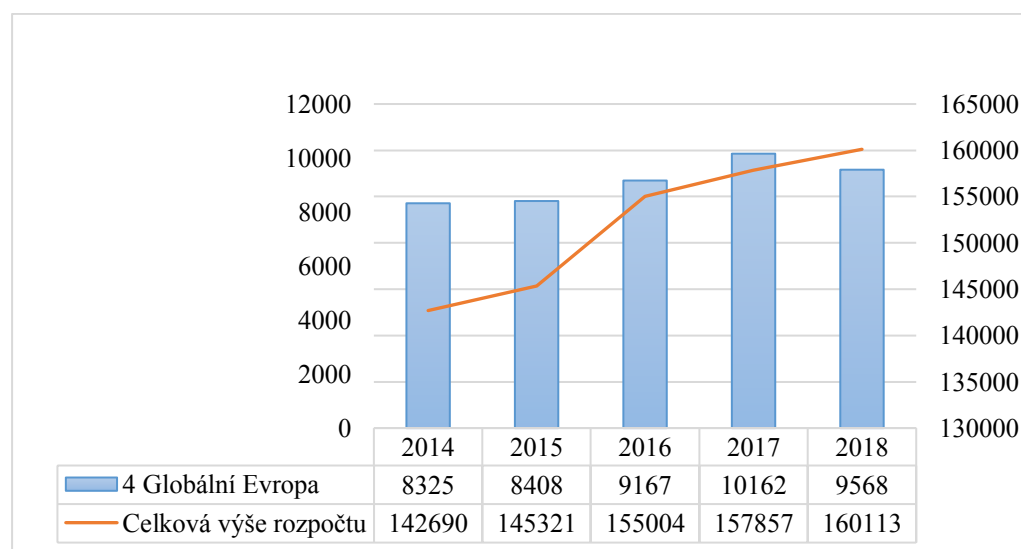
Graf 3.1. Víceletý finanční rámec EU pro období 2014-2020

Zdroj: Evropská unie (2018c); vlastní zpracování, 2018

Kapitola 4 zahrnuje téměř všechny aktivity EU vůči třetím zemím a dalším externím partnerům. Jsou zde vynaloženy prostředky na rozvojovou, hospodářskou, finanční a technickou spolupráci skrze geografické a tematické finanční nástroje vnější spolupráce a jiné vnější programy. Ale také prostředky na výdaje SZBP či humanitární pomoc (Ministerstvo zahraničních věcí, 2018a). Je zde primárně zastřešena podpora vnějších vztahů EU, která rovněž zahrnuje podporu kandidátských, sousedících a rozvojových zemí. Cílem rozpočtového okruhu je přispět k rozvoji partnerství se zeměmi mimo EU a upevňování již existujících vzájemných vztahů. Mezi další důležité nástroje v rámci tohoto okruhu řadíme Nástroj stability, Společná zahraniční a bezpečnostní politika a Evropský nástroj pro demokracii a lidská práva (Česká spořitelna, 2015). Jak se vyvíjela výše prostředků z rozpočtu určených do kapitoly 4, v porovnání s celkovou výší rozpočtu, znázorňuje následující graf 3.2.

Graf 3.2. Výše prostředků určených do kategorie 4 Globální Evropa z rozpočtu Unie v porovnání s celkovou výší rozpočtu EU (v mil EUR) za sledované období od roku 2014 až do roku 2018

Zdroj: Ec.europa.eu (2015); vlastní zpracování, 2018

Z výše uvedeného grafu 3.2, který zobrazuje výši prostředků určených do kategorie 4 Globální Evropa z rozpočtu Unie v porovnání s celkovou výší rozpočtu EU (v mil EUR) za sledované období od roku 2014 až do roku 2018, je zřejmé že se v závislosti na růstu celkového rozpočtu zvyšuje i výše prostředků kategorie 4. Příčin tohoto jevu může být několik ať už stoupající podpora rozvojových zemí ze strany EU, rostoucí politická globální

nestabilita a v důsledku toho větší nutnost udržování a upevňování již existujících dobrých dlouholetých vztahů s nečleny EU či potencionálními kandidáty či neustávají nutnost ochrany lidských práv a podpora a péče o demokracii.

4. Klíčová protiteroristická opatření v rámci Společné bezpečnostní a obranné politiky Evropské unie

Tato kapitola zaměřuje na vývoj protiteroristické politiky EU, charakteristiku nástrojů, které Evropská unie užívá v rámci boje proti terorismu. Další část je věnována jednotlivým protiteroristickým opatřením, která EU přijala v průběhu své existence od roku 2003 až do současnosti. Poslední část kapitoly vyhodnocuje účinnost jednotlivých protiteroristických opatření, která EU přijala a současně názory občanů České republiky na stávající bezpečnostní situaci v ČR a v Unii.

4.1. Vývoj protiteroristické politiky EU

Jelikož pojem „boj proti terorismu“ není právním pojmem, nevyžaduje přesnou definici. Existuje však několik možností, jak tento pojem chápat. Jedním z hledisek je chápání boje proti terorismu jako využití akcí a metod, které využívá stát s cílem potlačení násilných aktivit a lidí, jež je páchají s úmyslem dosažení politických cílů. Jinak se dá boj proti terorismu shrnout jako užití praktik, taktik a strategií přijímaných v reakci na teroristické hrozby a útoky. Nejdůležitějším faktorem v boji proti terorismu je *prevence* vzniku. Tato protiteroristická opatření mohou být přijímaná jak na národní úrovni, tak i na mezinárodní úrovni (Bílková, 2014).

Boj proti terorismu byl vždy prioritou EU. Již v období studené války se členské státy zavázaly k praktické spolupráci v rámci skupiny TREVI, která byla zřízena v roce 1976. Tato skupina sloužila jako platforma pro výměnu informací mezi policejními orgány a zpravodajskými službami. TERVI fungovala na principu neformální spolupráce ministrů vnitra vysokých úředníků a pracovních skupin členských států ES. Následně byla její obsahová činnost včleněna do rámce třetího pilíře Maastrichtské smlouvy, Společné zahraniční a bezpečnostní politiky (viz kapitola 3.) (Pinká, 2016).

Protiteroristická opatření lze rozdělit do pěti období:

- před vstupem v platnost Smlouvy o EU v roce 1993,
- po vstupu v platnost Smlouvy o EU,
- po teroristických útocích v USA 11. září 2001,
- po teroristických útocích v Madridu (2004) a Londýně (2005),
- po teroristických útocích v Paříži, Bruselu 2016.

Od Evropské unie, integračnímu celku, kterému členské státy předávají svou suverenitu, se oprávněně očekává účinný společný přístup k řešení problémů a prevenci v oblasti přeshraničních problémů (vnější hranice EU) v případech ilegální migrace, pašování lidí, terorismus a organizovaného zločinu. To vše se zárukou respektování základních práv a svobod. Příkladem je Amsterodamská smlouva, v níž si EU stanovila za cíl zajistit svým občanům vysokou úroveň bezpečnosti v prostoru svobody, bezpečnosti a práva.

Bezprostřední reakcí na teroristické útoky 11. září 2001 v USA byl vznik dvou dokumentů Evropské rady. *První dokument* potvrzuje legitimitu odvetných zásahů Spojených států v Afghánistánu. Dále také vyzývá k mezinárodní spolupráci v rámci boje proti terorismu s cílem respektování základních lidských práv a svobod. Současně byl přijat **Akční plán Unie na boj proti terorismu**, který vyzval k zintenzivnění spolupráce v oblastech justice a vnitřních věcí a přijetí konkrétních opatření, jako je vypracování seznamu teroristických organizací, těsnější spolupráce zpravodajských služeb členských států Unie nebo vytvoření specializovaného protiteroristického týmu. *Druhý dokument* vyzýval k zintenzivnění spolupráce s USA v oblasti zajištění pasové a vízové kontroly včetně boje proti plagiátům (Pinka, 2016).

4.2. Politické nástroje Evropské unie

Evropská unie přijala řadu nástrojů pro účely boje s mezinárodním terorismem, mezi tyto protiteroristické nástroje Unie patří:

- **politické nástroje** – nemají právní závaznost nýbrž politickou závaznost, fungují na principu vytyčování cílů a programových úkolů, které přijímají jednotlivé orgány Unie k zajištění komplexního zvládání terorismu,
- **právní nástroje** – jsou akty evropského práva, které jsou vytvářené orgány Unie za účelem naplnění politických cílů k zajištění komplexního zvládání terorismu (Europol Eurojust, evropský zatýkací rozkaz).

Politické nástroje unie dělíme na tři typy dokumentů:

- **základní dokumenty** politického charakteru
 - Evropská bezpečnostní strategie (2003),
 - Globální strategie EU pro zahraniční a bezpečnostní politiku (2016),
- **specifické protiteroristické dokumenty**
 - Prohlášení k boji proti terorismu (Madrid, 2004),

- Akční plán EU na boj proti terorismu (2004),
- Prohlášení Rady k útokům v Londýně (2005),
- Strategie EU pro boj proti terorismu s akčním plánem (2006),
- **zvláštní sektorové dokumenty** pro oblast civilní obrany
 - Program solidarity EU
 - Ochrana kritické infrastruktury proti terorismu (Pinka, 2016).

4.2.1. Evropská bezpečnostní strategie

Evropská bezpečnostní strategie (ESS) z roku 2003 je historicky prvním dokumentem, který stanovil zásady a jasné cíle pro prosazování bezpečnostních zájmů EU na základě základních evropských hodnot. Tento dokument byl zpracován Generálním sekretariátem Evropské rady ve spolupráci s Evropskou komisí. Dokument obsahuje část zabývající se identifikací bezpečnostních hrozeb, které vznikly po skončení studené války, mezi které patří:

- **terorismus** (kde je Evropa nejen cílem, ale i místem vzniku),
- **proliferace zbraní hromadného ničení** (zde je za největší hrozbu považováno využití zbraní hromadného ničení teroristickými organizacemi),
- **regionální konflikty** (dopady vyostřených regionálních situací v oblastech Blízkého východu, Kašmíru a jiných regionech, kde nejistota může vyústit v konflikt, který má dopad i na Evropu a její bezpečnost),
- **státní selhání** (špatné řízení státu, zde se poukazuje na nebezpečí korupce, zneužití moci, slabé institucionální základně a nedostatku odpovědnosti, která opět může vyústit v konflikt),
- **organizovaný zločin** (zdůraznění faktu, že Evropa je hlavním cílem organizovaného zločinu, jež je vnitřní hrozba s vnějšími dopady, které mohou vyústit ve spojení s terorismem).

Druhá část dokumentu se zaměřuje na identifikaci strategických cílů Unie mezi, než patří:

- **budování bezpečnosti v našem sousedství** (rozšiřování Unie by nemělo přinést hlubší hranice mezi členskými státy, Arabsko-Izraelský konflikt je strategickou prioritou pro Evropu),
- **posilování mezinárodního řádu** (bezpečnost Evropy a její prosperita stále více závisí na efektivním multilaterálním systému, klíčová je zde podpora mezinárodního zákona).

Poslední část dokumentu se zaměřuje na **schopnost reagovat na hrozby ještě dříve, než dojde ke krizi**. Strategie poukazuje na klíčové schopnosti, které jsou nutné k naplnění cílů Strategie. Unie by v tomto ohledu měla být více aktivní, více schopná, více koherentní a spolupracovat s partnery (především s USA) (Evropská Rada, 2018).

Na tento dokument postupně navázaly i další dokumenty, jimiž jsou například Evropská politika sousedství a Strategie EU pro boj proti terorismu (2005).

Evropská bezpečnostní strategie (s podtitulem Bezpečná Evropa v lepším světle) potvrdila záměr Unie vystupovat jako globální hráč, který si klade důraz na bezpečnost v regionálním i globálním rozměru. Je nutné zdůraznit, že Strategii nekoncipuje jako doktrínu vojenské intervence, tím se liší od přístupu USA, ale naopak klade důraz na:

- **multilateralismus**, který staví na politickém dialogu, diplomatickém nátlaku a nutností sledovat a vyhodnocovat aktuální situace a
- **spolupráci mezinárodních organizací**.

Až následně, v nezbytných případech, připadá v úvahu vojenský zásah, kde je podmínkou vojenský zásah s mandátem OSN.

Díky faktu, že Unie nereaguje pouze na vnější projevy terorismu, ale snaží se také řešit jeho příčiny vzniku a zaměřuje se na prevenci, jsou pokládány postupy Unie za účinnější. Klíčovým faktorem zde zůstává správná identifikace problému. V oblasti preventivního působení se Unie zaměřuje na:

- posilování mezinárodní spolupráce,
- zvyšování připravenosti k předcházení teroristickým útokům,
- zamezování teroristům k přístupu k finančním zdrojům,
- faktory, které usnadňují nábor do teroristických organizací,
- zdokonalování schopností pro zvládání následků teroristických aktivit,
- zajištění bezpečnosti mezinárodní dopravy se zaměřením na hraniční kontroly (Pinká, 2016).

4.2.2. Prohlášení k útokům v Madridu (2004) a Londýně (2005)

V reakci na teroristický útok v Madridu³³, který se odehrál 11. března 2004, vydala Evropská rada dokument *Prohlášení k boji proti terorismu s doplněnými strategickými cíli k posílení Akčního plánu EU na boj proti terorismu z roku 2001*. Dokument obsahuje tzv. doložku solidarity, která představuje politický závazek členských států postupovat společně proti teroristickým činům. Prohlášení se dále skládá z částí, které jsou označeny podle jednotlivých závazků a úkolů, jimi jsou:

- bezpečnostní strategie,
- pomoc obětem,
- rozvoj současné spolupráce,
- posílení ochrany hranic a zabezpečení dokladů,
- závěry Unie ke společnému postupu v boji proti terorismu,
- strategické cíle revidovaného Akčního plánu EU pro boj proti terorismu,
- sdílení zpravodajských informací,
- předcházení financování terorismu,
- opatření na ochranu obyvatelstva a infrastruktury,
- mezinárodní spolupráce, spolupráce s USA a partnery,
- zřízení funkce protiteroristického koordinátora (Pinka, 2016).

Protiteroristický koordinátor, kterým je v současné době Gilles de Kerchove, v rámci svého působení předkládá Radě pravidelně zprávy o fungování a provádění stávajících opatření v oblasti boje proti terorismu na úrovni EU. Dále pak v rámci své funkce odpovídá za:

- koordinaci činnosti Rady v boji proti terorismu,
- předkládání politických doporučení a navrhování prioritních oblastí činnosti na základě analýzy hrozeb a zpráv,
- podrobné monitorování provádění Strategie EU pro boj proti terorismu,
- vedení přehledu o všech nástrojích a opatřeních, které má Evropská unie k dispozici,
- koordinaci s příslušnými přípravnými orgány Rady, Komisí a Evropské služby pro vnější činnost,
- zajištění aktivní role EU v boji proti terorismu,
- zlepšení komunikace mezi EU a třetími zeměmi (Evropská Rada, 2018a).

³³ První přímá hrozba mezinárodního terorismu v Evropě.

Prohlášení z roku 2004 stanovuje nové oblasti boje proti terorismu, např. spolupráci při výměně informací o odcizených výbušninách, zkrácení termínů s prioritami ustanovenými v *Akčním plánu EU na boj proti terorismu* (2004). V rámci tohoto Akčního plánu bylo určeno k rozpracování sedm strategických cílů:

1. prohloubit mezinárodní shodu a podpořit mezinárodní úsilí v boji s terorismem,
2. omezit přístup teroristickým organizacím k finančním a ekonomickým zdrojům,
3. zesílit kapacity zjišťování, vyšetřování a stíhání teroristů a prevence teroristických útoků,
4. zajistit bezpečnost mezinárodní přepravy a efektivní systém hraniční kontroly,
5. zlepšit možnosti Unie a členských států vypořádat se s následky teroristických útoků,
6. identifikovat faktory, které přispívají k podpoře a posílení terorismu,
7. posílení protiteroristických kapacit a opatření v prioritních třetích zemích.

Prohlášení Rady k útokům v Londýně (2005) vzniklo v reakci na bombové útoky v Londýně v červenci 2005. Tento dokument je postaven na deseti bodech, které mají spíše urychlit přijetí a implementaci opatření v rámci Akčního plánu EU (2004). Mimo jiné Rada v prohlášení žádá členské státy Unie, aby zintenzivněly výměnu policejních a justičních informací a zlepšily sdílení informací o ztracených a odcizených výbušninách. Dále zdůrazňuje nutnost ochrany občanů a infrastruktury, a celkové snížení zranitelnosti vůči teroristickým útokům. Zároveň upozorňuje na nutnost ochrany vnějších hranic a zvýšení vnitřní bezpečnosti skrze pružnější a výkonnější informační systémy s upřednostněním zavedení biometrie žadatelů o víza (Pinka, 2016).

4.2.3. Strategie EU pro boj proti terorismu s Akčním plánem

V roce 2005 Rada přijala *Strategii EU pro boj proti terorismu*. Dokument shrnuje dílčí aspekty protiteroristické politiky EU do jednoho uceleného dokumentu (Evropská Rada, 2018b). K této strategii byl následně přijat *Akční plán EU boje proti terorismu*. Strategie se zaměřuje na čtyři pilíře, které mají představovat komplexní a přiměřenou odpověď na mezinárodní teroristické hrozby (Pinka, 2016). Mezi zmíněné čtyři pilíře strategie patří:

- předcházet (*prevent*),
- chránit (*protect*),
- pronásledovat (*persue*),
- reagovat (*respond*).

Předcházet

Řešení příčin radikalizace a náboru teroristů je pro EU hlavní prioritou. Mezi další priority v této oblasti patří např. sjednocení postupů v rámci potírání a rozeznání problémového chování na internetu, rozvoj mezikulturního dialogu v rámci Unie i mimo ni a dále pak podpora sdílení analýz a zkušeností za účelem lepšího porozumění (Pinká, 2016).

Rada v roce 2008 přijala strategii EU pro boj proti radikalizaci a náboru na terorismus. Strategie byla revidována v červnu 2014 s ohledem na vyvíjející se trendy, jako je terorismus „osamělých vlků³⁴“, zahraniční bojovníci a využívání sociálních médií teroristy. V prosinci roku 2014 přijala Rada pokyny pro provádění revidované strategie členskými státy (Evropská Rada, 2018b).

Chránit

Mezi priority tohoto pilíře patří ochrana soukromí a infrastruktury a snížení zranitelnosti vůči útokům. To zahrnuje zajištění vnějších hranic, zlepšení bezpečnosti dopravy, ochranu strategických cílů a snížení zranitelnosti kritické infrastruktury. EU se v rámci tohoto pilíře mimo jiné zaměřuje na zlepšení zabezpečení pasů Unie prostřednictvím zavádění biometrie. Mezi další priority tohoto pilíře patří vytváření a provádění společných norem v oblasti civilního letectví, zabezpečení přístavů a námořní bezpečnosti (Pinká, 2016). V této oblasti přijala EU v dubnu 2016 směrnici upravující používání údajů jmenné evidence cestujících (PNR³⁵). Členské státy budou muset do dvou let dodržovat nová pravidla (Evropská Rada, 2018b).

Pronásledovat

V rámci této priority EU usiluje o to, aby teroristé, kteří jsou dopadeni, byli předvedeni před soud a nevyšli tak bez trestu. K dosažení těchto cílů se EU zaměřila na:

- posílení národních schopností,
- zlepšení spolupráce a výměny informací mezi policejními a soudními orgány,
- řešení financování terorismu,
- zbavit teroristy jejich prostředků podpory a komunikace (Evropská Rada, 2018b).

³⁴ „Osamělý vlk“ (*lone-wolf*) jedinec, který páchá terorismus individuálně, tudíž nespadá pod žádnou z teroristických organizací.

³⁵ Passenger name record (PNR) jsou osobní informace poskytované cestujícími a shromažďované a drženy leteckými dopravci (Evropská Rada, 2018b).

Mezi cíli nechybí zastavení přístupu teroristů ke braním a výbušninám, jako i zastavení financování terorismu, a prevence zneužívání neziskového sektoru (Pinká, 2016). Rada a Evropský parlament přijali v květnu roku 2015 nová pravidla k předcházení praní špinavých peněz a financování terorismu (Evropská Rada, 2018b).

Reagovat

Příprava, řízení a minimalizace následků teroristického útoku spadají pod čtvrtý cíl Strategie. Dle Strategie se toho dosáhne zlepšením schopností řešit následky, koordinací reakcí na útok a sledováním potřeb obětí. V rámci tohoto pilíře jsou stanoveny tyto priority:

- rozvoj dohod o řešení krizí v EU,
- revize mechanismu civilní ochrany,
- vypracování nástrojů pro hodnocení rizik,
- sdílení osvědčených postupů v oblasti pomoci obětem terorismu (Evropská Rada, 2018b).

Úkolem Evropské rady je každých šest měsíců přezkoumávat pokrok v rámci Strategie, tento úkol je obsažen v závěrečné části dokumentu nazvané „Demokratická odpovědnost“. Do tohoto procesu jsou zapojeny i ostatní instituce EU jako Komise, Rada a Parlament (Pinká, 2016).

V posledních letech priority zahrnovaly:

- opatření pro uplatňování doložky solidarity ze strany EU prostřednictvím rozhodnutí Rady přijatého v červnu 2014,
- přezkoumání opatření EU v oblasti nouzové a krizové koordinace, která byla v červnu 2013 nahrazena opatřeními EU v oblasti integrované reakce na politickou krizi (IPCR),
- revize právních předpisů EU v oblasti civilní ochrany na konci roku 2013 (Evropská Rada, 2018b).

Tab. 4.1. Strategický závazek EU v oblasti boje proti terorismu.

Strategický závazek			
<i>Celosvětově bojovat proti terorismu a dodržovat lidská práva, učinit Evropu bezpečnější, umožnit jejím občanům žít v prostoru svobody, bezpečnosti a práva.</i>			
Předcházet	Chránit	Pronásledovat	Reagovat
Předcházet tomu, aby se lidé uchýlovali k terorismu, a to prostřednictvím řešení faktorů nebo základních příčin, které mohou vést k radikalizaci a náboru v Evropě a ve světě.	Chránit občany a infrastrukturu a snížit naši zranitelnost vůči útokům, včetně posílení zabezpečení hranic, dopravní a kritické infrastruktury.	Pronásledovat a vyšetřovat teroristy přeshraničně za účelem narušit plánování, přesuny a komunikaci a za účelem rozbítet podpůrné sítě (přerušit financování přístup k útočnému materiálu a postavit teroristy před soud).	Připravit se v duchu solidarity na zvládání a minimalizaci následků teroristického útoku prostřednictvím schopnosti vypořádat se s důsledky, koordinací reakce a spotřebami obětí.

Zdroj: Učebnice evropské integrace (2017); vlastní zpracování, 2018

Základní myšlenkou této strategie je zvýšení úlohy Evropské unie ve světě a přispět tak k celkové bezpečnosti světa. Strategie neopomíná důležitost spolupráce se třetími zeměmi a mezinárodními institucemi. EU se zaměřuje na kooperaci v rámci boje proti terorismu s OSN a dalšími mezinárodními a regionálními organizacemi. Mimo jiné je cílem utvrzovat partnerské vztahy s klíčovými zeměmi jako je USA a poskytování pomoci třetím zájmovým zemím zvláště pak v regionech severní Afriky, Blízkého východu a jihovýchodní Asie (Pinka 2016).

Akční plán EU pro boj proti terorismu (2006) reflektuje nové kroky vyplývající z protiteroristické strategie Unie. Akční plán je sestaven do jednotlivých konkrétních kroků vycházejících z pilířů Strategie, jednotlivé úkoly Akčního plánu tak vycházejí z těchto čtyř pilířů. Mezi tyto aktivity patří například:

- ochrana kritické infrastruktury,
- rozklad aktivit sítí a jednotlivců, které vtahují lidi do terorismu,
- shromažďování, analýzy a výměna informací,
- zabraňování pohybu a aktivitám teroristů,

- policejní a justiční spolupráce.

Cílem je zajistit rychlou odpověď Unie za využití schopností civilní či vojenské ochrany vypořádat se s teroristickým útokem a jeho následky (Pinká, 2016).

4.2.4. Globální strategie EU pro zahraniční a bezpečnostní politiku

Na zasedání Rady (v říjnu 2016) předložila Vysoká představitelka členským státům prováděcí plán v oblasti bezpečnosti a obrany, který součástí opatření navazujících na Globální strategii zahraniční a bezpečnostní politiky EU. Tato Strategie nese název „Sdílená vize, společný postup: silnější Evropa“. Cílem strategie je poskytnout vodítko pro zahraniční a bezpečnostní politiku EU v nadcházejících letech. 17. října 2016 Rada přijala závěry o globální strategii (Evropská Rada, 2016).

Federica Mogherini v úvodu dokumentu zdůrazňuje ohrožení Evropy a jejích základů. *„Náš evropský projekt, který v bezprecedentní míře přinesl mír, prosperitu a demokracii, je zpochybňován“* (European Union External Action, str. 10, 2016a). Strategie se opírá o vizi a ambici silnější Unie, která je ochotna a schopna zajistit významný přínos v celosvětovém měřítku.

V první části dokumentu nazvaném *„Globální strategie na podporu zájmů našich občanů“* již několikrát zmíněné zájmy a zásady EU jako je podpora míru, zajištění bezpečnosti občanů Unie propojenost vnitřní a vnější bezpečnosti. Dále je zde pak zdůrazněna podpora odolnosti demokratických systémů EU a uplatňování evropských hodnot a zvyšování důvěryhodnosti Unie, jako i její jednotnost, která může občanům zajistit bezpečnost, prosperitu a demokracii. V oblasti prosperity je kladen důraz na důležitost udržitelného přístupu ke globálním obecně sdíleným statkům, kde si EU klade za cíl prosazování světového pořádku založeného na pravidlech, jehož klíčovou zásadou bude multilateralismus a v němž bude hlavní úloha náležet Organizaci spojených národů. S rostoucí globalizací si EU klade za cíl spolupracovat s ostatními, se záměrem naplnění výše zmíněných zájmů. Unie bude odpovědným globálním aktérem s vysokou odpovědností, ale tato odpovědnost musí být sdílená v rámci jednotlivých partnerství.

Druhá část *„Priority naší vnější činnosti“* obsahuje pět priorit, které bude EU sledovat za účelem prosazování společných zájmů a při dodržování jasných zásad. Mezi těchto pět priorit patří:

- **bezpečnost naší Unie** (důležitost dosažení příslušné míry ambicí a strategické nezávislosti, posilovat úsilí v oblasti obrany, kybernetické bezpečnosti, boje proti terorismu, energetiky a strategické komunikaci. Zdůrazněno, že členské státy musejí své závazky týkající se vzájemné pomoci a solidarity zakotvené ve Smlouvách proměnit v praktické kroky. EU si klade za cíl zvýšit míru, v níž přispívá k evropské kolektivní bezpečnosti, a bude těsně spolupracovat se svými partnery, v první řadě s NATO),
- **odolnost států a společností na východě a na jihu** (EU bude podporovat různé metody zvyšování odolnosti, se zaměřením na nejnaléhavější případy vládní, hospodářské, sociální a klimatické či energetické nestability, a bude vyvíjet účinnější migrační politiky pro Evropu i její partnery),
- **integrovaný přístup ke konfliktům** (EU prosazuje budování míru prostřednictvím integrovaného komplexního přístupu ke konfliktům a krizím na základě soudržného využívání všech politik, jenž má EU k dispozici. Unie bude působit ve všech fázích cyklu konfliktu, a díky tomu bude jednat urychleně v oblasti prevence, reakce na krizi, stabilizace a zamezí předčasnému ukončování činnosti v případech, kdy vypukne krize nová. Zdůrazňován je zde význam rozsáhlých, hlubokých a trvalých regionálních a mezinárodních partnerství, jež bude i nadále prosazovat a podporovat),
- **kooperativní regionální uspořádání** (s cílem zachování vlastního míru EU bude podporovat kooperativní regionální uspořádání po celém světě (v Evropě, v oblasti Středomoří, na Blízkém východě a v Africe, napříč Atlantským oceánem severním i jižním směrem, v Asii i v oblasti Arktidy), kdy činnost EU bude vycházet z konkrétních cílů),
- **globální správa a řízení pro 21. století** (EU usiluje o celosvětový pořádek skrze dodržování mezinárodního práva, jako je dodržování lidských práv, udržitelný rozvoj a trvalý přístup ke globálním veřejným statkům, v rámci této priority EU usiluje o změnu nikoliv o zachování stávajícího systému).

Poslední část „*Od vize k činům*“ se zaměřuje na naplňování cílů, kterým se dosáhne pouze investicí do vytvoření důvěryhodné, pohotové a spojené (jednotné) Unie (European Union External Action, str. 10, 2016a).

4.3.Úspěšnost EU v boji proti terorismu

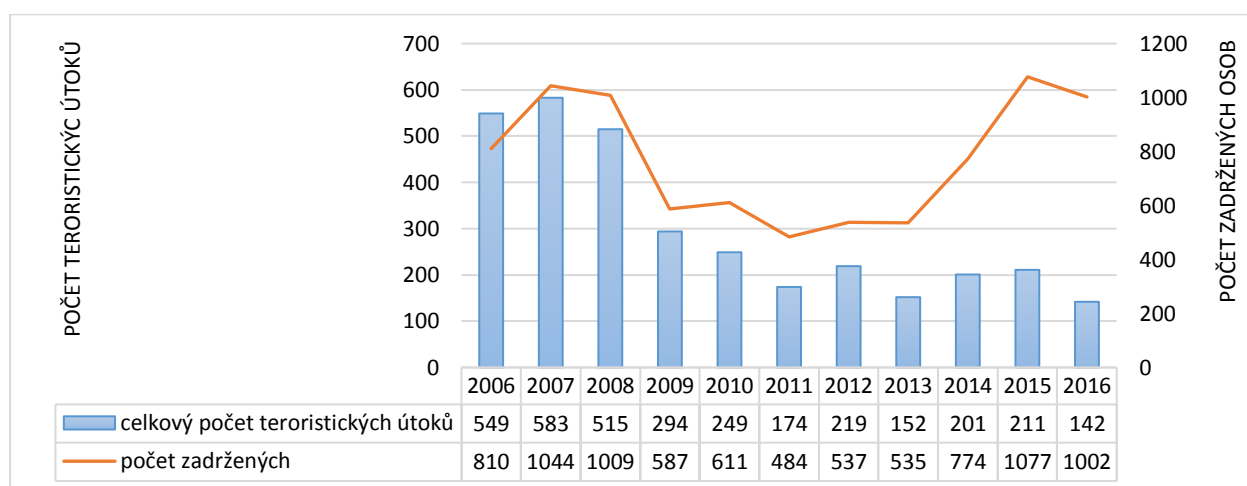
Úspěšnost jednotlivých opatření, která Unie podnikla v rámci boje proti terorismu, jsou porovnávána vzhledem k počtu teroristických útoků, které proběhly v zemích EU a počtu teroristů které se podařilo zadržet. Potřebná data jsou čerpána z dostupných dat z výročních zpráv Europolu o situaci a vývoji terorismu *TE-SAT* (Terrorism Situation and Trend Report).

Europol je agenturou pro prosazování práva, jejíž hlavním cílem je dosáhnout bezpečnější Evropy ve prospěch všech občanů EU. Agentura s centrálou v Haagu v Holandsku podporuje 28 členských států EU v boji proti terorismu, počítačové kriminalitě a dalším závažným a organizovaným formám trestné činnosti. Mimo jiné agentura spolupracuje také s mnoha partnerskými státy mimo EU a mezinárodními organizacemi. Mezi největší hrozby, kterými se Europol v rámci ochrany bezpečnosti občanů EU zabývá, jsou:

- terorismus,
- mezinárodní obchodování s drogami a praní špinavých peněz,
- organizované podvody,
- padělání eura,
- obchodování s lidmi (Europol, 2018).

Boj proti terorismu je pro EU a Europol nejvyšší prioritou a TE-SAT je jedním z nejdůležitějších strategických analýz Europolu. Nabízí úředníkům činným v trestním řízení, tvůrcům politik a obecné veřejnosti skutečnosti a údaje o terorismu v EU, přičemž zároveň identifikuje rozvojové trendy v této oblasti kriminality na základě informací, které členské státy poskytují Europolu. Zpráva, kterou Europol vypracovává každý rok od roku 2007, mapuje zavedené a vyvíjející se hnací síly terorismu (Europol, 2018a).

Graf 4.1. Vývoj účinnosti teroristických opatření dle TE-SAT od roku 2005 až 2017

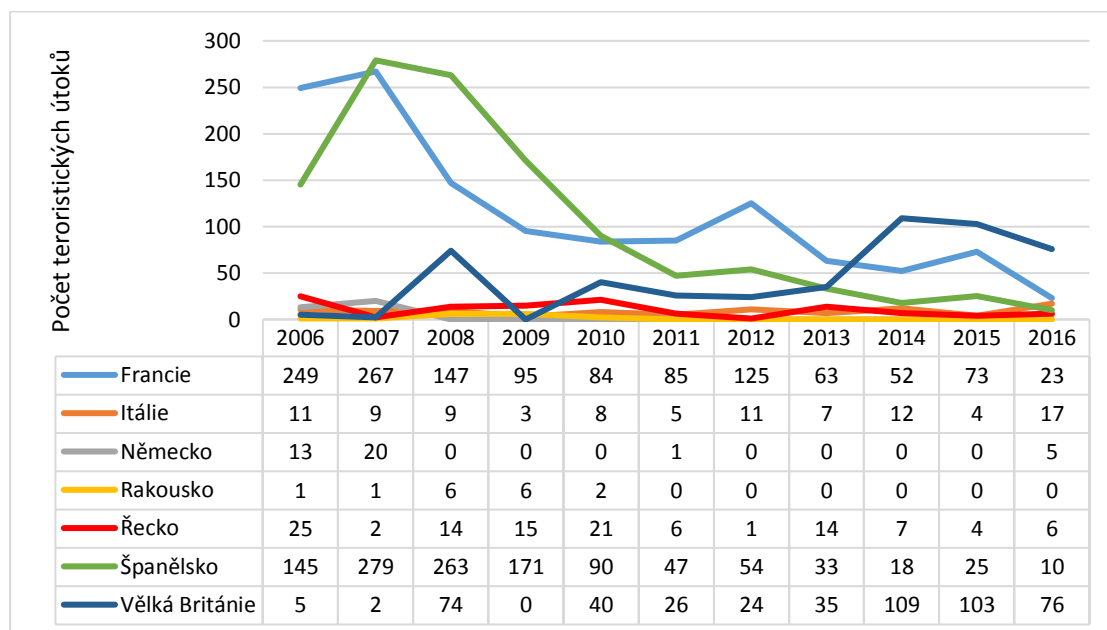

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy reportů TE-SAT z let 2006 až 2016; vlastní zpracování, 2018

Z grafu 4.1 lze jasně vyčíst, že od zavedení prvních protiteroristických opatření se počet teroristických útoků značně snížil. V prvním sledovaném období (říjen, listopad a prosinec roku 2005 a rok 2006) byl počet všech teroristických útoků, které se odehrály na území EU 549. Přestože v roce 2007 došlo k nárůstu počtu útoků o 24 % (583), následně se frekvence útoků snižovala. Zatím nejméně teroristických útoků se odehrálo v roce 2016, kdy jich bylo 142 zároveň bylo v tomto roce zadrženo přes tisíc teroristických útočníků.

Nejvíce teroristických útoků (za sledované období let 2006 až 2016) se odehrálo ve Francii, Španělsku a Velké Británii. Podle databáze TA-SAT byla většina útoků, které se odehrály na území Španělska a Francie, motivována separatismem (v tomto případě se jednalo o separatistické motivy oddělení Baskicka). Naopak u Velké Británie se jednalo o nespécifikované motivy útoků. Další útoky byly motivovány ideologickými cíli extrémní levice či extrémní pravice. Vzhledem k všeobecné citlivosti dat, je bližší specifikace nemožná.

Graf 4.2. Země EU s nejvyšším počtem teroristických útoků spáchaných na jejich územích během let 2006 až 2016 (dle databáze TA-SAT)

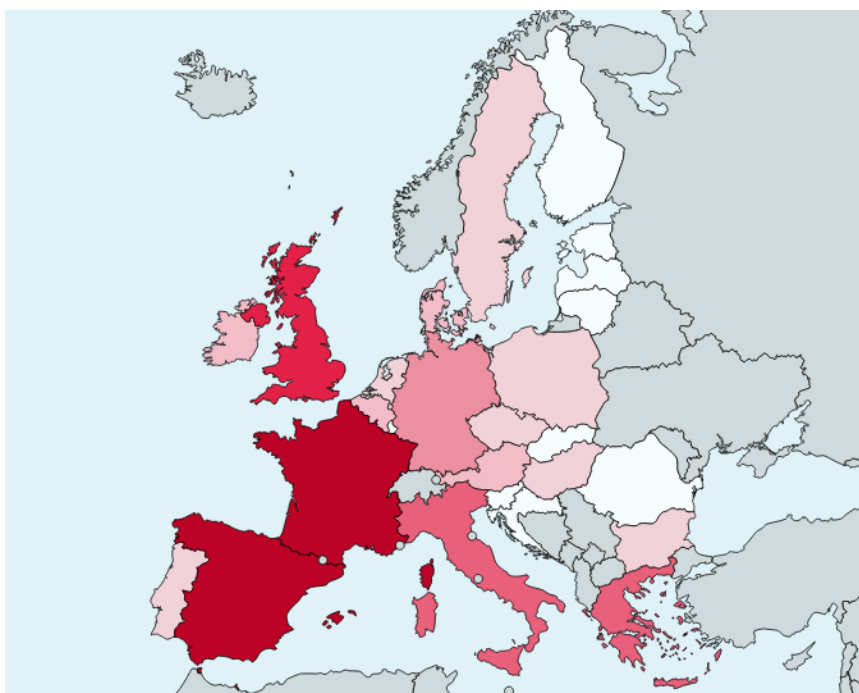

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy reportů TE-SAT z let 2006 až 2016; vlastní zpracování, 2018

Z grafu je mimo jiné také patrné, že se počet a frekvence teroristických útoků ve Francii a Španělsku (jako i v ostatních zemích, vyjma Itálie) postupem času snižuje, naopak ve Velké Británii se frekvence a počet útoků s časem zvyšuje.

Na obrázku 4.1, kde je znázorněna mapa členských států EU, ve kterých se odehrály teroristické útoky, jde vidět, že většina států EU byla zasažena teroristickými útoky. Na mapě jsou znázorněny nejtmaší barvou země, ve kterých se odehrálo nejvíce teroristických útoků. Mezi ně patří již zmíněná Francie, Španělsko a Velká Británie. Dalšími zeměmi, kde se odehrálo mnoho teroristických útoků je Itálie a Řecko, dále pak Německo, Irská republika, Portugalsko, Belgie, Nizozemí, Dánsko, Rakousko, Bulharsko a Švédsko. Celkové počty útoků v jednotlivých zemích jsou uvedeny v tabulce 4.1.

Obr. 4.1. Kartografická mapa států EU, ve kterých se odehrály teroristické útoky

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy reportů TE-SAT z let 2006 až 2016; vlastní zpracování, 2018

Z předešlého grafu 4.2 a obrázku 4.1 je zjevné že se nejvíce útoků odehrálo ve Francii a Španělsku. Tyto dvě již dříve zmiňované země převyšují v počtu teroristických útoků na svém území několika násobně ostatní členské státy. Z celkových 3157 teroristických útoků, které se odehrály na území EU v letech 2006 až 2016, se jich 1263 odehrálo ve Francii a 1135 ve Španělsku. V obou případech se převážně jednalo o separatismem motivované teroristické útoky. Třetí v pořadí se umístila Velká Británie s 464 teroristickými útoky a za ní Řecko se 115 útoky (v případě Řecka se opět jednalo převážně o separatisty). Itálie se svými 96 útoky stojí těsně za Řeckem. Útokům se nevyuhli ani členské země střední Evropy, jako je Polsko, Maďarsko a Česká republika³⁶. V těchto případech se jednalo o útoky pravicově či levicově orientované. Ze zmíněných zemí se jich nejvíce odehrálo v Maďarsku (4 útoky).

³⁶ V roce 2010 neznámý útočník zaútočil na řeckou ambasádu (Europol, 2018f).

Tab. 4.2. Celkový počet teroristických útoků ve členských zemích EU za období 2006 až 2016

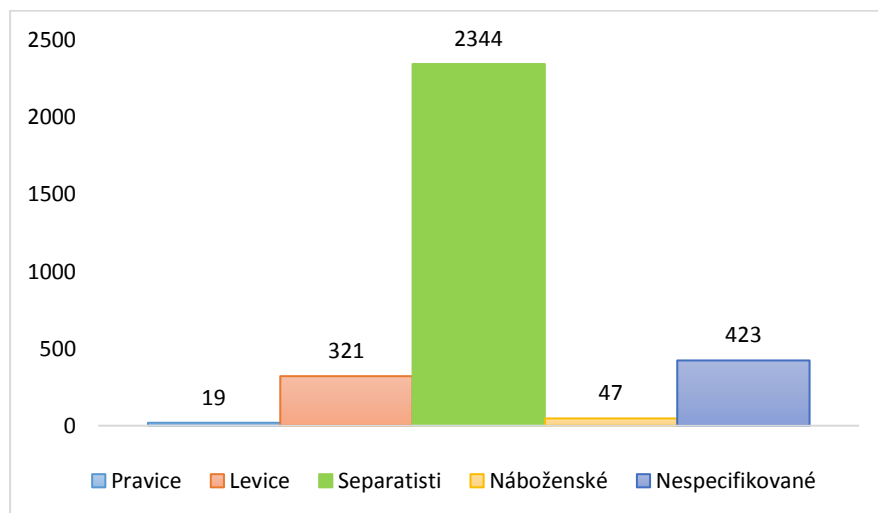
<i>Země</i>	<i>Počet teroristických útoků</i>
Belgie	4
Bulharsko	2
Česká republika	1
Dánsko	9
Francie	1263
Irsko	3
Itálie	96
Maďarsko	4
Německo	39
Nizozemsko	1
Polsko	1
Portugalsko	3
Rakousko	16
Řecko	115
Španělsko	1135
Švédsko	1
Velká Británie	464
<i>Celkem</i>	<i>3157</i>

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy reportů TE-SAT z let 2006 až 2016; vlastní zpracování, 2018

Jak znázorňuje graf 4.3, výši teroristických útoků na území EU byla motivována separatistickými cíli. Přesněji 2344 teroristických útoků z 3157 útoků sledovaných TA-SAT, bylo motivováno separatismem. Další skupinou jsou útoky, jejichž motivy nebyly blíže specifikovány. Poté následují levicově orientované teroristické útoky a nábožensky orientované útoky. Nejméně teroristických útoků je motivováno pravicovými ideologiemi. Reporty TA-SAT bohužel nejsou blíže specifické a jednotné co se týče typu jednotlivých

teroristických útoků a to díky, že se jedná o velice citlivá data, která nejsou určena pro veřejnost.

Graf 4.3. Počty jednotlivých teroristických útoků dle ideologického motivu

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy reportů TE-SAT z let 2006 až 2016; vlastní zpracování, 2018

Z výše uvedených grafů, map a tabulek lze říci, že protiteroristická opatření Evropské unie, v rámci Společné bezpečnostní a obranné politiky EU, jsou účinná. Díky jednotlivým opatřením, která byla aplikována v průběhu let, se podařilo snížit počet teroristických útoků ve většině zemí a stále existují členské státy EU, ve kterých k teroristickým útokům nedošlo. Z 28 členských států EU bylo zasaženo teroristickými útoky 17, což je nutno s politováním konstatovat téměř 61 %. Jednou z těchto zemí je i Česká republika, což bylo jedním z důvodů pro vytvoření dotazníkového šetření, které je blíže analyzováno v následující kapitole.

4.4. Názory na úspěšnost opatření EU pro boj proti terorismu

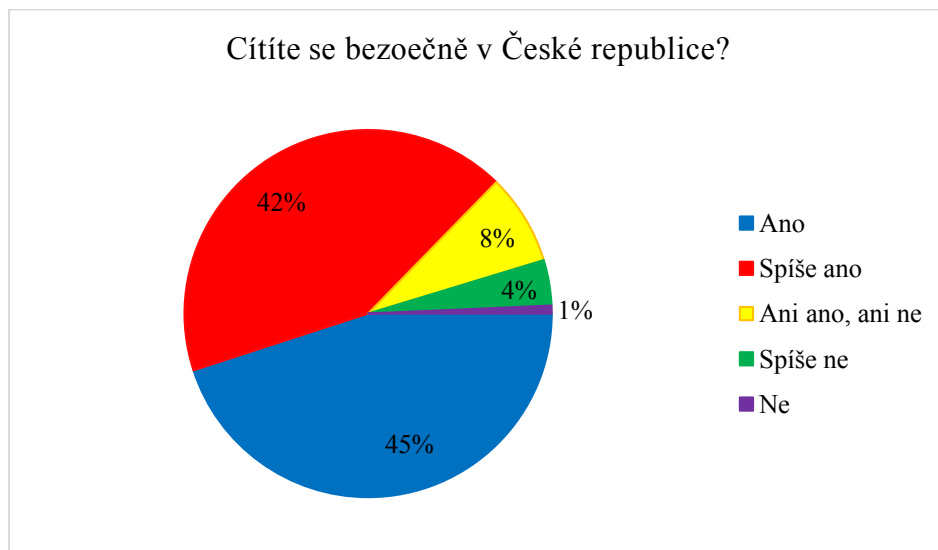
V rámci této práce proběhlo na území České republiky dotazníkové šetření (Příloha 2.) jehož cílem bylo zjistit názory občanů na bezpečnostní situaci ČR v Evropské unii. Celkem 300 respondentů³⁷ odpovědělo na sedm klíčových otázek z oblasti SBOP EU. Sběr dat probíhal formou zveřejnění dotazníku na internetových sociálních sítích.

Na první otázku „Cítíte se bezpečně v České republice?“ odpovědělo 87,3 % respondentů kladně (z toho celých 45 % odpovědělo na tuto otázku „ano“) a 4,7 % respondentů záporně (z

³⁷ Z celkového počtu 425 rozeslaných dotazníků odpovědělo 300 respondentů. Úspěšnost dotazníku byla 70,59 %.

toho 0,7 % odpovědělo „ne“, což činí 2 respondenty). To potvrzuje všeobecné označení České republiky, jako jedné z nejbezpečnějších zemí světa.

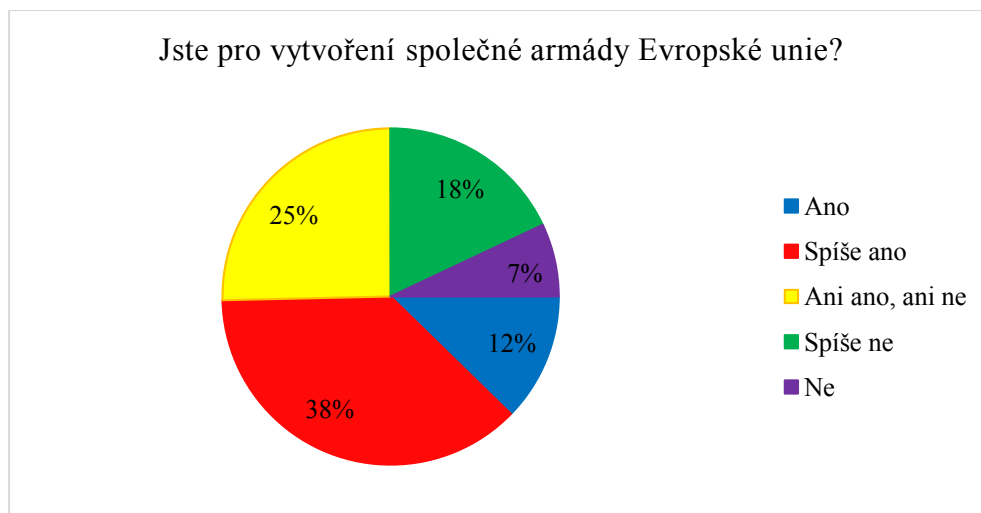
Graf 4.4. Bezpečnost v České republice

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Na otázku, za by měla být vytvořena společná armáda EU odpovědělo kladně 49,6 % respondentů a 25 % negativně, přičemž 25,3 % odpovědělo neutrálně. Z výsledku je zjevné, že obyvatelé České republiky jsou si vědomi nutnosti spolupráce mezi vojenskými jednotkami a faktu, že by tím Česká republika spíše vydělala, než prodělala.

Graf 4.5. Vytvoření společné armády EU

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Kladných odpovědí se dostalo i na otázku, zdali je SBOP v souvislosti s teroristickými útoky účinná. Celých 42 % respondentů odpovědělo kladně a 31,7 % negativně. 26,3 % respondentů bylo v této otázce nerozhodných.

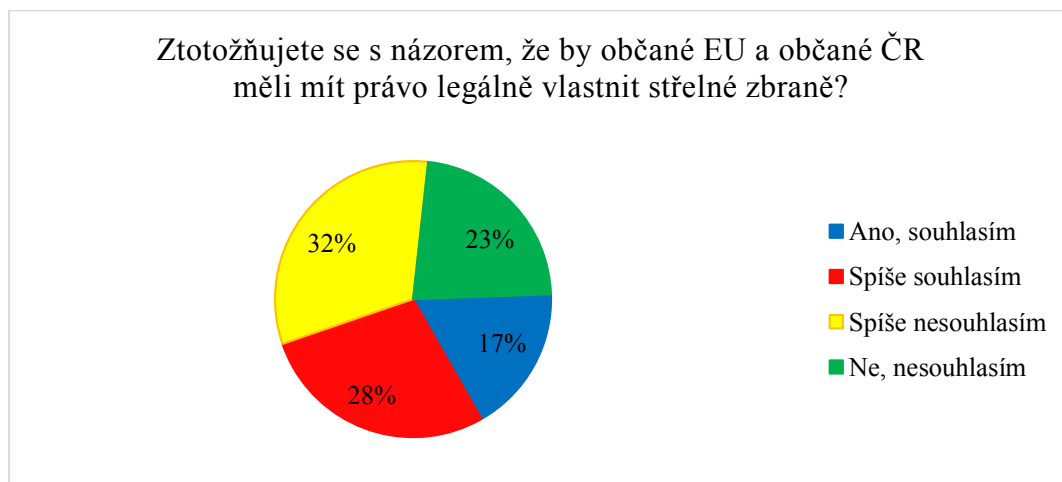
Graf 4.6. Účinnost SBOP v souvislosti s teroristickými útoky

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Zdali by občané EU a občané ČR měli mít právo legálně vlastnit střelné zbraně, odpověděli dotazovaní z 54,7 % negativně. Z toho 22,7 % odpovědělo, zcela negativně. Naopak 45,3 % odpovědělo kladně (z toho 17,3 % zcela kladně). V tomto ohledu se dá přihlídnout k faktu, že v ČR již není taková tradice vlastnit zbraně jako v minulosti, na rozdíl například od USA, kde je toto právo zatím stále zachováno.

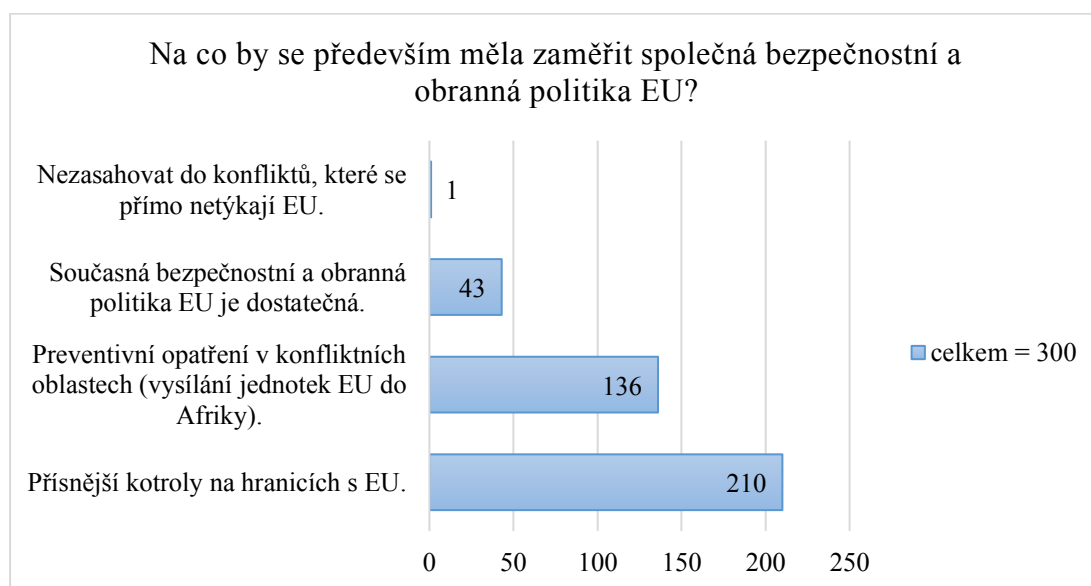
Graf 4.7. Legální vlastnictví střelných zbraní v EU a v ČR

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Z 300 dotazovaných odpovědělo 210, že se má EU zaměřit na přísnější kontroly na hranicích s EU v rámci protiteroristických opatření SBOP. 136 respondentů zastává názor, že by se EU měla především zaměřit na preventivní opatření v konfliktních oblastech (např. vysíláním jednotek do Afriky). Se současnou bezpečnostní a obrannou politikou EU je spokojeno 43 dotazovaných. V rámci možnosti, jež šetření nabízelo, dopsat své vlastní návrhy na budoucí zaměření SBOP EU, odpověděl jeden respondent, že by EU neměla zasahovat do konfliktů, které se přímo netýkají EU. Přestože se EU již zaměřuje na preventivní operace (viz kapitola 3.6.) a zavádí přísnější opatření v rámci kontroly na hranicích EU, je dle výsledků dotazníkového šetření nutné tyto akce a opatření ještě zintenzivnit. Co se týče názoru, že by EU neměla zasahovat do konfliktů, které se jí přímo netýkají, je to nemožné nebo spíše neetické, jelikož základy EU stojí na principu solidarity a mimo jiné si EU uvědomuje nutnost řešení konfliktů pro zachování bezpečí nejen v regionu konfliktu, v Evropě, ale také celého světa.

Graf 4.8. Zaměření SBOP

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Přestože na otázku, zdali by občané EU a občané ČR měli mít právo legálně vlastnit střelné zbraně, odpovídali respondenti z větší části negativně, naopak na otázku, zda považují novou směrnici³⁸ EU, která má omezit legální vlastnictví střelných zbraní za rozumnou v boji proti

³⁸ *Směrnice č. 2017/853 ze dne 17. května 2017, kterou se mění směrnice Rady 91/477/EHS o kontrole nabývání zbraní a držení zbraní

terorismu, odpovídali negativně (52 %). Celých 15 % s tímto postojem nesouhlasí a 37 % s tímto postojem spíše nesouhlasí. Naopak 48 % dotazovaných odpovídalo kladně, z toho 16 % se s tímto názorem ztotožnilo.

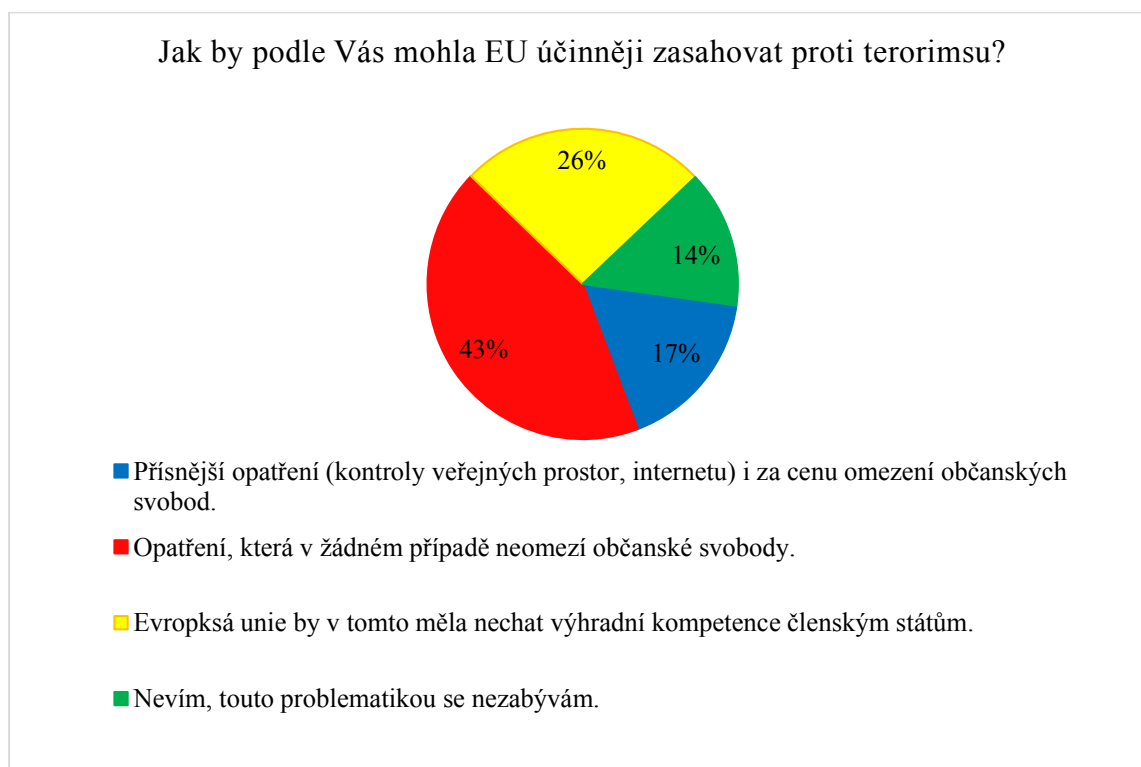
Graf 4.9. Směrnice EU o omezení legálního vlastnictví střelných zbraní

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Dotazovaní měli na výběr ze čtyř možností z toho dvě se zaměřovaly na opatření v souvislosti s občanskými svobodami (graf 4.10.). Z dotazníkového šetření vyplývá, že občané České republiky souhlasí s opatřeními, která za žádných okolností neomezí tyto svobody. Takto odpovídalo celých 43 % dotazovaných. Naopak 17 % respondentů by bylo ochotných se vzdát svých občanských svobod. 25,7 % se ztotožňuje se názorem, že by Evropská unie měla ponechat výhradní kompetence členským státům. 14,3 % respondentů se touto problematikou nezabývá.

Graf 4.10. Opatření EU v boji proti terorismu

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Na základě výsledků dotazníkového šetření s ohledem na výsledky analýzy zveřejněných dat z TE-SAT, se dají opatření Společné obrané a bezpečnostní politiky EU v souvislosti s bojem proti terorismu považovat za účinné. Tento fakt potvrzuje snížení počtu teroristických útoků (graf 4.1.) z 549 v roce 2006 na 142 v roce 2016.

5. Závěr

Jak již bylo několikrát zmíněno, terorismus je globální hrozbou dnešního světa. Ač se může zdát, že se jedná o novodobý fenomén, není tomu tak. Terorismus, stejně tak, jako celé lidstvo, prošel formováním a v průběhu let se přizpůsoboval vnějšímu okolí. K nejrychlejším změnám došlo v průběhu 20. a 21. století, kdy největší šok pro globální společnost představoval teroristický útok 11. září 2001 (*kapitola 2.7.*).

Na tyto změny nutně zareagovaly státy po celém světě, které v rámci již existujících integračních seskupení vytvářely politiky na obranu proti terorismu, jakou součástí již existujících bezpečnostních politik. Evropské státy se s cílem dosažení vnější a vnitřní ochrany již od 50. let snažily dosáhnout jisté shody v oblasti bezpečnostní politiky, ke zlomu došlo až v roce 1993 Maastrichtskou smlouvou, která vytvořila Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku EU, jejíž součástí se později stala Společná bezpečnostní a obranná politika (*kapitola 3.4.*).

V rámci boje proti terorismu se Evropská unie zaměřuje na celé spektrum opatření a nástrojů, které mají sloužit nejen k boji, řešení krizí, ale také k prevenci vzniku terorismu. Evropská Rada s tímto cílem prosazuje strategie s ohledem na aktuální situaci ve světě. Tato specifická opatření přijímá EU od roku 2003 (v reakci na teroristické útoky 11. září 2001) až po současnost. Obsahem těchto strategií jsou cíle a úkoly, kterými má být dosaženo vytyčených cílů. V současné době je prioritní *Globální strategie zahraniční a bezpečnostní politiky EU*, jež nese název Strategie „*Sdílená vize, společný postup: silnější Evropa*“. Díky faktu, že Unie nereaguje pouze na vnější projevy terorismu, ale snaží se také řešit jeho příčiny vzniku a zaměřuje se na prevenci, jsou pokládány postupy Unie za účinnější (*kapitola 4.2.*).

K posouzení účinnosti opatření Evropské unie v rámci boje proti terorismu, což je cílem práce, proběhlo dotazníkové šetření (*Příloha 2.*) a analýza zveřejněných dat z výročních zpráv Europolu TE-SAT (Terrorism Situation and Trend Report). Na základě výsledků obou zkoumání se dají opatření Společné obranné a bezpečnostní politiky EU v souvislosti s bojem proti terorismu považovat za **účinné**. Tento závěr potvrzuje snížení počtu teroristických útoků (viz *graf 4.1.*) z 549 v roce 2006 na 142 v roce 2016. Dále díky těmto opatřením se podařilo nejen snížit počet teroristických útoků, ale také se zvýšil počet zadržených teroristů (viz *graf 4.1.*). Ačkoliv je nutno s politováním konstatovat, že 17 členských států z 28 zaznamenalo na svém území teroristický útok. Jednou z těchto zemí je i Česká republika, což bylo jedním z důvodů pro vytvoření dotazníkového šetření.

Cílem dotazníkového šetření bylo zjistit názory občanů na bezpečnostní situaci ČR v Evropské unii. Celkem 300 respondentů odpovědělo na sedm klíčových otázek z oblasti SBOP EU. Na základě zodpovězených otázek se potvrdilo onačení České republiky, jako jedné z nejbezpečnějších zemí na světě, kdy se více než 80 % dotazovaných cítí bezpečně v ČR. Dále pak bylo zjištěno, že téměř 50 % je pro vytvoření společné armády EU a 41 % dotazovaných považuje politiku (opatření) EU v rámci boje proti terorismu za účinnou (*kapitola 4.4.*).

Závěrem je tedy lze konstatovat, že ačkoliv Evropská unie a její členské státy vynakládají velké úsilí a prostředky pro boj proti terorismu, tento problém stále existuje a dá se předpokládat, že bude existovat i nadále. S ohledem na fakt, že terorismus není motivován pouze náboženskými ideologiemi, ale i politickými je pravděpodobné, že fenomén terorismu přetrvá i do dalších staletí.

Seznam použité literatury

Knihy

1. BELFER, Mitchell A., SOULEIMANOV, Emil, ed. *Terorismus: pokus o porozumění*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. ISBN 978-80-7419-038-4.
2. BÍLKOVÁ, Veronika. *Boj proti terorismu z pohledu ochrany lidských práv*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-513-5.
3. DAVID, Vladislav a Michal MALACKA. *Fenomén mezinárodního terorismu*. Praha: Linde, 2005. ISBN 80-7201-524-9.
4. EICHLER, Jan. *Terorismus a války v době globalizace*. 2. dopl. vyd. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1790-9.
5. FILIPEC, Ondřej. *Fenomén terorismus: česká perspektiva*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2017. ISBN 978-80-244-5040-7.
6. FOJTÍKOVÁ, Lenka. *Postavení Evropské unie v podmínkách globalizované světové ekonomiky*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2014. ISBN 978-80-248-3333-0.
7. LA CORTE IBÁÑEZ, Luis de la. *Logika terorismu*. Přeložil Jana NOVOTNÁ. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1724-6.
8. LACINA, Lubor, Petr STREJČEK a Petr BLÍŽKOVSKÝ. *Učebnice evropské integrace*. 4. přepracované a aktualizované vydání. Brno: Barrister & Principal, 2016. ISBN 978-80-7485-104-9.
9. MERLINGEN, Michael. *EU security policy: what it is, how it works, why it matters*. Boulder: L. Rienner, 2012. ISBN 978-1-58826-799-3.
10. NAVRÁTIL, Boris, Radomír KAŇA a Bohumír ZLÝ. *Evropská unie a integrační procesy: terminologický slovník (aktualizovaný po Lisabonské smlouvě)*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2012. ISBN 978-80-248-2904-3.
11. PIKNA, Bohumil. *Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-611-8.
12. ŘEHÁK, David, Pavel FOLTIN a Richard STOJAR. *Vybrané aspekty soudobého terorismu*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – Agentura vojenských informací a služeb, 2008, 143 s. ISBN 978-80-7278-443-1.

Elektronické publikace

13. ČESKÁ SPOŘITELNA. Měsíčník aktualit duben 2015. *Csas.cz* [online]. 2015. [21. 3. 2018]. Dostupné z: https://www.csas.cz/static_internet/cs/Evropska_unie/Mesicnik_EU_aktualit/Mesicnik_EU_aktualit/Prilohy/mesicnik_2015_04.pdf
14. EUROPEAN UNION EXTERNAL ACTION. Globální strategie zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie. *Eeas.europa.eu* [online]. 2016a. [25. 3. 2018]. Dostupné z: http://www.eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_cs_.pdf
15. EUROPEAN UNION EXTERNAL ACTION. Missions and Operations. *Eeas.europa.eu* [online]. 2015. [11. 3. 2018]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/archives/csdp/missions-and-operations/althea-bih/pdf/factsheet_eufor_althea_en.pdf
16. EUROPOL. TE-SAT 2007 EU Terrorism Situation and Trend Report. *Europol.europa.eu* [online]. 2018b. [30. 4. 2018]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/te-sat-2007-eu-terrorism-situation-trend-report>
17. EUROPOL. TE-SAT 2008 EU Terrorism Situation and Trend Report. *Europol.europa.eu* [online]. 2018c. [30. 4. 2018]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/te-sat-2008-eu-terrorism-situation-trend-report>
18. EUROPOL. TE-SAT 2009 EU Terrorism Situation and Trend Report. *Europol.europa.eu* [online]. 2018d. [30. 4. 2018]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/te-sat-2009-eu-terrorism-situation-trend-report>
19. EUROPOL. TE-SAT 2010 EU Terrorism Situation and Trend Report. *Europol.europa.eu* [online]. 2018e. [30. 4. 2018]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/te-sat-2010-eu-terrorism-situation-trend-report>
20. EUROPOL. TE-SAT 2011 EU Terrorism Situation and Trend Report. *Europol.europa.eu* [online]. 2018f. [30. 4. 2018]. Dostupné z:

- <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/te-sat-2011-eu-terrorism-situation-and-trend-report>
21. EUROPOL. TE-SAT 2012 EU Terrorism Situation and Trend Report. *Europol.europa.eu* [online]. 2018g. [30. 4. 2018]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/te-sat-2012-eu-terrorism-situation-and-trend-report>
 22. EUROPOL. TE-SAT 2013 EU Terrorism Situation and Trend Report. *Europol.europa.eu* [online]. 2018h. [30. 4. 2018]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/te-sat-2013-eu-terrorism-situation-and-trend-report>
 23. EUROPOL. TE-SAT 2014 EU Terrorism Situation and Trend Report. *Europol.europa.eu* [online]. 2018i. [30. 4. 2018]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/te-sat-2014-eu-terrorism-situation-and-trend-report>
 24. EUROPOL. TE-SAT 2015 EU Terrorism Situation and Trend Report. *Europol.europa.eu* [online]. 2018j. [30. 4. 2018]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2015>
 25. EUROPOL. TE-SAT 2016 EU Terrorism Situation and Trend Report. *Europol.europa.eu* [online]. 2018k. [30. 4. 2018]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-te-sat-2016>
 26. EUROPOL. TE-SAT 2017 EU Terrorism Situation and Trend Report. *Europol.europa.eu* [online]. 2018l. [30. 4. 2018]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/eu-terrorism-situation-and-trend-report-te-sat-2017>
 27. GLOBAL TERRORISM INDEX. Global Terrorism Index 2017. *Visionofhumanity.org* [online]. 2017. [20. 2. 2018]. Dostupné z: <http://visionofhumanity.org/app/uploads/2017/11/Global-Terrorism-Index-2017.pdf>

Přednáška

28. POJAR, Tomáš. *Debata s bezpečnostním analytikem a bývalým diplomatem o bezpečnosti v Evropě a v Izraeli, o branné výchově na českých školách.* [přednáška] Ostrava: Centrum PANT 27. 3. 2018

WWW stránky

29. BEZPEČNOSTNÍ INFORMAČNÍ SLUŽBA. Kyberorismus. *Bis.cz* [online]. 2018a. [20. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/kyberneticka-bezpecnost.html>
30. BEZPEČNOSTNÍ INFORMAČNÍ SLUŽBA. Terorismus. *Bis.cz* [online]. 2018. [2. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/terorismus.html>
31. BUNDESWEHR. Mittelmeer: Sophia, Sea Guardian und UNIFIL. *Bmvg.net* [online]. 2017. [20. 3. 2018]. Dostupné z: http://bmvg.net/portal/a/bwde/start/einsaetze/mittelmeer!/ut/p/z1/hU67DoIwFP0WB9behoeiW0l0IAwkoEIXU6AWTKWkVDB-vRgmE4lnO88coJABbdnQCGYa1TI58ZyuL4EfpZG9tW0v3vuYHN3ATw-hjU8unP8F6GTjBRAMScUhnzY2yxsOJECB3tjAnqhT2khuECs_DyGvWVtJHquSzEIIVEhVzNdJWzi-AKr5lWuu0UNPcm1M1-8sbOFxHJFQSKiOypeFfzVq1RvIvoLQ3bMRO54cIrJ6A9DOSHQ!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/#Z7_B8LTL29225PE80AU4B8TFJ20V3
32. ČESKÁ TELEVIZE. Belšan si připomněl tragédii ve škole, kde se už neučí. *Ceskatelevize.cz* [online]. 2014. [15. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1019491-beslan-si-pripomnel-tragedii-ve-skole-kde-se-uz-neuci>
33. ČESKÁ TELEVIZE. Sebevražedné útoky jsou od Bejrútu nejúčinnějším nástrojem. *Ceskatelevize.cz* [online]. 2013. [10. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1069596-sebevrazedne-utoky-jsou-od-bejrutu-nejucinnejsim-nastrojem>
34. ČESKÝ ROZHLAS. Připomeňte si největší teroristické útoky spáchané v posledních letech. *Irozhlas.cz* [online]. 2017. [18. 2. 2018]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/pripomente-si-nejvetsi-teroristicke-utoky-spachane-v-poslednich-trech-letech-v_1708172145_per

35. DATABASE OF TERRORIST ATTACKS AND RELATED EVENTS. 11 September 2001. *Johnstonsarchive.net* [online]. 2017. [15. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.johnstonsarchive.net/terrorism/incidents/20010911a.html>
36. DATABASE OF TERRORIST ATTACKS AND RELATED EVENTS. Air India flights. *Johnstonsarchive.net* [online]. 2017a. [15. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.johnstonsarchive.net/terrorism/incidents/.html>
37. DATABASE OF TERRORIST ATTACKS AND RELATED EVENTS. Madrid 11 March 2004. *Johnstonsarchive.net* [online]. 2017b. [15. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.johnstonsarchive.net/terrorism/incidents/20040311a.html>
38. E15. Teroristická hnutí a jejich ideové základy. *Student.e15.cz* [online]. 2017. [5. 2. 2018]. Dostupné z: <http://student.e15.cz/agora/teroristicka-hnuti-a-jejich-ideove-zaklady-1333091>
39. EUFOR. About EUFOR. *Euforbih.org* [online]. 2018. [11. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.euforbih.org/eufor/index.php/about-eufor>
40. EULEX. EULEX Kosovo. *Eulex-kosovo.eu* [online]. 2018. [20. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.eulex-kosovo.eu/?page=2,44>
41. EUNAVFOR MED OPERATION SOPHIA. About us. *Operationsophia.eu* [online]. 2018. [20. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.operationsophia.eu/about-us/>
42. EUNAVFOR MED. Migration new report highlights progress and next steps. *Operationsophia.eu* [online]. 2018. [20. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.operationsophia.eu/migration-new-report-highlights-progress-and-next-steps/>
43. EUNAVFOR. Mission. *Eunavfor.eu* [online]. 2018. [12. 3. 2018]. Dostupné z: <http://eunavfor.eu/mission>
44. EURLEX. Přístup k evropskému právu. *Eur-lex.europa.eu* [online]. 2015. [3. 3. 2018]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=LEGISSUM%3Aai0009>
45. EURLEX. Přístup k evropskému právu. *Eur-lex.europa.eu* [online]. 2010. [2. 2. 2018]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=LEGISSUM:133208>
46. EUROPEAN UNION EXTERNAL ACTION. Military and civilian missions and operations. *Eeas.europa.eu* [online]. 2016. [11. 3. 2018]. Dostupné z:

- https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/430/military-and-civilian-missions-and-operations_en
47. EUROPOL. About Europol. *Europol.europa.eu* [online]. 2018. [25. 4. 2018]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/about-europol>
 48. EUROPOL. EU Terrorism Situation and Trend Report. *Europol.europa.eu* [online]. 2018a. [30. 4. 2018]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/eu-terrorism-situation-and-trend-report>
 49. EUROSOKOP. Bezpečnostní a obranná politika. *Eurosokop.cz* [online]. 2018a. [10. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.eurosokop.cz/8715/sekce/bezpecnostni-a-obranna-politika/>
 50. EUROSOKOP. Zahraniční a bezpečnostní politika. *Eurosokop.cz* [online]. 2018. [3. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.eurosokop.cz/8916/sekce/zahranicni-a-bezpecnostni-politika/>
 51. EUTM MALI. About us. *Eutmmali.eu* [online]. 2018. [21. 3. 2018]. Dostupné z: <http://eutmmali.eu/en/about-us/>
 52. EVROPSKÁ KOMISE. EU Annual budget life-cycle: figures. *Ec.europa.eu* [online]. 2015. [25. 3. 2018]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/budget/annual/index_en.cfm?year=2018
 53. EVROPSKÁ RADA. EU Counter-terrorism Strategy. *Ec.europa.eu* [online]. 2018b. [25. 4. 2018]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/en/policies/fight-against-terrorism/eu-strategy/>
 54. EVROPSKÁ RADA. Evropská bezpečnostní strategie – Bezpečná Evropa v lepším světě. *Ec.europa.eu* [online]. 2018. [15. 4. 2018]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/documents-publications/publications/european-security-strategy-secure-europe-better-world/>
 55. EVROPSKÁ RADA. Obranná spolupráce. *Consilium.europa.eu* [online]. 2017. [10. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2017/12/11/defence-cooperation-pesco-25-member-states-participating/>
 56. EVROPSKÁ RADA. Protiteroristický koordinátor. *Ec.europa.eu* [online]. 2018a. [25. 4. 2018]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/policies/fight-against-terrorism/counter-terrorism-coordinator/>

57. EVROPSKÁ RADA. Víceletý finanční rámec na období 2014–2020. *Consilium.europa.eu* [online]. 2017a. [21. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/policies/multiannual-financial-framework/mff-2014-2020/>
58. EVROPSKÁ RADA. Závěry Rady o provádění globální strategie EU v oblasti bezpečnosti a obrany. *Ec.europa.eu* [online]. 2016. [25. 4. 2018]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2016/11/14/conclusions-eu-global-strategy-security-defence/>
59. EVROPSKÁ UNIE. European Defence Agency. *Europa.eu* [online]. 2018b. [10. 3. 2018]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/eda_en
60. EVROPSKÁ UNIE. European Security Strategy - A Secure Europe in a Better World. [online]. 2003. [15. 4. 2018]. Dostupné z: <https://europa.eu/globalstrategy/en/european-security-strategy-secure-europe-better-world>
61. EVROPSKÁ UNIE. Evropská služba pro vnější činnost. *Europa.eu* [online]. 2018a. [9. 3. 2018]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/eeas_cs
62. EVROPSKÁ UNIE. Rozpočet. *Europa.eu* [online]. 2018c. [25. 3. 2018]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/topics/budget_cs
63. EVROPSKÁ UNIE. Společná zahraniční a bezpečnostní politika. *Europa.eu* [online]. 2018. [3. 3. 2018]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/topics/foreign-security-policy_cs
64. FRONTEX. Frontex. *Frontex.europa.eu* [online]. 2018. [24. 3. 2018]. Dostupné z: <https://frontex.europa.eu/>
65. GLOBAL TERRORISM DTABASE. *Start.umd.edu* [online]. 2018. [12. 2. 2018]. Dostupné z: http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?chart=overtime&casualties_type=b&casualties_max=&start_yearonly=1970&end_yearonly=2016&dtp2=all
66. GLOBAL TERRORISM DTABASE. *Start.umd.edu* [online]. 2018a. [12. 2. 2018]. Dostupné z: http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?start_yearonly=1970&end_yearonly=2016&start_year=&start_month=&start_day=&end_year=&end_month=&e

- nd_day=&asmSelect0=&asmSelect1=&ctp2=all&success=no&casualties_type=b
&casualties_max=
67. GLOBAL TERRORISM DTABASE. *Start.umd.edu* [online]. 2018b. [12. 2. 2018]. Dostupné z: http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?charttype=bar&chart=regions&casualties_type=b&casualties_max=&start_yearonly=1970&end_yearonly=2016&criterion1=yes&criterion2=yes&criterion3=yes&ctp2=some&success=no
 68. HISTORY. ISIS. *History.com* [online]. 2018. [11. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.history.com/topics/isis>
 69. ICC COMMERCIAL CRIME SERVICES. IMB Piracy & Armed Robbery Map 2017. *Icc-ccs.org* [online]. 2018. [12. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.icc-ccs.org/index.php/piracy-reporting-centre/live-piracy-map/piracy-map-2017>
 70. IDNES. Islamista na jihu Francie zabil tři lidi, policie ho zastřelila. *Zprávy.idnes.cz* [online]. 2018. [18. 2. 2018]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/francie-supermarket-trebes-rukojmi-zakaznici-islamsky-stat-carcassonne-14w-/zahranicni.aspx?c=A180323_115800_zahranicni_hm1
 71. LIDOVKY. Rusko je již několik let v kontaktu s Tálibánem. *Lidovky.cz* [online]. 2018. [8. 2. 2018]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/rusko-priznalo-kontakty-s-talibanem-trvaji-pry-nekolik-let-p4y-/zpravy-svet.aspx?c=A180329_134355_ln_zahranici_krku
 72. LISTOVATIVE. 10 Fun Facts About Taliban. *Listovative.com* [online]. 2016. [8. 2. 2018]. Dostupné z: <https://listovative.com/10-fun-facts-about-taliban/>
 73. MINISTERSTVO OBRANY A ARMÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Encyklopedie Světový terorismus. *Army.cz* [online]. 2018. [2. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=1447>
 74. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Kyberterorismus. *Mvcr.cz* [online]. 2009a. [18. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/typologie-terorismu.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>
 75. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Typologie terorismu. *Mvcr.cz* [online]. 2009. [20. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/typologie-terorismu.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>
 76. MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ. Společná zahraniční a bezpečnostní politika. *Mzv.cz* [online]. 2018. [3. 3. 2018]. Dostupné z:

- https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_evrope/vnejsi_vztahy_eu/spol_ecna_zahranicni_a_bezpecnostni/institucionalni_zajisteni_a_nastroje.html
77. MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ. Společná zahraniční a bezpečnostní politika. *Mzv.cz* [online]. 2018a. [23. 3. 2018]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_evrope/vnejsi_vztahy_eu/spol_ecna_zahranicni_a_bezpecnostni/financovani_szbp.html
 78. NATION PUBLIC RADIO. Who s On The List Of State Sponsors Of Terrorism, And Why. *Npr.org* [online]. 2015. [4. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.npr.org/sections/thetwo-way/2015/04/15/399809412/whos-on-the-list-of-state-sponsors-of-terrorism-and-why>
 79. NATO. NATO's military concept for defence against terrorism. *Nato.int* [online]. 2018. [2. 2. 2018]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/ic/natohq/topics_69482.htm
 80. Přístup k evropskému právu. *Eur-lex.europa.eu* [online]. 2009. [2. 2. 2018]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009E0468&qid=1412596355797&from=EN>
 81. ROZVOJOVKA. Remittance nebo rozvojová pomoc. *Rozvojovka.cz*. [online]. 2017 [5. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/analyzy/36-remittance-nebo-rozvojova-pomoc.htm>
 82. SECURITY MAGAZÍN. Přehled deseti nejbohatších teroristických skupin. *Securitymagazin.cz* [online]. 2015. [5. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.securitymagazin.cz/zpravy/prehled-deseti-nejbohatsich-teroristickych-skupin-1404045852.html>
 83. TERORISMUS. Definice. *Terorismus-usa.webone.cz* [online]. 2018. [2. 2. 2018]. Dostupné z: <https://terorismus-usa.webnode.cz/terorismus/definice>
 84. TERRORISM RESEARCH. Types of Terrorism Incidents. *Terrorism-research.com* [online]. 2018. [20. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.terrorism-research.com/incidents/>
 85. UCLA. David Rapoport. *Polisci.ucla.edu* [online]. 2018. [6. 2. 2018]. Dostupné z: <https://polisci.ucla.edu/content/david-rapoport>
 86. US DEPARTMENT OF STATE. State Sponsors of Terrorism. *State.gov* [online]. 2018. [5. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.state.gov/j/ct/list/c14151.htm>

87. VÁLKA. Terorismus. *Valka.cz* [online]. 2001. [4. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.valka.cz/330-Terorismus>
88. VÁLKA. Terorismus. *Valka.cz* [online]. 2001a. [4. 2. 2018]. Dostupné z: https://www.valka.cz/345-Terorismus?utm_source=valka_cz&utm_medium=article&utm_campaign=serial

Seznam zkratk

BiH	Bosna a Hercegovina
BIS	Bezpečnostní informační služba České republiky
CFSP	Common Foreign and Security Policy
CIVCOM	Výbor pro civilní aspekty řešení krizí
CSDP	Common Security and Defence Policy
COREPER	Výbor stálých zástupců
ČR	Česká republika
EBOP	Evropská bezpečnostní a obranná politika
EC	European Communities
ECSC	European Coal and Steel Community
EDA	European Defence Agency, Evropská obranná agentura
EDC	European Defence Community
EEAS	European External Action Service, Evropská služba pro vnější činnost
EEC/EHS	European Economic Community
EHSV	Evropský hospodářský a sociální výbor, European Economic and Social Committee
EPS	Evropská politická spolupráce
ES	Evropské společenství, European Community
ESS	Evropská bezpečnostní strategie
ESO	Evropské obranné společenství
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
ETA	Euskadi ta Askatasuna, Baskicko a svoboda
EU NAVFOR	European Union Naval Force
EU	European Union, Evropská unie
EUFOR	European Union Force

EULEX	European Union Rule of Law Mission in Kosovo
EUMC	Vojenský výbor EU
EUMM	The European Union Monitoring Mission
EUMS	Vojenský štáb EU
EUPOL	European Union Police Mission
EURATOM	European Atomic Energy Community Evropské společenství pro atomovou energii
EUROJUST	European Union's Judicial Cooperation Unit, Jednotka Evropské unie pro justiční spolupráci
EUROPOL	European Police Office/Evropský policejní úřad
EUTM	European Union Training Mission Evropské hospodářské společenství
FBI	Federal Bureau of Investigation, Federální úřad pro vyšetřování
FPLP	Lidová fronta pro osvobození Palestiny
IRA	Irish Republican Army, Irská republikánská armáda
IS	Islamic State/Islámský stát
ISIL	Islamic State of Irak and the Levant, Islámský stát Irák a Levaně
ISIS	Islamic State Irak and Syria, Islámský stát Irák a Sýrie
JEA	Jednotný evropský akt
MENA	Middle East and North Africa, Střední východ a Severní Afrika
NATO	North Atlantic Treaty Organization, Severoatlantická aliance
NBC	Nuclear, Biological and Chemical; Jaderné, biologické a chemické
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OOP	Organizace pro osvobození Palestiny
OSN	Organizace spojených národů
PESCO	Stálá strukturovaná spolupráce

PNR	Passenger Name Record
PLO	Palestine Liberation Organization
PSC	Politický a bezpečnostní výbor
RAF	Frakce Rudé armády
SBOP	Společná bezpečnostní a obranná politika
SZBP	Společná zahraniční a bezpečnostní politika
TREVI	Terorismus, radikalismus, extremismus a mezinárodní násilí
TE – SAT	Terrorism Situation & Trend Report, Zpráva Europolu o situaci a trendech terorismu v Evropské unii
UN	United Nations
USA	United States of America/Spojené státy americké
ZEU	Západoevropská unie

Seznam tabulek, obrázků a grafů

Seznam tabulek

Tab. 2.1. Srovnávací tabulka charakteristik konvenční války, partyzánské války a teroristické kampaně

Tab. 2.2. Hlavní zdroje financování terorismu podle Guanaratny (2001)

Tab. 3.1. Nástroje SZBP

Tab. 3.2. Přehled současných misí a operací EU

Tab. 4.1. Strategický závazek EU v oblasti boje proti terorismu.

Tab. 4.2. Celkový počet teroristických útoků ve členských zemích EU za období 2006 až 2016

Seznam obrázků

Obr. 2.1. Čtyři vlny terorismu

Obr. 2.2. Státy sponzorující terorismus

Obr. 3.1. Maastrichtský chrám

Obr. 3.2. Časová osa vývoje bezpečnostní politiky

Obr. 3.3. Mapa pirátských útoků uskutečněných v roce 2017

Obr. 3.4. Oblast působení EUNAVFOR MED Sophia

Obr. 4.1. Kartografická mapa států EU, ve kterých se odehrály teroristické útoky

Seznam grafů

Graf 2.1. Vývoj počtu všech zaznamenaných teroristických útoků na světě od roku 1970 do roku 2016

Graf 2.2. Vývoj počtu **úspěšných** teroristických útoků od roku 1970 až do roku 2016

Graf 2.3. Výskyt úspěšných teroristických útoků

Graf 3.1. Víceletý finanční rámec EU pro období 2014-2020

Graf 3.2. Výše prostředků určených do kategorie 4 Globální Evropa z rozpočtu Unie v porovnání s celkovou výší rozpočtu EU (v mil EUR) za sledované období od roku 2014 až do roku 2018

Graf 4.1. Vývoj účinnosti teroristických opatření dle TE-SAT od roku 2005 až 2017

Graf 4.2. Země EU s nejvyšším počtem teroristických útoků spáchaných na jejich územích během let 2006 až 2016 (dle databáze TA-SAT)

Graf 4.3. Počty jednotlivých teroristických útoků dle ideologického motivu

Graf 4.4. Bezpečnost v České republice

Graf 4.5. Vytvoření společné armády EU

Graf 4.6. Účinnost SBOP v souvislosti s teroristickými útoky

Graf 4.7. Legální vlastnictví střelných zbraní v EU a v ČR

Graf 4.8. Zaměření SBOP

Graf 4.9. Směrnice EU o omezení legálního vlastnictví střelných zbraní

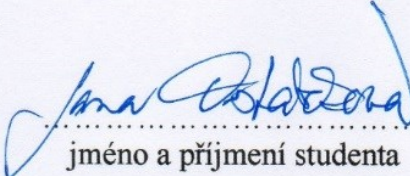
Graf 4.10. Opatření EU v boji proti terorismu

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 10. května 2018

jméno a příjmení studenta